

Diagnoza społeczno-gospodarcza Gminy Nidzica

Projekt

Nidzica, maj 2025

Spis treści

WSTĘP	4
1. CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA GMINY	5
1.1. Położenie.....	5
1.2. Zarys historyczny.....	6
1.3. Partnerstwo	8
2. SFERA PRZESTRZENNA	10
2.1. Układ przestrzenny	10
2.2. Dostępność komunikacyjna.....	16
2.3. Infrastruktura techniczna	21
2.4. Mieszkalnictwo.....	29
3. SFERA ŚRODOWISKOWA	34
3.1. Zasoby przyrodnicze	34
3.2. Wody powierzchniowe i podziemne.....	34
3.3. Klimat.....	36
3.4. Ocena stanu środowiska.....	37
3.5. Zagrożenie hałasem.....	38
3.6. Odnawialne źródła energii	39
3.7. Ochrona środowiska.....	39
4. SFERA SPOŁECZNA	45
4.1. Demografia	45
4.1.1. Ruch naturalny	45
4.1.2. Starzenie się społeczeństwa	48
4.1.3. Migracje ludności	50
4.1.4. Prognoza demograficzna	51
4.2. Edukacja	53
4.2.1. Wychowanie żłobkowe i przedszkolne.....	54
4.2.2. Szkoły podstawowe	55
4.2.3. Szkoły ponadpodstawowe.....	56
4.2.4. Wyniki egzaminów	57
4.2.5. Ośrodek szkolno-wychowawczy	57
4.2.6. Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy.....	58
4.2.7. Poradnia psychologiczno-psychologiczna	59

4.3.	Zdrowie	59
4.3.1.	Przychodnie, szpital i apteki	59
4.3.2.	Ośrodek Wczesnej Interwencji	59
4.4.	Integracja społeczna	60
4.4.1.	Pomoc społeczna	60
4.4.2.	Usługi społeczne kierowane do rodzin	62
4.4.3.	Usługi dla osób z niepełnosprawnościami i osób starszych	65
4.4.4.	Klub Integracji Społecznej	67
4.4.5.	Kapitał społeczny	68
4.5.	Turystyka i sport	72
4.5.1.	Kultura	72
4.5.2.	Zabytki i obiekty dziedzictwa kulturowego	76
4.5.3.	Sport i rekreacja	78
4.5.4.	Potencjał turystyczny	84
4.6.	Społeczeństwo informacyjne	86
4.7.	Bezpieczeństwo	88
5.	SFERA GOSPODARCZA	91
5.1.	Przedsiębiorczość	91
5.2.	Atrakcyjność inwestycyjna	95
5.3.	Rynek pracy	96
5.3.1.	Aktywność zawodowa	96
5.3.2.	Bezrobocie	97
5.3.3.	Barometr zawodów	99
5.4.	Finanse Gminy Nidzica	100
5.4.1.	Dochody, wydatki i saldo budżetowe	100
5.4.2.	Wartość projektów finansowanych ze środków unijnych	103
6.	DIAGNOZA PORÓWNAWCZA	106
7.	KONSULTACJE SPOŁECZNE	112
8.	SPIS WYKRESÓW, TABEL I RYSUNKÓW	118

WSTĘP

Prezentowana *Diagnoza społeczno-gospodarcza Gminy Nidzica* jest przeglądem najważniejszych kwestii społeczno-gospodarczych i ukazuje wieloaspektową analizę stanu obecnego w mieście. Raport diagnozy koncentruje się na szczegółowej analizie uwarunkowań wewnętrznych rozwoju Gminy Nidzica dokonanej w pięciu podstawowych kategoriach, obejmujących takie zagadnienia jak:

1. **Informacje ogólne** (w tym: uwarunkowania geograficzne, historyczne, partnerstwa);
2. **Przestrzeń** (w tym m.in. układ przestrzenny, dostępność komunikacyjna, mieszkalnictwo, infrastruktura techniczna);
3. **Środowisko** (w tym: charakterystyka najważniejszych aspektów środowiska przyrodniczego oraz jego ochrony, tj. zasoby wodne i jakość wód, jakość powietrza i klimat akustyczny);
4. **Społeczeństwo** (w tym: analiza procesów demograficznych i osadniczych, wykluczenie społeczne, kapitał społeczny tj. liczba organizacji pozarządowych, aktywność i potencjał mieszkańców, edukacja, ochrona zdrowia, kultura i turystyka);
5. **Gospodarka** (w tym: struktury gospodarczej, rynku pracy, atrakcyjności inwestycyjnej, przedsiębiorczości, dochody ludności, finanse publicznych JST, realizowane zadania i projekty).

Dla każdego z powyżej wymienionych obszarów przedstawiono najważniejsze informacje, w tym również realizowane projekty oraz dane statystyczne obrazujące sytuację w mieście, także na tle powiatu nidzickiego, województwa warmińsko-mazurskiego oraz kraju. Zakres czasowy obejmuje zasadniczo lata 2016-2023.

Analiza została wykonana w oparciu o najbardziej aktualne dostępne dane statystyczne, głównie te pochodzące z baz Głównego Urzędu Statystycznego, Urzędu Miejskiego w Nidzicy i jego jednostek podległych oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Nidzicy.

Główne wnioski z diagnozy społeczno-gospodarczej stanowią punkt wyjścia dla przygotowania *Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Nidzica na lata 2022-2030*.

1. CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA GMINY

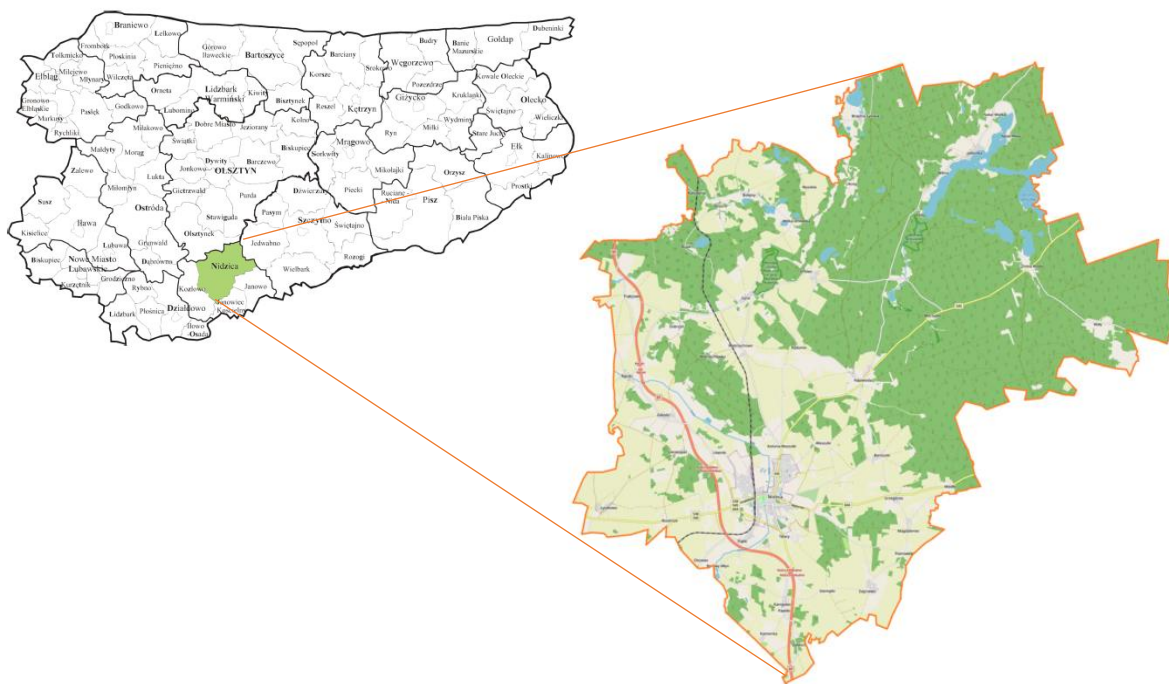
1.1. Położenie

Gmina Nidzica leży w południowo-zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego, w powiecie nidzickim (Rysunek nr 1). Jest ona największą obszarowo gminą (379 km²) powiatu nidzickiego, zajmuje około 40 proc. jego powierzchni. Ponadto gmina zaliczana jest do większych jednostek samorządu terytorialnego pod względem powierzchni na tle województwa i kraju. Siedzibą Gminy jest miasto Nidzica.

Gmina Nidzica graniczy od północy z gminą Olsztynek, od strony zachodniej i częściowo południowej z gminą Kozłowo, dalej od strony południowej i częściowo wschodniej graniczy z gminą Janowiec Kościelny, od wschodu z gminami Janowo i Jedwabno.

Gmina posiada 34 jednostki pomocnicze – sołectwa.

Rysunek 1. Gmina Nidzica na tle województwa warmińsko-mazurskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie Internetu, [https://pl.m.wikipedia.org/wiki/Plik:Nidzica_\(gmina\)_location_map.png](https://pl.m.wikipedia.org/wiki/Plik:Nidzica_(gmina)_location_map.png), dostęp 27.08.2021 rok

Gmina Nidzica, zwana jest „Bramą wjazdową na Warmię i Mazury”, ponieważ jej granice oddzielają geograficznie i historycznie Mazury od Mazowsza. Jest to region należący do obszaru Pojezierza Mazurskiego.

Zgodnie z podziałem fizycznogeograficznym obszar gminy Nidzica położony jest na granicy dwóch prowincji Niżu Środkowoeuropejskiego i Niżu Wschodniobałtycko-Białoruskiego i dalej należy do dwóch podprowincji: Pojezierza Południowobałtyckie oraz Pojezierza Wschodniobałtyckie.

Podprowincja Pojezierza Południowobałtyckie znajduje się w obszarze Niżu Środkowoeuropejskiego. W jej skład wchodzi następujące makroregiony (na terenie, których znajduje się gmina): Pojezierze Chełmińsko-Dobrzyńskie, Nizina Północnomazowiecka.

Dalej uściślając obszar gminy należy do mezoregionów:

- Garb Lubawski - region zajmuje powierzchnię 1 920 m² i posiada zróżnicowaną formę ukształtowania terenu (wysoczyzny i obniżenia). Obejmuje głównie wysoczyzny z kulminacjami sięgającymi 200-215 m n.p.m. W granicach tego mezoregionu znajduje się niewielki północnozachodni fragment gminy Nidzica;
- Wzniesienia Mławskie - tworzą go płaty wysoczyzny z licznymi formami morenowymi oraz silnie urozmaicone, marginalne sandry, przeciętne rynkami polodowcowymi w części wypełnionej jeziorami. W granicach mezoregionu znajduje się południowa część gminy Nidzica.

Podprowincja Pojezierza Wschodniobałtyckie znajduje się w zasięgu Niżu Wschodniobałtycko- Białoruskiego. W skład podprowincji wchodzi jeden makroregion Pojezierze Mazurskie, na terenie którego znajduje się gmina Nidzica. Gmina Nidzica położona jest w obszarze mezoregionu:

- Równina Mazurska - region ten wznosi się na wysokość ok. 145 m n.p.m. i opada w kierunku południowo-wschodnim. W granicach mezoregionu znajduje się środkowa i północnowschodnia część gminy Nidzica.¹

1.2. Zarys historyczny

Nazwa utworzona jest od słowiańskiego rdzenia *nid/neid* występującego w nazwach rzek nizinnych. Pierwsze źródła historyczne podają niemiecką nazwę: *Nydenburg*, później *Neidenburg* ("gród nad rzeką Nidą"), które z kolei spolszczano na *Nibork*, *Nidbork*, *Niedzbórz*.

W X wieku okolice późniejszego miasta zamieszkuje ludność słowiańska, o czym świadczą znaleziska z Działdowa i ze wsi Skrupe, jak i charakter pobliskich grodzisk granicznych w Nowym Dworze i Księżym Dworze. W Pokrzywnicy Wielkiej i Szczepkowie Borowym odkryto z kolei cmentarzysko słowiańskie z XI i XII wieku. W samej Nidzicy pierwszy drewniany obiekt obronny założyli Krzyżacy prawdopodobnie już w 1266-1268. Pierwsza wzmianka o zamku nad Nidą pochodzi z 1376 roku. W dniu 7 grudnia 1381 roku osada otrzymała prawa miejskie z rąk wielkiego mistrza zakonu Winricha von Kniprode, a także swój herb.

W 1389 roku w mieście odbył się zjazd przedstawicieli Zakonu Krzyżackiego, Królestwa Polskiego, Wielkiego Księstwa Litewskiego w osobie księcia Skirgiełły i Księstwa Mazowieckiego w osobie księcia Ziemowita. W trakcie Wielkiej Wojny z Zakonem Krzyżackim w dniu 8 lipca 1410 roku wojska polskie zajęły miasto i zamek bez walki. Po bitwie pod Grunwaldem, król Władysław Jagiełło nadał Nidzicę księciu mazowieckiemu, jednak we wrześniu 1410 roku Krzyżacy odzyskali miasto. Podczas Wojny głodowej w dniu 25 lipca 1414

¹ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Nidzica na lata 2021-2024 z perspektywą na lata 2025-2028

roku wojska polskie obległy zamek, który poddał się 6 sierpnia. W październiku 1414 roku Krzyżacy odzyskali zamek i miasto. W związku z zaginięciem dokumentu lokacyjnego podczas wojny, w 1420 roku prawa miejskie chełmińskie zostały Nidzicy odnowione.

W 1444 roku Nidzica przystąpiła do antykrzyżackiego Związku Pruskiego, razem z Działdowem, Dąbrównem i Olsztynkiem, który w 1454 roku zwrócił się do króla Kazimierza Jagiellończyka z prośbą o przyłączenie do Królestwa Polskiego. W odpowiedzi wojska polskie zajęły bez walki miasto, a dowódcą zamku został rycerz Adam Wilkanowski.

Podczas wojny trzynastoletniej (1454-66) miasto zostało opanowane przez wojska Związku Pruskiego. W wyniku pokoju toruńskiego Nidzica pozostała jednak na terenie państwa krzyżackiego, przez co polska załoga musiała w 1466 roku opuścić miasto.

Roszczenia mistrza krzyżackiego Albrechta von Hohenzollerna podważające II pokój toruński i jego przymierze z Moskwą sprawiło, że doszło do wojny polsko-krzyżackiej, w wyniku czego w dniu 24 lutego 1520 roku w Nidzicy ponownie pojawiły się wojska polskie. Spaliły one młyn przy zamku, i wyrządziły sporo szkody mieszkańcom. Pięcioletnia wojna skończyła się hołdem pruskim na rynku krakowskim i przekształceniem państwa zakonnego w państwo świeckie.

W dniu 30 marca 1664 roku miasto średniowieczne miasto spłonęło w wielkim pożarze. W 1701 roku w Nidzicy urodził się Jan Duchna, który został później polskim kaznodzieją przy kościele św. Anny w Gdańsku i lektorem języka polskiego w tamtejszym Gimnazjum Akademickim.

W 1723 roku określono Nidzicę "miastem drugiej klasy", co oznaczało, że był to okres regresu gospodarczego. W 1737 roku zamieszkał w mieście i mieszkał w nim do śmierci Jerzy Wasiański, autor najpopularniejszego na Mazurach kancjonału, wznawianego aż do XX wieku w wielotysięcznych nakładach. Pod koniec XVIII wieku zasypano fosy miejskie i rozebrano mury obronne z basztami.

W drugiej poł. XIX w., szczególnie po zjednoczeniu Niemiec w 1871, miasto przeżywało okres ponownej prosperity. Wyraźnie wzrosła liczba mieszkańców, zbudowano nowoczesną infrastrukturę. W 1888 miasto otrzymało połączenie kolejowe z Olsztynem i Działdowem, w 1900 dodatkowe połączenie do Wielbarku.

W wyniku ofensywy rosyjskiej w Prusach Wschodnich wojska kozackie gruntownie splądrowały i spaliły miasto 22 sierpnia 1914 r. Po niemieckim zwycięstwie pod Tannenbergiem i wyparciu Rosjan z Nidzicy natychmiast przystąpiono do odbudowy miasta. Nidzicę rozbudowano i unowocześniono.

Po wybuchu wojny, w dniu 2 września 1939 roku lotnictwo polskie zbombardowało okolice dworca kolejowego. W dniu 5 października 1944 miało miejsce pierwsze bombardowanie miasta przez lotnictwo radzieckie, w wyniku którego spłonął budynek Urzędu Pracy. W dniu 20 stycznia 1945 roku w trakcie Operacji wschodniopruskiej, Nidzica została zdobyta przez radzieckie oddziały 10 korpusu pancernego 5 armii pancernej gwardii. Nidzica była zniszczona w 75-80%, a niemieckojęzyczna ludność miasta uległa wysiedleniu.

Komendantura radziecka przekazała oficjalnie Nidzicę administracji polskiej w dniu 27 maja 1945 roku. W dniu 6 czerwca 1945 roku uruchomiono w mieście szkołę. W dniu 15 września 1945 roku otworzono pierwszą aptekę. W dniu 15 lutego 1946 roku zaczął działać Sąd Grodzki. W 1946 roku uruchomiono zakład produkcji mebli i młyn przemysłowy. W 1947 roku odbudowano zakład mleczarski. W 1947 roku w mieście mieszkało zaledwie 3433 osoby (39% stanu z 1939 roku). W kolejnych latach miasto zostało częściowo odbudowane. W 1948 roku przy ul. Kościuszki 2 powstała pierwsza po wojnie biblioteka publiczna. W 1949 roku oddano do użytku Dom Ludowy, w którym koncentrowało się później życie kulturalne miasta. W 1963 roku oddano do użytku nową przychodnię medyczną. W 1958 roku w Nidzicy powstała Wytwórnia Win i Miodów Pitnych. W 1958 roku podjęto decyzję o odbudowie zamku w Nidzicy, w którym w 1965 roku otworzono Dom Kultury i ognisko muzyczne. W 1965 roku uruchomiono w mieście technikum mechaniczne. W tym samym roku na zboczu góry zamkowej wybitny rzeźbiarz Jerzy Bereś stworzył pomnik rycerza. Po 1966 roku powstały fabryki Izomat i Farum. W 1968 roku ze składek społecznych zbudowano na cmentarzu pomnik na grobie 11 polskich ułanów poległych w 1939 roku pod Janowem. W roku 1970 liczba ludności miasta osiągnęła około 9700 osób. Poprzez dobudowanie przeszklonego modernistycznego pawilonu, jedną z baszt adaptowano w 1974 roku na księgarnię "Dom Książki".²

1.3. Partnerstwo

Gmina Nidzica współpracuje z miastami partnerskimi:

- Buzançais, Francja
- Kłajpeda, Litwa
- Sarny, Ukraina

Gmina Nidzica jest członkiem poniższych organizacji:

- *Międzynarodowe Stowarzyszenie Miast Cittaslow* - Międzynarodowa Sieć Miast Dobrego Życia, którego celem jest promowanie i rozpowszechnianie kultury dobrego życia poprzez badania, eksperymentowanie, stosowanie rozwiązań dotyczących organizacji miasta. W Miastach Sieci Cittaslow:
 - realizowana jest polityka środowiskowa dążąca do utrzymania i rozwoju charakterystycznych cech obszaru i zabudowy miejskiej,
 - realizowana jest polityka mająca na względzie ustanowienie funkcjonalnej infrastruktury i podejmowane są działania nad poprawą jakości życia ich społeczności,
 - promuje się technologie skierowane na poprawę wartości środowiska naturalnego i zabudowy miejskiej,
 - stymuluje się produkcję i wykorzystanie produktów żywnościowych otrzymanych drogą naturalnych technik nieszkodliwych dla środowiska, z wyłączeniem produktów modyfikowanych genetycznie.

² Internet, <http://historia.nidzica.pl/historia-nidzicy-i-okolic/historia-nidzicy>, dostęp 27.08.2021

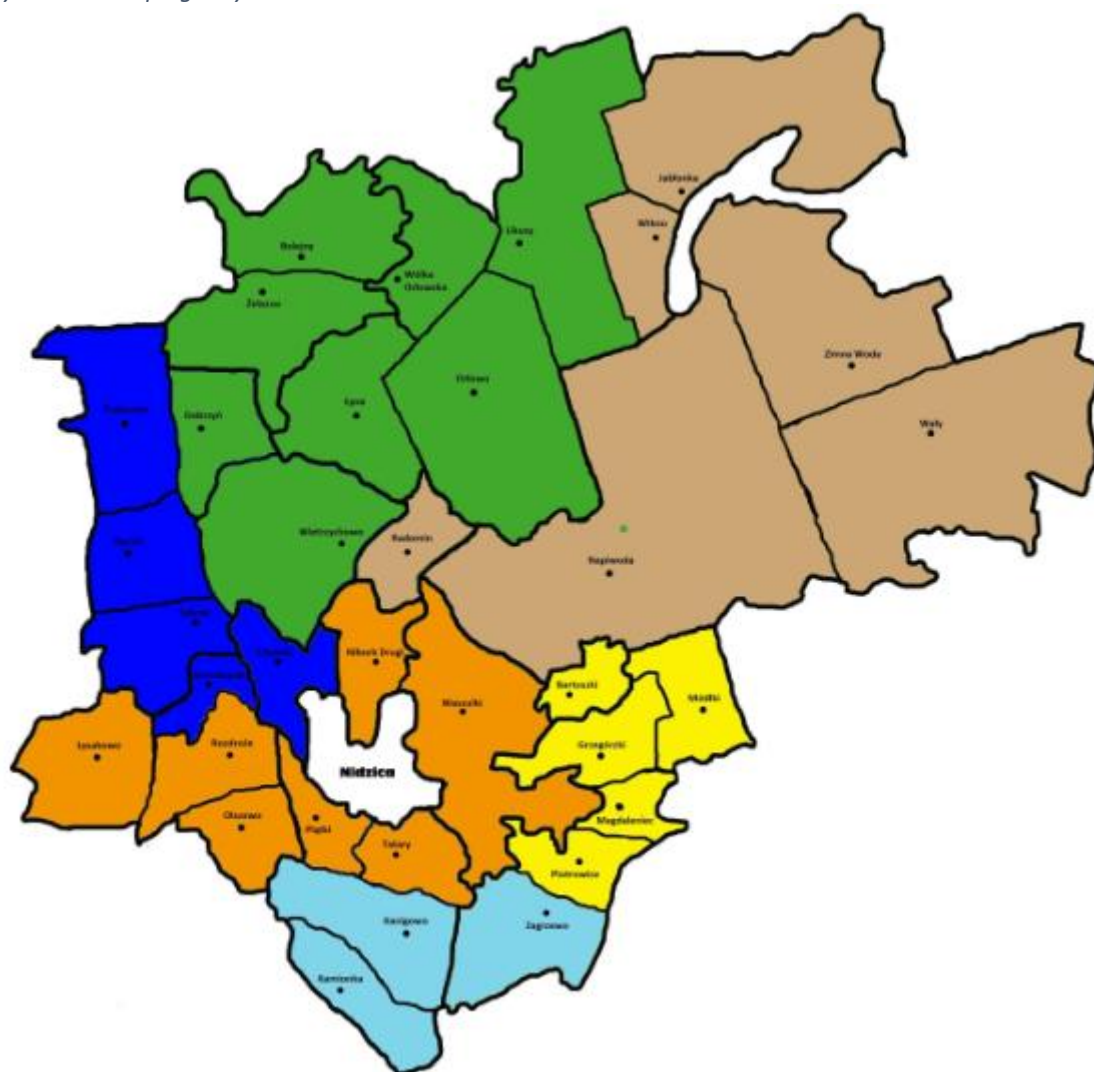
- chroni się lokalne produkcje mające korzenie w kulturze i tradycjach, które przyczyniają się do utrzymania specyficznego charakteru terytorium, zachowując miejsce i style, promując okazje i miejsca uprzywilejowane z uwagi na bezpośredni kontakt między konsumentami a producentami towarów wysokiej jakości,
 - promuje się gościnność jako moment pierwszego kontaktu ze społecznością i jej specyfiką, usuwając przeszkody natury fizycznej i kulturowej, które mogą przeszkodzić w pełnym i powszechnym wykorzystaniu zasobów miasta,
 - wśród mieszkańców wspierana jest świadomość życia w jednym z miast Slow City, ze szczególnym uwzględnieniem środowiska młodzieży i szkoły, poprzez systematyczne informowanie o korzyściach członkostwa w sieci miast.
- *Stowarzyszenie „Polskie Miasta Cittaslow”*, którego celem jest m.in. budowanie wizerunku miast Cittaslow jako atrakcyjnych turystycznie.
 - *Stowarzyszenie LGD "Brama Mazurskiej Krainy"*, którego misją jest inicjowanie i wspieranie działań na rzecz rozwiązywania lokalnych problemów i spełniania lokalnych potrzeb.
 - *Ekologiczny Związek Gmin "Działdowszczyzna"*, którego celami są:
 - integracja gmin-uczestników Związku na rzecz ochrony środowiska i przyrody, rozwoju ekologicznego i edukacji ekologicznej społeczeństwa, gospodarki wodnej, rekreacji i turystyki oraz zapobieganiu bezdomności zwierząt na zasadach określonych w przepisach o ochronie zwierząt,
 - wspomaganie realizacji zadań własnych gmin-uczestników Związku w zakresie ochrony środowiska, przyrody, gospodarki komunalnej i wodnej oraz rekreacji i turystyki w szczególności poprzez prowadzenie wspólnej działalności dotyczącej budowy i eksploatacji obiektów służących składowaniu i utylizacji padłych zwierząt, odpadów komunalnych, obiektów służących zapobieganiu bezdomności zwierząt, organizacji systemu selektywnej zbiórki odpadów oraz ochrony przed degradacją wód obszaru zlewni rzek Wel, Drwęca, Wkra, Orzyc, Mławka i Łyna.
 - *Stowarzyszenie Samorządowe Południowe Mazury*, powołane zostało dla wsparcia realizacji założeń i działań wynikających ze Strategii Obszaru Funkcjonalnego Południowe Mazury, samorządności lokalnej, wymiany doświadczeń, ochrony wspólnych interesów członków, promocji ich osiągnięć oraz wspierania rozwoju społeczno-gospodarczego.

2. SFERA PRZESTRZENNA

2.1. Układ przestrzenny

W gminie Nidzica znajduje się miasto Nidzica (o powierzchni 6,86 km², co stanowi 2 proc. powierzchni całej Gminy) oraz 34 sołectwa. Poniżej przedstawiono mapę z podziałem na sołectwa oraz tabelę z sołectwami i ich miejscowościami.

Rysunek 2. Mapa gminy Nidzica

Źródło: Urząd Miejski w Nidzicy

Tabela 1. Sołectwa z miejscowościami w gminie Nidzica

Lp.	Sołectwo	Miejscowości wchodzące w skład sołectwa
1.	Bartoszek	Bartoszek
2.	Bolejny	Bolejny, kolonia Kalkowina
3.	Dobrzyń	Dobrzyń, Bujaki
4.	Frąknowo	Frąknowo, kolonia Mogiłow
5.	Grzegórzki	Grzegórzki
6.	Jabłonka	Jabłonka, Natać Mała, Natać Wielka
7.	Kamionka	Kamionka, Pawliki
8.	Kanigowo	Kanigowo, osada Borowy Młyn
9.	Likusy	Likusy, Brzeźno Łyńskie
10.	Litwinki	Litwinki, osada leśna Las Miejski
11.	Łyna	Łyna, kolonia Łyna, osada leśna Łyński Młyn, osada leśna Glinki
12.	Łysakowo	Łysakowo, kolonia Łączki
13.	Magdaleniec	Magdaleniec
14.	Módlki	Módlki, osada leśna Parowa
15.	Napiwoda	Napiwoda, kolonia Bartoszek, osada leśna Moczysko, Koniuszyn, Wolisko
16.	Nibork Drugi	Nibork Drugi
17.	Olszewo	Olszewo, kolonia Olszewko
18.	Orłowo	Orłowo
19.	Piątki	Piątki
20.	Piotrowice	Piotrowice
21.	Radomin	Radomin
22.	Rączki	Rączki
23.	Rozdroże	Rozdroże
24.	Szerokopaś	Szerokopaś
25.	Tatary	Tatary
26.	Wały	Wały, osada leśna Jastrzębiec
27.	Waszulki	Waszulki, kolonia Waszulki, Robaczewo
28.	Wietrzychowo	Wietrzychowo, Wietrzychówko
29.	Wikno	Wikno, osada leśna Pólko
30.	Wólka Orłowska	Wólka Orłowska
31.	Zagrzewo	Zagrzewo, Siemiątki
32.	Załużki	Załużki
33.	Zimna Woda	Zimna Woda
34.	Żelazno	Żelazno

Źródło: Urząd Miejski w Nidzicy

Gmina Nidzica posiada wyraźnie wyodrębniony dwudzielny charakter – w części północno-wschodniej występują w zdecydowanej większości lasy, natomiast w części południowo-zachodniej spotkać można najczęściej użytki rolne.

Dominującą cechą struktury przestrzennej miasta jest wysoki stopień zdeterminowania dotychczasowego i przyszłego rozwoju przez:

- położenie miasta w silnym węźle dolinnym o niekorzystnych warunkach dla rozwoju osadnictwa (tereny inwersyjne, podmokłe i słabonośne) wykluczających z teoretycznego pola rozwoju miasta o powierzchni około 1000 ha około 40% terenów,
- rozczłonkowanie terenów obecnie zagospodarowanych jak i terenów rozwojowych systemem rozdzielających dolin różnej wielkości dochodzącej w północnej części do 1000 m szerokości,
- pole rozwoju względnie zwartego miasta (bez wprowadzenia komunikacji zbiorowej) wynosi około 600 ha, co przy stosunkowo niskim standardzie wykorzystania terenów zagospodarowanych (brutto 200m²/1mk) stanowi odpowiednik docelowej liczby mieszkańców 30,0 tys.,
- słabo wykorzystana przestrzeń publiczna unikatowego, niezwykle długiego średniowiecznego rynku z dwoma znaczącymi dominantami architektonicznymi,
- znaczny udział terenów mieszkaniowo-usługowych (85ha) zlokalizowanych w dolinie inwersyjnej o niekorzystnych warunkach klimatycznych,
- bariery rozwojowe dla właściwych powiązań komunikacyjnych (przekroczenie rozległych dolin o niekorzystnych warunkach gruntowo-wodnych oraz terenów kolejowych).

Dominujące cechy struktury przestrzennej obszarów pozamiejskich to:

- rozległość przestrzenna, w zbiorze 2483 gmin w Polsce gmina Nidzica jest jedną z większych gmin pod względem powierzchni,
- bardzo wysoki udział obszarów leśnych w ogólnej strukturze użytkowania gruntów,
- dwudzielny charakter gminy: część północna charakteryzuje się wysoką lesistością (Orłowo - 70,7%, Napiwoda - 72,0%, Módłki - 79,8%, Natać Wielka - 80,0%, Likusy - 86,3%, Wały - 87,0%), część południowa z dominującym arealem użytków rolnych (powyżej 70%),
- wysoki stopień zdeterminowania dotychczasowego i przyszłego rozwoju poprzez położenie gminy w silnym węźle hydrograficznym, co oznacza, że gmina stanowi strefę źródłiskową zlewni rzek: Omulew, Orzyc, Wkra, Łyna i Pasłęka, a przez jej centralną część przebiega dział wodny pierwszego rzędu oddzielający dorzecze Wisły od dorzecza Pregoty oraz duży obszar bezodpływowy,
- bardzo niska gęstość zaludnienia (Polska 122 osoby/ km², gmina Nidzica 55 osób/ km²),
- mimo wielkich powojennych przekształceń osadnictwa i dużego stopnia uspołecznienia użytków rolnych (50% w 1991 r.) zachowana została względna proporcjonalność pomiędzy wielkością użytków rolnych poszczególnych wsi a liczbą ludności skupionej w ośrodku wiejskim,
- największe jednostki wiejskie (powyżej 250 mk) preferowane do roli wsi kluczowych w systemie osadniczym charakteryzują się w większości najwyższym udziałem gruntów uspołecznionych wymagających reparcelacji oraz popegeerowskich zasobów

mieszkaniowych i gospodarczych wskazywanych do rehabilitacji, co znacznie zmniejsza atrakcyjność tych jednostek,

- znaczący udział w całym analizowanym zbiorze wsi obrębowych, miejscowości o ograniczonych możliwościach rozwoju (65%) z uwagi na duży zakres uwarunkowań wewnętrznych (lasy, wody powierzchniowe, podmokłe doliny, zagłębienia bezodpływowe, itp.),
- kwalifikacja gminy wraz z gminami współtworzącymi powiat nidzicki do wiejskich obszarów problemowych wymagających wsparcia adresowanego, z uwagi na jednocześnie występującą niekorzystną sytuację w zakresie struktur demograficznych (głównie ze względu na wysoki udział ludności osiedli popegeerowskich) połączoną z występowaniem braków w infrastrukturze technicznej.

Zgodnie ze *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Nidzica* w systemie osadniczym gminy wyróżniono cztery typy kluczowych ośrodków wskazanych do rozwoju. Są to:

- ośrodki stanowiące potencjalne „bramy terenów rekreacyjnych” wskazane głównie do obsługi ruchu turystycznego docelowego i tranzytowego; jako kluczowe jednostki uznano miejscowości: Napiwoda i Łyna oraz wspomagające: Radomin, Wietrzychowo i Wólka Orłowska;
- ośrodki usytuowane na głównych trasach wylotowych z miasta, położone korzystnie w stosunku do całego otoczenia osadniczego wskazane do obsługi rolnictwa, produkcji okołorolniczej, obsługi ludności własnej oraz agroturystyki; są to miejscowości: Kanigowo, Rozdroże, Załuski, Frąknowo, Grzegórzki oraz Napiwoda i Łyna;
- Jabłonka i Wietrzychowo wskazane jako centrum obsługi pobytowego ruchu turystycznego rejonu północnego;
- miejscowości strefy przedmiejskiej typu: Litwinki, Nibork, Piątki, Tatary, Waszulki wskazane do lokalizacji funkcji odciążających miasto, głównie budownictwa mieszkaniowego ekstensywnego;
- miejscowość Kamionka wskazana do rozwoju agroturystyki oraz lokalnej przedsiębiorczości wspomaganej poprzez propagowanie kultury regionalnej w oparciu o istniejący obiekt „Garncarska Wioska”;
- w obrębie zwartej zabudowy miejscowości nie można lokalizować zakładów stwarzających zagrożenie dla zdrowia i życia ludzi, a w szczególności zagrożenie wystąpienia poważnych awarii, zgodnie z przepisami odrębnymi;
- lokalizacja zakładów mogących powodować znaczące oddziaływanie na środowisko powinna się odbywać w sposób gwarantujący brak uciążliwości lub szkodliwych oddziaływań (np. poprzez zachowanie separacji przestrzennej) na tereny zabudowy mieszkalnej, mieszkalno-usługowej lub siedliskowej, tereny zabudowy związanej ze stałym pobytem dzieci i młodzieży, tereny zabudowy związanej z opieką zdrowotną oraz na tereny o funkcji rekreacyjnej lub wypoczynkowej; w bezpośrednim sąsiedztwie ww. terenów można lokalizować wyłącznie obiekty nieuciążliwe dla ludzi i środowiska;

- zagospodarowanie terenów wokół cmentarzy powinno uwzględniać ograniczenia (dotyczące np. lokalizacji zabudowy związanej z produkcją lub przechowywaniem żywności, zabudowy mieszkalnej oraz ujęć wody) wynikające z właściwych przepisów określających wymagania sanitarne, jakim powinny odpowiadać cmentarze.

Struktura gminy stanowi system odniesień przestrzennych przy formułowaniu kierunków polityki. W strukturze przestrzennej wyróżniono elementy obszarowe, punktowe i liniowe o cechach względnie jednorodnych. Jest ona formą syntezy opartą na przesłankach:

- *przyrodniczych* determinujących zarówno dotychczasowy jak i przyszły rozwój,
- *kulturowych* określających kod genetyczny i misję dziejową istotną dla tożsamości gminy,
- *funkcjonalnych* wynikających z istniejącego zagospodarowania oraz funkcjonującego systemu powiązań,
- *rozwojowych* wynikających z analizy lokalnych uwarunkowań i oceny możliwości rozwoju,
- *hierarchicznych* określających rangę poszczególnych elementów struktury przestrzennej,
- *transformacji* systemowej wywołującej nowe jakościowo procesy przekształceń struktur przestrzennych.

W strukturze wewnętrznej gminy wyróżniono następujące strefy:

- strefa 1 – strefa przyrodniczo – krajobrazowa obejmuje północno-wschodnią, zalesioną część gminy o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Cały obszar strefy położony jest w Obszarze Chronionego Krajobrazu Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej. W większości obszar strefy stanowią obszary wchodzące w skład ostoi przyrody 2000. Są to Obszar specjalnej ochrony ptaków „Puszcza Napiwodzko-Ramucka” PLB 280007 oraz obszar o znaczeniu dla Wspólnoty „Ostoja Napiwodzko-Ramucka” PLH 280052. Jedynie północno-wschodni fragment strefy – teren na północ od wsi Bolejny - nie jest objęty specjalnym obszarem ochrony Natura 2000.
- strefa 2 – strefa krajobrazowa obejmuje tereny w środkowej części gminy z miejscowościami: Łyna, Wietrzychowo, Radomin, cz. północna wsi Waszulki, Módłki oraz fragment południowy z miejscowością Borowy Młyn. Jest to mozaika krajobrazu: tereny leśne przetykane powierzchniami pól i rozległymi obszarami dolin z roślinnością łąkowo – bagienną. Większość obszaru (oprócz części północnej) omawianej strefy leży w obszarze bezodpływowym, co stanowi jedno z większych ograniczeń rozwojowych. Cały obszar strefy objęty jest prawnymi formami ochrony. Są to Obszar Chronionego Krajobrazu Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej oraz Obszar Chronionego Krajobrazu Dolin Rzek Nidy i Szkotówki.
- strefa 3 – strefa pierścienia osadniczego okolicznościowego obejmuje miejscowości Frąknowo, w części Dobrzyń, Rączki, Załuski, Szerokopaś, Łysakowo, Rozdroże, Olszewo, Kanigowo, Siemiątki, Zagrzewo, Piotrowice, Grzegórzki, Magdaleniec, Bartoszkki. Obszar strefy w większości nie jest objęty prawnymi, terytorialnymi formami ochrony przyrody. jedynie niewielki fragment terenu położony na zachód od

wsi Rączki położony jest w Obszarze Chronionego Krajobrazu Dolin Rzek Nidy i Szkotówki.

- strefa 4 – strefa przedmiejska obejmująca dawne grunty komunalne miasta Obejmuje miejscowości Piątki, Tatary, Litwinki, Nibork II, część południową wsi Waszulki. Jest to najmniejsza powierzchniowo wydzielona strefa, podlegająca wpływom miasta Nidzica. Swoim zasięgiem obejmuje fragmenty wysoczyzny i wcinające się z nią rozległe podmokłe doliny. Obszar strefy nie jest objęty prawnymi terytorialnymi formami ochrony przyrody, za wyjątkiem terenów położonych na północ i zachód od wsi Nibork II.,
- strefa 5 – strefa miejska przestrzeń zawartą w granicach administracyjnych miasta oraz tereny rozwojowe ujawnione w analizie możliwości rozwoju miasta. Rozpostarta na wzniesieniach, skąd zabudowaniami schodzi w rozległe podmokłe doliny krzyżujące się w strefie przedmieścia zachodniego.³

Gospodarka komunalna

Ogólna powierzchnia gruntów Gminy Nidzica wynosiła 761,0624 ha (dane na dzień 31.12.2023 roku wraz z użytkowaniem wieczystym, użytkowaniem i trwałym zarządem) w tym:

- Nidzica – miasto – 246,8721 ha,
- Nidzica – obszar wiejski – 512,1209 ha,
- Muszaki - 0,0694 ha.

Główne składniki mienia w/g podziału klasyfikacyjnego to:

- grunty rolne – 219,6045 ha,
- grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione - 7,2294 ha,
- grunty zabudowane i zurbanizowane – 527,1144 ha,
- grunty pod wodami - 7,1141 ha.

Rozdysponowanie gruntów:

- przekazanych w użytkowanie wieczyste - 47,5159 ha (w tym osoby fizyczne – 6,0100 ha),
- przekazanych w użytkowanie - 9,7745 ha,
- przekazanych w trwały zarząd - 19,4401 ha,
- przekazanych w dzierżawę teren miasta – 43,4768 ha,
- przekazanych w dzierżawę tereny wiejskie – 33,4730 ha,
- przekazanych w użyczenie - 6,9010 ha,
- tereny komunikacyjne - 386,6679 ha,
- grunty pozostałe m.in.: tereny budowlane, cmentarze, tereny zielone, parki, rowy, tereny niezabudowane - 213,8132 ha.⁴

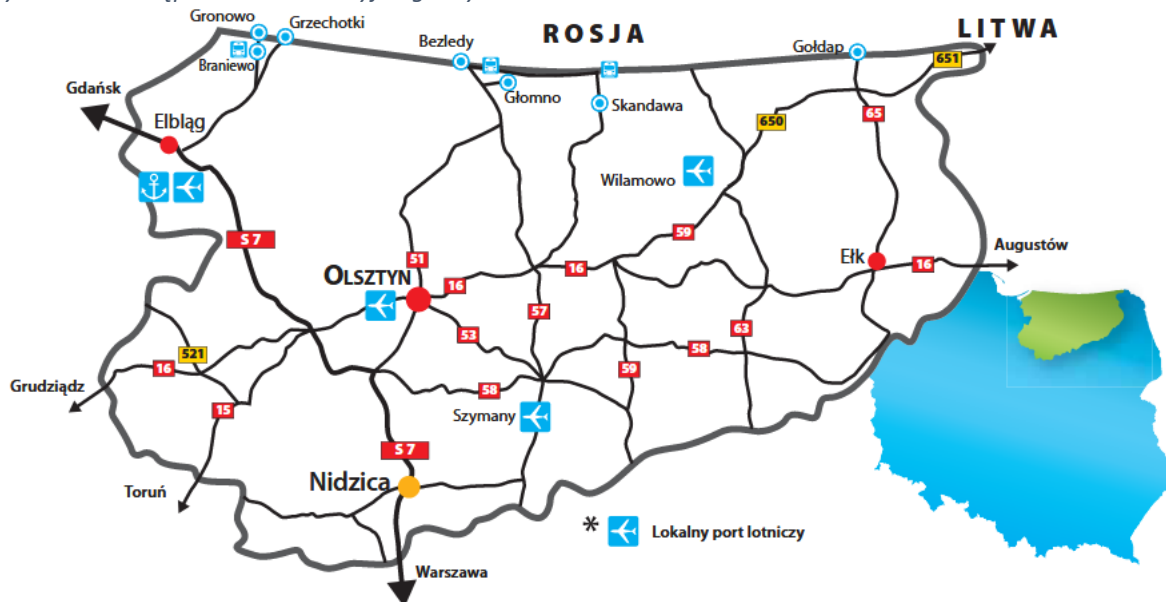
³ Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Nidzica

⁴ Raport o stanie Gminy Nidzica. Podsumowanie działalności Burmistrza Nidzicy za rok 2020

2.2. Dostępność komunikacyjna

Położenie gminy Nidzica jest zaletą, ponieważ leży w bezpośrednim sąsiedztwie drogi ekspresowej S7, ale również blisko lotnisk (w Szymanach, Warszawie i Gdańsku).

Rysunek 3. Dostępność komunikacyjna gminy Nidzica

Źródło: PAIH, Oferta inwestycyjna woj. warmińsko-mazurskiego

Drogi

Funkcjonalny układ komunikacyjny, który zapewnia obsługę komunikacyjną gminy tworzą drogi zaliczone do układu:

- nadrzędnego,
- podstawowego,
- pomocniczego.

W układzie nadrzędnym znalazła się:

- droga krajowa nr 7 – S7 Gdańsk- Olsztynek – Warszawa - jest jedną z najważniejszych dróg w układzie komunikacyjnym kraju, regionu i województwa. Zapewnia połączenie komunikacyjne z Warszawą, południem oraz północą kraju, wiąże bezpośrednio ze sobą ośrodki powiatowe tj. Nidzicę i Ostródę. Jest drogą przejmującą ruch międzynarodowy E-77 osobowy i towarowy na kierunku Skandynawia – Gdańsk - Warszawa - Kraków - Budapeszt. W gminie jest główną osią komunikacyjną, która poprzez 3 węzły (w Rączkach, Nidzicy Północ i Nidzicy Południe) zapewnia powiązanie z systemem komunikacyjnym gminy.

Drogi lokalne i drogi dojazdowe zapewniają obsługę terenu wzdłuż drogi ekspresowej, z którą mają skrzyżowania w dwóch poziomach bez możliwości wjazdu na nią.

Układ podstawowy gminny powinien zapewnić powiązanie gminy z powiatem, gmin pomiędzy sobą oraz pełnić funkcję głównych powiązań sieci osadniczej na obszarze gminy.

Układ podstawowy gminy oparty został na drogach wojewódzkich i wybranych drogach powiatowych. Są to następujące ciągi drogowe:

- droga wojewódzka nr 545 Działdowo - Nidzica – Jedwabno - jest to powiązanie, które z drogą nr 544 Brodnica – Mława pełni ważną funkcję w układzie komunikacyjnym województwa, wiąże ośrodki miejskie Działdowo i Nidzicę ze sobą, wiąże drogę S7 z drogą krajową nr 58 przejmując ruch gospodarczy i turystyczny w rejon Szczytna i Mrągowa.
- droga wojewódzka nr 538 Nowe Miasto Lubawskie – Rozdroże –DK7 /Węzeł Nidzica Południe/ - jest to ważne powiązanie w województwie, wiąże ze sobą drogi krajowe nr 16, nr 15 i nr 7 oraz Nowe Miasto Lubawskie z Nidzicą.
- droga wojewódzka nr 604 DK7/Węzeł Nidzica Północ/ - Nidzica – Wielbark - jest to powiązanie Nidzicy z drogą krajową S7 i z Wielbarkiem.

Zgodnie z ustawą o drogach publicznych do kategorii dróg powiatowych publicznych winny należeć drogi zapewniające połączenie miasta będącego siedzibą powiatu z siedzibami gmin oraz siedzib gmin między sobą.

Analizując funkcję dróg powiatowych w układzie podstawowym nie wszystkie drogi powiatowe należące do dróg kategorii powiatowej publicznej powinny być w układzie podstawowym. Do układu podstawowego należy włączyć następujące drogi powiatowe:

- 1264N Leszcz – Jankowice – Rączki – Moczysko
- 1528N Witramowo – Łyna – dr. woj. nr 545 (Nidzica)
- 1550N Kozłowo – Zaborowo – Kanigowo
- 1560N droga nr 1550 N (Kanigowo) – dr. kraj. nr 7 – Zabłocie Kanigowskie – Janowiec Kościelny - Bukowiec (dr. nr 1619 N)
- 1603N Czarny Piec – Napiwoda
- 1613N Robaczewo – Piotrowice – Stare Połcie – Janowiec Kościelny – Kołatki – Jabłonowo Adamy – Nowa Wieś Wlk. – gr. woj. (Grzebsk)
- 1996N gr. pow.- Frąknowo – Rączki – Załuski – Litwinki
- 1997N Kanigowo – Powierz – Napierki.

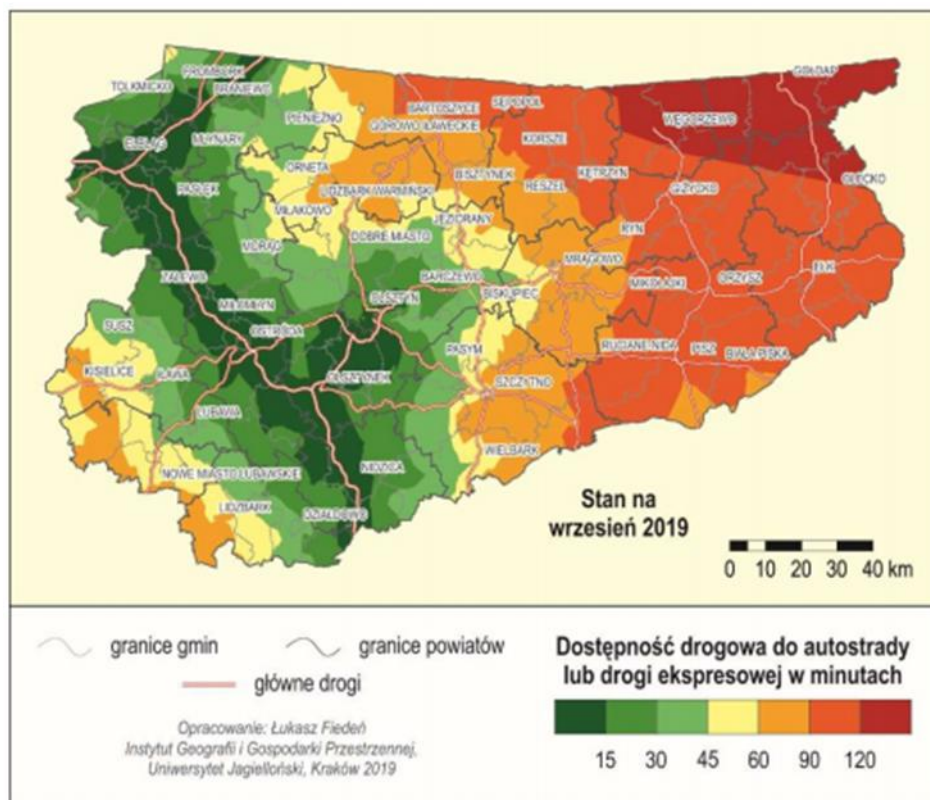
Układ pomocniczy wspomaga układ podstawowy gminy, zapewnia obsługę sieci osadniczej rozproszonej i skupionej oraz dojazdu do ośrodków turystycznych lasów i pól. Oparty jest na drogach publicznych powiatowych, które nie weszły do układu podstawowego i gminnych.⁵

Dostępność komunikacyjna względem innych miejscowości

Według *Analizy relacji funkcjonalno-przestrzennych między ośrodkami miejskimi i ich otoczeniem* w województwie warmińsko-mazurskim, najlepszym obszarem dostępności jest pas wokół drogi ekspresowej S7 i jej odgałęzienia w kierunku Olsztyna – S51 oraz w kierunku przejścia granicznego Grzechotki-Mamonowo – S22. Gmina Nidzica leży w bezpośrednim położeniu w stosunku do dróg ekspresowych.

⁵ Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Nidzica

Rysunek 4. Dostępność drogowa do węzła autostrady lub drogi ekspresowej

Źródło: Analiza relacji funkcjonalno-przestrzennych między ośrodkami miejskimi i ich otoczeniem. RAPORT CZĄSTKOWY Komponent 3 RELACJE PRZESTRZENNE I DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

Poniżej przedstawiono czas dojazdu z Nidzicy do wybranych miejscowości oraz infrastruktury transportowej.

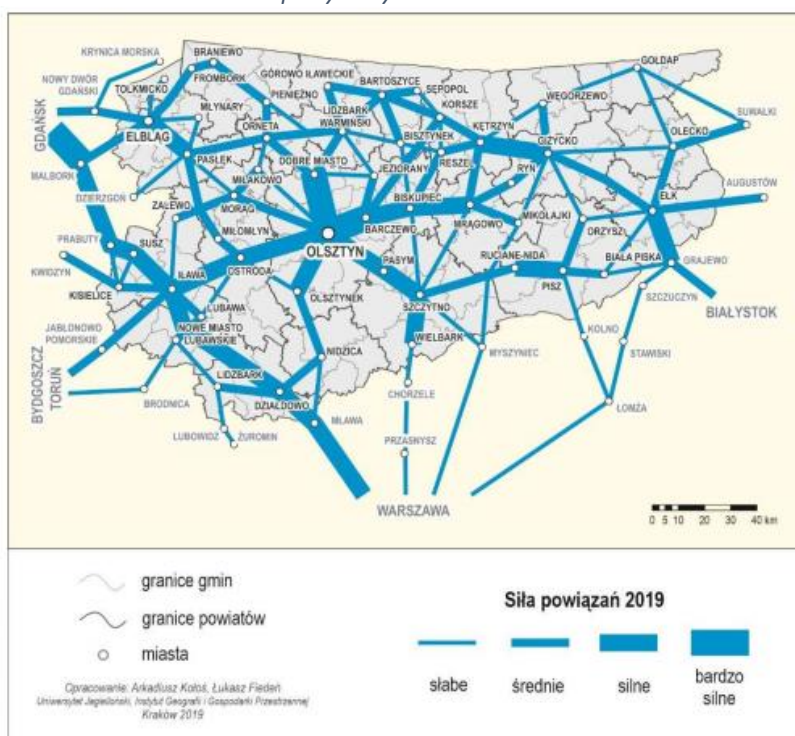
Tabela 2. Czas dojazdu z Nidzicy do wybranych miejsc w 2019 r.

Czas dojazdu do (minuty)										
Miasta >400 tys. mieszkańców	Miasta >100 tys. mieszkańców	Miasta >50 tys. mieszkańców	Olsztyna	Miasta powiatowego	Najbliższego miasta	Węzła drogi ekspresowej	Lotniska	Dużego lotniska	Terminalu promowego	Przystanku kolejowego
119	57	57	57	5	5	12	34	126	132	3

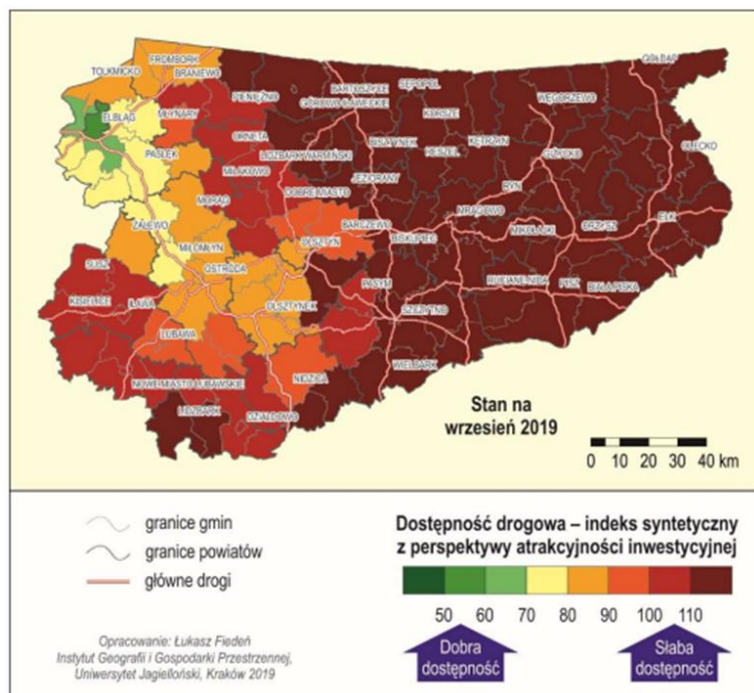
Źródło: Analiza relacji funkcjonalno-przestrzennych między ośrodkami miejskimi i ich otoczeniem. RAPORT CZĄSTKOWY Komponent 3 RELACJE PRZESTRZENNE I DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

Komunikacja publiczna

Zgodnie z poniższym rysunkiem zarówno powiązania między Nidzicą a Olsztynkiem, jak również między Nidzicą a Działdowem komunikacją publiczną są średnie. Natomiast słabe powiązanie jest między Nidzicą a Mławą.

Rysunek 6. Indeks syntetyczny dostępności drogowej z perspektywy atrakcyjności inwestycyjnej

Źródło: Analiza relacji funkcjonalno-przestrzennych między ośrodkami miejskimi i ich otoczeniem. RAPORT CZĄSTKOWY Komponent 3 RELACJE PRZESTRZENNE I DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

Na podstawie powyższego wykresu można stwierdzić, że dostępność drogowa z perspektywy atrakcyjności inwestycyjnej jest na dobrym poziomie. Niewątpliwą zaletą gminy Nidzicy jest położenie wzdłuż drogi ekspresowej S7.

Poprawa infrastruktury drogowej

Gmina Nidzica podejmuje systematyczne działania w celu poprawy bezpieczeństwa drogowego poprzez wykonywanie remontów cząstkowej nawierzchni publicznych i wewnętrznych dróg asfaltowych, dróg o nawierzchni żwirowej i gruntowej, remonty oznakowania pionowego oraz odnowę oznakowania poziomego w tych drogach.

Kolej

Przez teren gminy przebiega linia kolejowa znaczenia regionalnego Olsztyn - Działdowo - linia nr 216. Jest to linia umożliwiająca powiązanie Olsztyna i miejscowości położonych przy tej linii z magistralą kolejową E65 Gdańsk-Warszawa. Linia pierwszorzędna, jednotorowa, zelektryfikowana, w dobrym stanie technicznym.

Ścieżki/szlaki rowerowe

Według GUS, długość ścieżek rowerowych (dróg dla rowerów) wynosiła na koniec 2023 roku 28,5 km. Na przestrzeni ostatnich ośmiu lat długość infrastruktury dla rowerów wzrosła o 16,7 km. Natomiast długość ścieżek rowerowych na 100 km² wyniosła 7,52 km i była największa wśród analizowanych jednostek administracyjnych. Wskaźnik dla Polski wyniósł 6,87 km, dla województwa warmińsko-mazurskiego 3,65 km i powiatu nidzickiego – 3,35 km.

2.3. Infrastruktura techniczna

Zaopatrzenie w wodę

W gminie Nidzica zaopatrzenie w wodę oraz gospodarka ściekowa prowadzone są przez Miejskie Wodociągi i Kanalizację Sp. z o. o. w Nidzicy (MWiK). Przedmiotem podstawowej działalności spółki jest:

- Produkcja i dostawa wody na zaopatrzenie ludności i innych odbiorców.
- Eksploatacja sieci wodociągowej, urządzeń poboru, uzdatniania i rozprowadzania wody.
- Odbiór i oczyszczanie ścieków komunalnych, przemysłowych, ich zagospodarowanie oraz eksploatacja sieci kanalizacyjnej i deszczowej.
- Wykonywanie usług w zakresie: analizy wody i ścieków, rozbudowa sieci wodociągowych i kanalizacyjnych, rozbudowa infrastruktury technicznej, pompowania studni oraz ich odbudowa.
- Sprzedaż materiałów, części i urządzenia wodociągowo-kanalizacyjne oraz remonty w tym zakresie.⁶

Gmina Nidzica zaopatrywana jest w wodę za pomocą systemów wodociągowych – systemy ujęcia, uzdatniania i rozprowadzania wody. Istniejące ujęcia wody pokrywają zapotrzebowanie na wodę pitną, są zagospodarowane, posiadają hydrofornie i stacje uzdatniania wody.

Na obszarze Gminy, zarówno do celów komunalnych jak i przemysłowych, wodę ujmuje się z ujęć podziemnych. Wody powierzchniowe pobierane są tylko do nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz w gospodarce rybackiej. Największym użytkownikiem wody w Gminie jest gospodarka komunalna, następnie rolnictwo i leśnictwo oraz przemysł. Podstawowe znaczenie w zaopatrzeniu ludności w wodę mają zasoby wód podziemnych, które przeznaczone są przede wszystkim do zaopatrzenia ludności w dobrej jakości wodę do picia. Wody podziemne wykorzystywane są również do celów przemysłowych przez niewielkie zakłady, którym woda dostarczana jest komunalną siecią wodociagową.⁷

Tabela 3. Gospodarka wodociągowa w gminie Nidzica w latach 2016-2023

	rok							
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	Długość czynnej sieci rozdzielczej w km							
gmina Nidzica	116	116	116	116	116	118,8	b.d.	b.d.
Nidzica - miasto	116	31,9	31,9	31,9	31,9	31,9	b.d.	b.d.
Nidzica - obszar wiejski	84,1	84,1	84,1	84,1	84,1	86,9	b.d.	b.d.

⁶ Internet, <http://www.mwiknidzica.pl/>

⁷ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Nidzica na lata 2021-2024 z perspektywą na lata 2025-2028

Czynne przyłącza do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania								
gmina Nidzica	2807	2776	2791	2806	2815	2847	2870	2870
Nidzica - miasto	1554	1531	1543	1551	1554	1568	1570	1570
Nidzica - obszar wiejski	1253	1245	1248	1255	1261	1279	1300	1300
Zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca m ³								
gmina Nidzica	28,3	27,9	28,2	29,5	30,5	30,3	30,5	31,2
Nidzica - miasto	34,2	33,7	34,6	36,2	36,6	36,5	35,7	40,9
Nidzica - obszar wiejski	16,7	16,9	16,1	16,8	18,8	18,7	21,0	13,7
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej								
gmina Nidzica	19 791	19 632	19 570	19 465	18 660	18 482	18 377	18 276
Nidzica - miasto	14 049	13 871	13 819	13 693	13 119	12 928	12 756	12 628
Nidzica - obszar wiejski	5 742	5 761	5 751	5 772	5 541	5 554	5 621	5 648

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS

Zgodnie z GUS długość czynnej sieci rozdzielczej na terenie Gminy Nidzica na koniec 2021 r (brak danych za 2022 i 2023 r.) wynosi 118,8 km i wg powyższej tabeli na przestrzeni ostatnich ośmiu lat nie zmieniła się długość tej sieci. Liczba przyłączy prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania na koniec 2023 roku w gminie wyniosła 2 870 szt. Na przestrzeni ostatnich 8 lat liczba przyłączy zwiększyła się o 63 sztuk.

Zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca w 2023 roku na terenie gminy Nidzica wyniosła 31,2 m³. Na przestrzeni 8 lat zużycie wody na 1 mieszkańca wzrosło o 2,9 m³.

Liczba mieszkańców Gminy Nidzica korzystająca z sieci wodociągowej w 2023 roku wyniosła 18 276 osób, w tym 12 628 osoby w mieście.

Jakość wody

Woda dostarczana mieszkańcom Gminy Nidzica spełnia wymogi rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 roku w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2017 roku, poz. 2294), a także inne obowiązujące przepisy prawa.

Na terenie Gminy Nidzica ustanowione są strefy ochronne dla 3 ujęć wodnych tj. ujęcia w miejscowości Nidzica dla Przedsiębiorstwa Geologicznego POLGEOL, ujęcia w miejscowości

Łyna dla Miejskich Wodociągów i Kanalizacji w Nidzicy oraz ujęcia w miejscowości Frąknowo dla Miejskich Wodociągów i Kanalizacji w Nidzicy.

W II kwartale 2020 roku Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Nidzicy przeprowadził ocenę jakości wody z ujęć wody na terenie Miasta i Gminy Nidzica. Przebadane zostały następujące ujęcia:

- wodociąg sieciowy Nidzica,
- wodociąg sieciowy Wały,
- wodociąg sieciowy Bartoszek,
- wodociąg sieciowy Łysakowo,
- wodociąg sieciowy Napiwoda,
- wodociąg sieciowy Załuski,
- wodociąg sieciowy Natać Mała,
- wodociąg sieciowy Jabłonka,
- wodociąg sieciowy Kanigowo,
- wodociąg sieciowy Wólka Orłowska,
- wodociąg sieciowy Wietrzychowo,
- wodociąg sieciowy Łyna.

Woda ze wszystkich ujęć nadaje się do spożycia.⁸

Gospodarka ściekowa

Gmina Nidzica pod względem infrastruktury do neutralizacji ścieków jest najlepiej wyposażoną

spośród gmin powiatu nidzickiego. Na jej obszarze zlokalizowanych jest 5 oczyszczalni ścieków, którymi gospodarują Miejskie Wodociągi i Kanalizacja. Spółka oczyszcza ścieki odprowadzone z aglomeracji Nidzica na oczyszczalni w miejscowości Tatary, gdzie ścieki są tłoczone przez centralną przepompownię ścieków. Ponadto spółka utrzymuje oczyszczalnie ścieków na terenach wiejskich w miejscowościach: Wólka Orłowska, Żelazno, Zagrzewo, Wietrzychowo.

Braki w infrastrukturze komunalnej są miejscami zastępowane przez przydomowe oczyszczalnie ścieków w indywidualnych domach jednorodzinnych, jednostkach użyteczności publicznej lub jednostkach gospodarczych, które na terenie gminy posiadają:

- Nibork II – dla potrzeb budynku mieszkalnego, przepustowość Q_{dmax} 0,73 m³/d, rok wykonania 2000;
- Nadleśnictwo Nidzica – dla potrzeb budynku mieszkalnego przepustowość $Q_{dśr}$ 1,25 m³/d rok wykonania 2000;
- Nadleśnictwo Nidzica - dla potrzeb budynku mieszkalnego, przepustowość $Q_{dśr}$ 1,25 m³/d rok wykonania 2000.

⁸ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Nidzica na lata 2021-2024 z perspektywą na lata 2025-2028

Odbiornikiem oczyszczonych ścieków z przydomowych oczyszczalni jest grunt w granicach działki, na której zlokalizowana jest oczyszczalnia. Na terenach nieskanalizowanych w gminie Nidzica ścieki komunalne oczyszczane są w przydomowych oczyszczalniach ścieków i wprowadzane do wód lub do ziemi lub gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych.⁹ W 2023 roku liczba zbiorników bezodpływowych wyniosła 989 sztuki, w tym 245 na terenie miasta i 744 na terenie gminy. Na terenie gminy Nidzica znajduje się 72 oczyszczalni przydomowych, w tym 40 na terenie miasta.

Tabela 4. Gospodarka ściekowa na w gminie Nidzica w latach 2016-2023

	rok							
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km]								
gmina Nidzica	79,2	79,2	86,1	86,1	86,1	89,5	89,5	89,5
Nidzica - miasto	39,7	39,7	39,7	39,7	39,7	39,7	39,7	39,7
Nidzica - obszar wiejski	39,5	39,5	46,4	46,4	46,4	49,8	49,8	49,8
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]								
gmina Nidzica	2 032	1 987	1 997	2 009	2 013	2 036	2 067	2 067
Nidzica - miasto	1 550	1 528	1 538	1 548	1 549	1 560	1 561	1 561
Nidzica - obszar wiejski	482	459	459	461	464	476	506	506
Ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną [dam3]								
gmina Nidzica	676,9	759,2	556,6	565,0	571,2	556,3	537,1	505,0
Nidzica - miasto	646,2	721,0	528,8	535,8	545,1	530,5	511,6	478,3
478,3Nidzica - obszar wiejski	30,7	38,2	27,8	29,2	26,1	25,8	25,5	26,7
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej								
gmina Nidzica	16 570	16 338	16 280	16 166	15 498	15 336	15 255	15 139
Nidzica - miasto	14 015	13 837	13 785	13 659	13 086	12 895	12 723	12 595
Nidzica - obszar wiejski	2 555	2 501	2 495	2 508	2 412	2 441	2 532	2 544

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS

⁹ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Nidzica na lata 2021-2024 z perspektywą na lata 2025-2028

Zgodnie z GUS długość czynnej sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Nidzica wyniosła 89,5 km, w tym 39,7 km na terenie miasta i 49,8 km na obszarach wiejskich. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat długość sieci wzrosła o 10,3 km i tylko na terenie wiejskim.

Liczba przyłączy do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania wyniosła 2 067 sztuk, w tym 1 561 na terenie miasta.

Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Nidzica w 2023 roku wyniosła 15 139 osób, w tym 12 595 osób w mieście.

Gospodarka odpadami

Od 1 lipca 2013 roku obowiązek odbierania i zagospodarowania odpadów komunalnych powstających w gospodarstwach domowych przejęły wszystkie gminy, w tym Nidzica. Gmina należy do Ekologicznego Związku Gmin „Działdowszczyzna”, który przyjął organizację i prowadzenie systemu. Odbiera on odpady z nieruchomości zamieszkałych oraz z nieruchomości, na których nie zamieszkują mieszkańcy, a znajdują się domki letniskowe lub inne nieruchomości wykorzystywane na cele rekreacyjno-wypoczynkowe.

Tabela 5. Ilość wytworzonych odpadów komunalnych w gminie Nidzica w latach 2017-2023

	rok						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Wytworzone odpady w ciągu roku [t]							
gmina Nidzica	4 557,63	5 675,34	5 906,02	6 349,61	6 906,56	6 275,03	6 105,19
Nidzica - miasto	2 807,14	3 152,09	4 499,13	4 421,23	5 048,96	4 618,70	4 484,14
Nidzica - obszar wiejski	1 750,49	2 523,25	1 406,89	1 928,38	1 857,60	1 656,33	1 621,05
Wytworzone odpady z gospodarstw domowych [t]							
gmina Nidzica	3 450,70	4 267,50	4 800,20	4 848,82	5 503,93	5 527,33	5 462,54
Nidzica - miasto	2 150,11	2 479,52	3 596,27	3 324,79	3 922,65	4 046,46	4 009,09
Nidzica - obszar wiejski	1 300,59	1 787,98	1 203,93	1 524,03	1 581,28	1 480,87	1 453,45
Wytworzone odpady z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji) [t]							
gmina Nidzica	1 106,93	1 407,84	1 105,82	1 500,79	1 402,63	747,70	642,65
Nidzica - miasto	657,03	672,57	902,86	1 096,44	1 126,31	572,24	475,05

Nidzica	449,90	735,27	202,96	404,35	276,32	175,46	167,60
- obszar wiejski							

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS

Łączna ilość wytworzonych odpadów komunalnych na terenie gminy Nidzica w 2023 roku wyniosła 6 105,19 t, w tym 5 462,54 t zabrano z gospodarstw domowych i 642,65 t z pozostałych źródeł. Na przestrzeni ostatnich ośmiu lat wzrosła ilość o 1 547,56 t.

Tabela 6. Odpady zebrane selektywnie w gminie Nidzica latach 2017-2023

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Odpady zebrane w ciągu roku [t]							
gmina Nidzica	1 629,11	2 036,98	2 165,33	2 775,67	3 212,18	2 715,65	2 566,03
Nidzica - miasto	1 131,63	1 502,22	1 773,25	1 707,59	2 233,62	1 890,82	1 799,64
Nidzica - obszar wiejski	497,48	534,76	392,08	1 068,08	978,56	824,83	766,39
Odpady zebrane z gospodarstw domowych [t]							
gmina Nidzica	1 629,11	2 036,98	1 943,94	2 130,43	2 549,31	2 613,61	2 525,68
Nidzica - miasto	1 131,63	1 502,22	1 551,86	1 278,25	1 670,38	1 823,51	1 788,14
Nidzica - obszar wiejski	497,48	534,76	392,08	852,18	878,93	790,10	737,54
Odpady zebrane z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji) [t]							
gmina Nidzica	b.d.	b.d.	221,39	645,24	662,87	102,04	40,35
Nidzica - miasto	b.d.	b.d.	221,39	429,34	563,24	67,31	11,50
Nidzica - obszar wiejski	b.d.	b.d.	b.d.	215,90	99,63	34,73	28,85

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS

Zgodnie z informacjami przedstawionymi w Banku Danych Lokalnych (GUS) ilość odpadów segregowanych wyniosła na koniec 2023 roku w gminie Nidzica 2 566,03 t, w tym 1 799,64 t zebrano na terenie miasta. Na przestrzeni ostatnich siedmiu lat ilość segregowanych odpadów wrosła o 936,92 t (57,51 proc.).

Z Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Nidzica na lata 2011-2032 wynika, iż całkowita ilość zinwentaryzowanego azbestu na terenie Miasta i Gminy Nidzica wynosi 156 148,92 m². Zgodnie z danymi zamieszczonymi w Bazie Azbestowej na terenie Gminy Nidzica zinwentaryzowano ponad 3 tys. t wyrobów zawierających azbest.

Energia elektryczna

Gmina Nidzica położona jest w obszarze oddziaływania następujących operatorów energetycznych:

- ENERGA Obrót S.A.
- ENERGA Operator S.A.
- PKP Energetyka S.A.

Infrastrukturę oraz mieszkańców obsługuje Rejon Energetyczny Szczytno – Posterunek Energetyczny Nidzica. Zasilanie energetyczne na terenie gminy odbywa się poprzez:

- GPZ 110/15 kV zlokalizowany w Nidzicy zasilany 3 liniami napowietrznymi 110 kV relacji Olsztynek-Nidzica, Nidzica – Działdowo, Nidzica - Mława – posiadający 2 transformatory o mocy 25 MVA każdy,
- linię elektroenergetyczną
- stacje transformatorowe: łączna ilość stacji transformatorowych (15/0,4 kV) – 156 szt.

Natomiast PKP Energetyka S.A. dysponuje na terenie gminy Nidzica linią średniego napięcia 15 kV wzdłuż linii kolejowej 216 Działdowo-Olsztyn.¹⁰

Ciepłownictwo

Największym źródłem energii cieplnej na terenie Gminy jest, należąca do Przedsiębiorstwa Usługowego Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Nidzicy, ciepłownia miejska przy ulicy Rataja 11, w której czynnikiem grzewczym jest uzdatniona gorąca woda:

Parametry pracy kotłowni przy ul. Rataja 11:

- sezon grzewczy: $t_z/t_p = 110/55$ oC
- sezon letni: $t_z/t_p = 70/45$ oC (planowane)

Kotłownia produkuje energię cieplną na potrzeby centralnego ogrzewania oraz ciepłej wody użytkowej dla budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej w Nidzicy. Jest to nowoczesna kotłownia opalana paliwem z OZE, która została oddana do użytkowania w styczniu 2018 roku. W nowo wybudowanym budynku ciepłowni zainstalowane są 2 jednostki kotłowe, opalne biomasą, litewskiej firmy Energijos taupymo centras, UAB o mocy 5MWt i 2,5 MWt wraz ze wspólną instalacją odzysku ciepła ze spalin o mocy 1,15 MWt. Dzięki odzyskowi ciepła ze spalin sprawność wytwarzania całego źródła waha się w zakresie od 92% do 99%. Dodatkowo w starym budynku kotłowni zainstalowane są dwie jednostki

¹⁰ Projekt założeń do Planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Miasta i Gminy Nidzica

kotłowe firmy LOOS UL-SH 3300 z palnikami gazowo-olejowymi o mocy 3,3 MW każdy, stanowiące szczytowo/rezerwowe źródło energii. Jednostki kotłowe zostały wybudowane w 1995r. Na terenie ciepłowni znajdują się dwa zbiorniki na olej opałowy o pojemności 25 tyś. [l] każdy.

Istniejący system ciepłowniczy Nidzicy spełnia wymóg efektywnego systemu ciepłowniczego, o którym mowa w art. 2 pkt. 41 i 42 dyrektywy 2012/27/UE. Dzięki realizacji nowych inwestycji w znaczący sposób uległa poprawie sprawność przesyłu i dystrybucji energii cieplnej z OZE na terenie miasta, a także redukcja emisji gazów cieplarnianych poprzez zamianę paliwa służącego do wytwarzania ciepła z węgla, gazu i oleju opałowego na biomasę (zrębkę drzewną pochodzenia tartaczno- i leśnego).

Długość sieci ciepłowniczej preizolowanej, będącej własnością spółki wynosi ok 8 km w tym ok 5,5 km stanowi sieć ciepła przesyłowa i ok. 2,5 km stanowią przyłącza ciepłownicze. Dystrybucja energii cieplnej odbywa się przy pomocy 78 nowoczesnych węzłów ciepłowniczych zarządzanych on-line przy pomocy specjalistycznego, dedykowanego dla zastosowanych sterowników, oprogramowania w tym również ich zdalny odczyt.

Spółka PUGK chcąc dostosować się do wymogów europejskich dotyczących zmniejszania emisji gazów cieplarnianych, planuje dalsze kierunki transformacji energetycznej. Zakłada się, że zapotrzebowanie na ciepło budynków będzie sukcesywnie spadać. Dominować będzie budownictwo niskoenergetyczne do którego niezbędne będzie dostosowywanie czynnika grzewczego. Wymagać to będzie również zmian w źródle ciepła i sieciach ciepłowniczych w tym dalszych modernizacji w kierunku nowoczesnych sieci ciepłych 4G/5G (niskotemperaturowych).

Czyste technologie ciepłownicze zgodne z zasadami taksonomii i polityki środowiskowej to:

- Kogeneracja gazowa (biogaz, metan, H₂)
- Ciepło odpadowe z procesów technicznych
- Biomasa
- Paliwa alternatywne
- Geotermia (głęboka, płytka + pompy ciepła)
- Energia słoneczna
- Pompy ciepła
- Akumulatory ciepła

Jednym z ciekawszych kierunków rozwoju ciepłownictwa mogącym odegrać w przyszłości dużą rolę jest technologia wodorowa, a wcześniej pompy ciepła współpracujące z fotowoltaiką i magazynami energii. Spółka planuje dalszy rozwój sieci ciepłowniczych, rozbudowę biomasowego źródła ciepła i nie wyklucza produkcji ciepła w skojarzeniu z wytwarzaniem energii elektrycznej na potrzeby własne jak również i gminy.

Inne, większe źródła ciepła na terenie miasta Nidzica znajdują się w zasobach: Międzyzakładowej Spółdzielni Mieszkaniowej w Nidzicy i Zespołu Opieki Zdrowotnej

w Nidzicy. Na terenie wiejskim gminy Nidzica największym producentem ciepła jest Zakład Drzewny w Napiwodzie, który posiada kotłownię na biomasę (odpady drewniane) – moc 1,3 MW.

Głównym paliwem wśród odbiorców indywidualnych nadal pozostaje węgiel, gaz, biomasa (przede wszystkim drewno i jego pochodne) oraz rzadziej – olej opałowy i energia elektryczna.

Gazownictwo

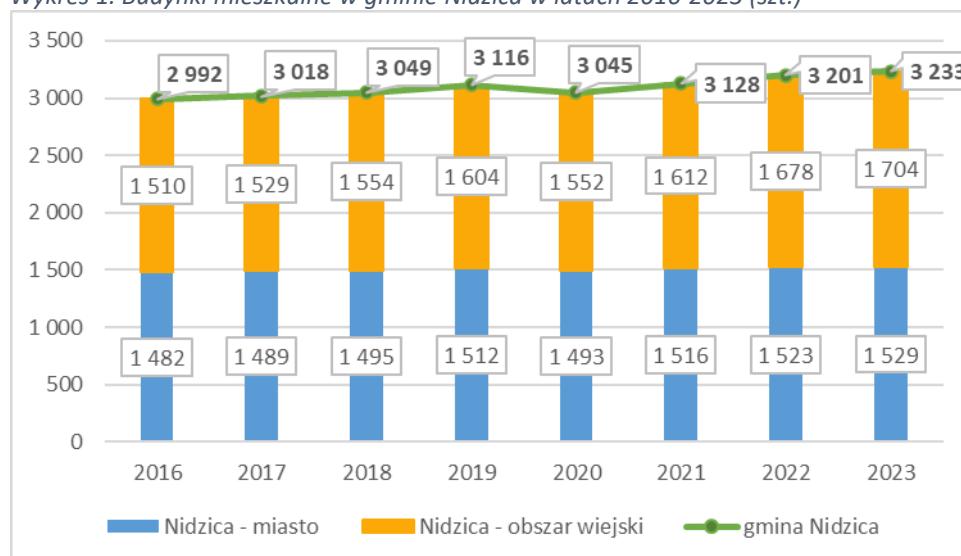
Na terenie Gminy dystrybuowany jest do odbiorców indywidualnych jest gaz ziemny – system sieciowy oraz płynny (LPG) – rozwiązania indywidualne. Za infrastrukturę i dostawy gazu ziemnego w gminie Nidzica odpowiedzialna jest Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział Zakład Gazowniczy w Olsztynie.

System sieci gazowej dostępny jest dla mieszkańców miasta Nidzicy. Na obszarze wiejskim gminy dotyczy on nielicznych miejscowości (Kolonia Waszulki, Nibork Drugi, Piątki, Rozdroże, Szerokopaś, Waszulki). Według GUS na terenie miasta było na koniec 2023 r. 682 przyłączy gazowych (5 259 odbiorców i 11 157 osób (2019 rok)), zaś na terenie wiejskim – 19 przyłączy (104 odbiorców i 515 osób (2019 r.)).

2.4. Mieszkalnictwo

Na koniec 2023 roku w gminie Nidzica było 3 233 budynków mieszkalnych, w tym 1 529 w mieście i 1 704 na terenie wiejskim. Natomiast liczba mieszkań w gminie wyniosła 7 499, przy czym 5 050 mieszkań znajdowało się w mieście i 2 449 na terenie wiejskim.

Wykres 1. Budynki mieszkalne w gminie Nidzica w latach 2016-2023 (szt.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS

Atrakcyjność osadnicza w gminie Nidzica związana jest zarówno z poprawiającą się infrastrukturą drogową i transportem publicznym (więcej w podrozdziale 2.2. Dostępność

komunikacyjna), ale również z infrastrukturą mieszkalną. Na przestrzeni ostatnich ośmiu lat oddano do użytkowania 307 budynki mieszkalne, w tym 246 na obszarach wiejskich.

W okresie 2016-2023 oddano 655 mieszkania¹¹ o ogólnej powierzchni 59 341 m², w tym 296 w Nidzicy o powierzchni 21 113 m². Szczegółowe informacje o mieszkalnictwie znajdują się w poniższej tabeli.

Tabela 7. Atrakcyjność osadnicza w gminie Nidzica w latach 2016-2023

	rok							
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Budynki mieszkalne nowe oddane do użytkowania (szt.)								
gmina Nidzica	39	28	32	28	40	45	59	36
Nidzica - miasto	12	8	7	6	9	6	5	8
Nidzica - obszar wiejski	27	20	25	22	31	39	54	28
Mieszkania oddane do użytku (szt.)								
gmina Nidzica	79	63	80	125	103	77	77	51
Nidzica - miasto	35	25	54	82	54	21	5	20
Nidzica - obszar wiejski	44	38	26	43	49	56	72	31
Izby oddane do użytku (szt.)								
gmina Nidzica	297	243	317	476	409	307	348	200
Nidzica - miasto	118	80	167	233	161	68	27	66
Nidzica - obszar wiejski	179	163	150	243	248	239	321	134
Powierzchnia użytkowa mieszkań (m ²)								
gmina Nidzica	7 236	5 129	7 395	10 202	8 607	7 197	8 013	5 562
Nidzica - miasto	2 988	1 515	3 684	4 937	3 485	1 653	759	2 092
Nidzica - obszar wiejski	4 248	3 614	3 711	5 265	5 122	5 544	7 254	3 470

¹¹ Według definicji Głównego Urzędu Statystycznego mieszkaniem jest zarówno lokal mieszkalny, jak i dom jednorodzinny, co ma znaczący wpływ na uzyskaną wartość wskaźnika i tym samym ją zawyżając.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS

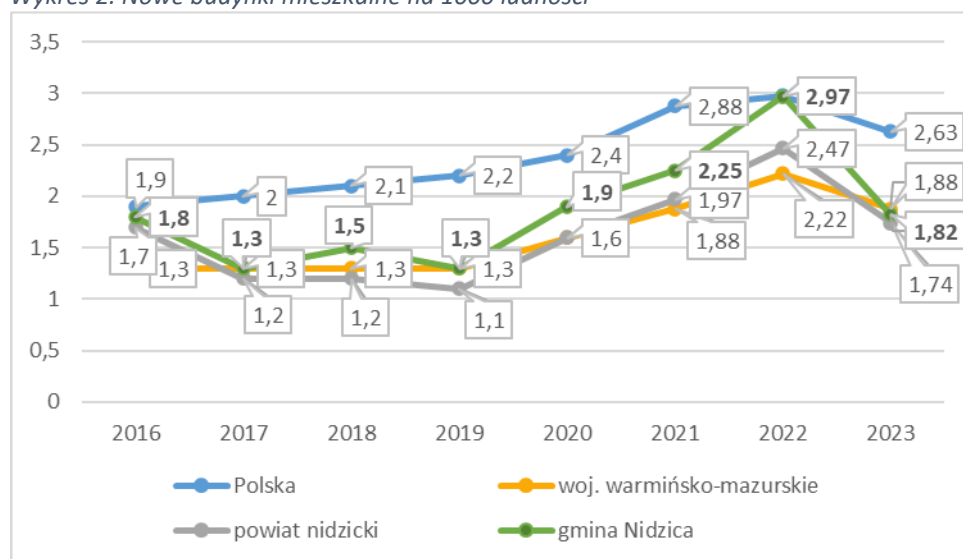
Mieszkania w gminie Nidzica wyposażone są w podstawowe instalacje techniczno-sanitarne. Najwięcej mieszkań podłączonych było w 2023 roku do sieci wodociągowej (99,2 proc.), ustępu spłukiwanego (97 proc.), łazienki (96,2 proc.) oraz centralnego ogrzewania (85,3 proc.). Najmniej mieszkań posiadało gaz sieciowy – 61,4 proc.

Odsetek mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej jest wysoki – ogółem w gminie wyniósł 92,8 proc. (GUS, 2023), natomiast w mieście - 100 proc., a na terenach wiejskich – 79,5 proc. Z sieci kanalizacyjnej korzystało w 2023 roku 76,7 proc. ludności Gminy, w tym 99,7 proc. w Nidzicy i 35,8 proc. na terenie wiejskim. Najmniej osób korzystało z gazu sieciowego – 58,8 proc. mieszkańców gminy, przy czym 86,5 proc. w mieście i 9,7 proc. na obszarach wiejskich.

Atrakcyjność osadnicza gminy Nidzica na tle Polski, województwa i powiatu nidzickiego

Wartość dla wskaźnika *nowe budynki mieszkalne na 1000 mieszkańców* (Wykres nr 2) dla Gminy Nidzica wyniósł na koniec 2023 roku 1,82 (dla miasta 0,63, a dla terenów wiejskich 3,95) i był niższy od wskaźnika uzyskanego dla Polski (2,63) oraz dla województwa warmińsko-mazurskiego (1,88), ale był wyższy od wskaźnika i powiatu nidzickiego (po 1,74).

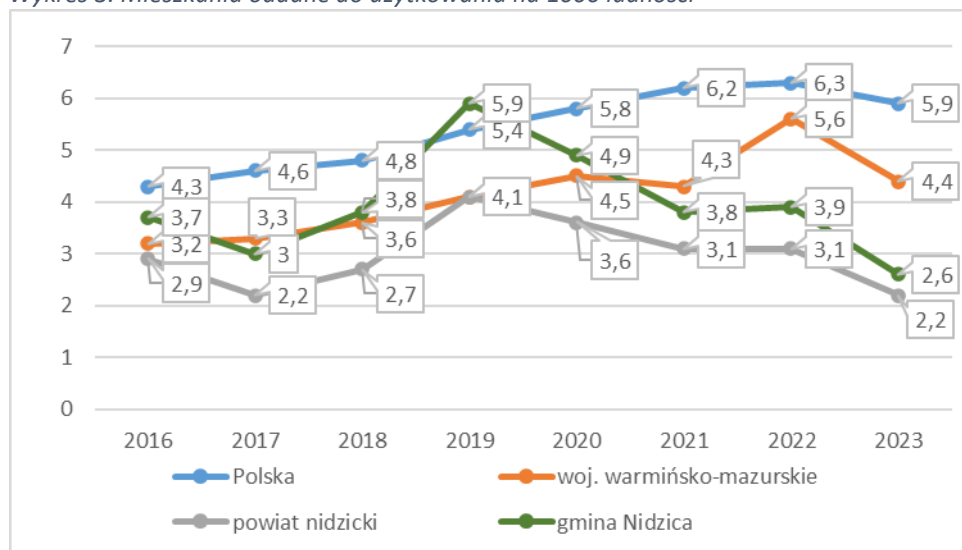
Wykres 2. Nowe budynki mieszkalne na 1000 ludności

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS

Wartość wskaźnika *mieszkania oddane do użytkowania na 1000 mieszkańców* dla Gminy Nidzica na koniec 2023 roku był wysoki – 2,6 (w tym 1,6 dla miasta Nidzica i 4,4 dla terenów wiejskich) i był mniejszy od wartości wskaźnika uzyskanego dla Polski (5,9) oraz dla województwa warmińsko-mazurskiego (4,4), ale większy od wartości powiatu nidzickiego (2,2). Na przestrzeni ostatnich pięciu lat dla Gminy Nidzica wartość tego wskaźnika wzrosła o 1,6.

Wykres 3. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS

Gospodarka komunalna

W skład zasobu, w tym mieszkaniowego Gminy Nidzica wchodziło wg. stanu na dzień 31.12.2023 r.:

- budynki mieszkalne – 52, w których znajdowało się: 188 lokali: mieszkalnych (139) i socjalnych (49); 3 lokale użytkowe; 2 garaże; 1 pomieszczenie gospodarcze,
- budynki niemieszkalne – 46, w których znajdowało się: 4 lokale mieszkalne; 36 lokali użytkowych; 95 garaży; 152 pomieszczenia gospodarcze,
- budynki Wspólnot Mieszkaniowych, w których Gmina posiadała lokale stanowiące udział w częściach wspólnych – 45, w których znajdowało się: 77 lokali: mieszkalnych (75) i socjalnych (2); 42 lokale użytkowe; 11 garaży,
- lokale komunalne w zasobach Spółdzielni Mieszkaniowej „Odbudowa”: 12 lokali mieszkalnych,
- ośrodki kultury: zamek; kino.

W wyniku przyjętych założeń programowych przewiduje się, że w okresie 30 lat adaptowanych będzie 6520 mieszkań (1990 na obszarze wiejskim i 4530 w mieście). Do realizacji przewiduje się 2000 mieszkań - przyrost o ok. 30 proc. z czego 600 w mieście i 1400 na terenach wiejskich. Zakładając średnią powierzchnię jednego mieszkania 75 m² p.u. zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w mieście wyniesie 45 000 m² p.u, a na terenach wiejskich, przy średniej wielkości mieszkania 79 m² wyniesie 110 600 m² p.u.

W planie miejscowym w mieście Nidzica przeznaczono 25 ha pod zabudowę wielorodzinną. Przyjęto, że 40 proc. terenu będzie stanowić zabudowa mieszkaniowa. Pozostały teren to zieleń i komunikacja. Założono, że 5 proc. powierzchni użytkowej zajmą usługi wbudowane. Przyjmując maksymalną powierzchnię zabudowy 30 proc. działki budowlanej i średnio ważoną liczbę kondygnacji 4, na wyznaczonych w planie miejscowym terenach zabudowy wielorodzinnej będzie można zrealizować 79 800 m² p.u. mieszkań.

Pod zabudowę jednorodzinną plan wyznacza 320 działek. Przy założonym wskaźniku 75m² p.u./mieszkanie i założeniu, że 5 proc. powierzchni użytkowej zajmą usługi wbudowane, na wyznaczonych w planie miejscowym terenach zabudowy jednorodzinnej będzie można zrealizować 102 600 m² p.u. mieszkań. Łącznie na terenie miasta będzie można zrealizować 182 400 m² p.u. mieszkań.

Na terenach wiejskich przyjęto średnią wielkość działki 2000 m². Na wyznaczonych w planach miejscowych i w studium terenach rozwojowych, przy wskaźniku 75 m²/mieszkanie, będzie można zrealizować 51 407 m² p.u. mieszkań.¹²

¹² Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Nidzica

3. SFERA ŚRODOWISKOWA

3.1. Zasoby przyrodnicze

Lesistość

Powierzchnia gruntów leśnych w gminie Nidzica wyniosła na koniec 2020 roku 20 251,17 ha (w tym grunty leśne publiczne 19 767,93 ha), co stanowi 51,9% ogólnej powierzchni Gminy. Według Krajowego Programu Zwiększania Lesistości wskaźnik zalesienia w 2020 r. powinien wynosić 30%, a po 2050 r. 33%. Gmina Nidzica spełnia zatem wymóg KPZL zarówno na 2020 r. jak i na 2050 r.

Lasy Gminy Nidzica zaliczane są do dwóch krain przyrodniczo -leśnych. Lasy południowej części gminy (nieduży fragment) znajdują się w granicach IV Krainy Mazowiecko-Podlaskiej, a lasy północnej części w granicach Krainy Mazursko-Podlaskiej.

Lasy gminy Nidzica położone są na terenach objętych zarządem 3 Nadleśnictw i są to Nadleśnictwa:

- Nadleśnictwo Nidzica,
- Nadleśnictwo Jedwabno,
- Nadleśnictwo Olsztynek.

Formy ochrony przyrody

Na terenie Gminy Nidzica występują następujące formy ochrony przyrody:

- 4 rezerваты przyrody tj.: Rezerwat „Jezioro Orłowo Małe”, Rezerwat „Źródła Rzeki Łyny im. Prof. Romana Kobendzy”, Rezerwat „Koniuszanka I”, Rezerwat „Koniuszanka II”,
- 2 Obszary Chronionego Krajobrazu tj.: Obszar Chronionego Krajobrazu Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej i Obszar Chronionego Krajobrazu Dolin Rzek Nidy i Szkotówki,
- 14 pomników przyrody,
- 2 Obszary Natura 2000 tj.: Obszar Specjalnej Ochrony - Puszcza Napiwodzko - Ramucka (PLB 280007) i Obszar o znaczeniu dla Wspólnoty – Ostoja Napiwodzko – Ramucka (PLH 280052).

3.2. Wody powierzchniowe i podziemne

Wody powierzchniowe

Pod względem hydrograficznym rzeki występujące na terenie Gminy Nidzica należą do dwóch systemów rzecznych Wisły oraz Pregoty. Przez północną część gminy przebiega bowiem dział wodny I rzędu pomiędzy wymienionymi rzekami. Większość cieków należy do systemu wodnego Wisły, w dorzeczu II rzędu rzeki Narwi. Sieć rzeczna tworzą tutaj głównie

dorzecza III rzędu rzek: Omulew i Wkra wraz z dopływami. W dorzeczu Pregoty znajduje się dorzecze II rzędu rzeki Łyny, której dopływem na terenie gminy jest rzeka Marózka.

Zgodnie z podziałem zlewniowym zarządzanie wodami na terenie Gminy Nidzica nadzoruje Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Białymstoku i Warszawie.

Na terenie Gminy Nidzica występują naturalne zbiorniki wodne – jeziora oraz kilka mniejszych zbiorników retencyjnych zasilanych głównie wodami powierzchniowymi.

Na obszarze Gminy znajdują się 22 jeziora o łącznej powierzchni blisko 830 ha, co stanowi 2,2 proc. ogólnej powierzchni gminy. Jeziora na terenie Gminy Nidzica są zlokalizowane w północnej części gminy i są pochodzenia polodowcowego. W bezpośrednim sąsiedztwie miasta nie ma żadnego jeziora.

Do czynników wpływających na jakość wód powierzchniowych należą uwarunkowania naturalne, takie jak warunki klimatyczne i hydrologiczne, czy zdolność samooczyszczania oraz zanieczyszczenia antropogeniczne.

Znaczną część zanieczyszczeń trafiających do wód powierzchniowych stanowią zanieczyszczenia obszarowe. Źródłem tych zanieczyszczeń jest przede wszystkim:

- rolnictwo, co wynika głównie z faktu stosowania nawozów sztucznych i naturalnych (np. gnojowica), a także środków ochrony roślin,
- hodowla zwierząt poprzez niewłaściwe składowanie obornika i gnojowicy oraz ich niewłaściwe, zbyt duże lub zbyt częste stosowanie na polach,
- niedostateczna infrastruktura odprowadzająca ścieki bytowo-gospodarcze, zwłaszcza w miejscowościach korzystających z wodociągów oraz na obszarach rekreacji, zarówno zbiorowej jak i indywidualnej, usytuowanych w sąsiedztwie jezior.

Do zanieczyszczeń punktowych, stwarzających poważne zagrożenie dla czystości wód powierzchniowych należą przede wszystkim:

- bezpośrednie zrzuty surowych ścieków bytowo-gospodarczych do cieków wodnych (na nieskanalizowanych obszarach);
- zrzuty niedostatecznie oczyszczonych ścieków (nieodpowiadających warunkom pozwolenia wodno-prawnego).

Zgodnie z Programem Ochrony Środowiska dla Powiatu Nidzickiego na lata 2018-2021 z perspektywą na lata 2022-2025 roku analiza aktualizacji Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły oraz *Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Pregoty* wykazała, że stan jednolitych części wód rzecznych, w obrębie powiatu jest w blisko 89% zły.

W 2015 roku badania prowadzono w ramach monitoringu operacyjnego i monitoringu obszarów chronionych. Klasyfikacja stanu ekologicznego jeziora Omulew w oparciu o elementy biologiczne i fizykochemiczne wskazywała na stan ekologiczny zły (V klasa jakości wód), o czym zadecydował fitoplankton. Stan chemiczny oceniono jako dobry. Stan jednolitej części wód – jezioro Omulew – oceniono jako zły.

W późniejszych latach nie przeprowadzano badań jakości wód powierzchniowych w gminie Nidzica.

Wody podziemne

Na obszarze Gminy Nidzica, zbiorniki wód podziemnych o znaczeniu użytkowym, występują w utworach czwartorzędowych oraz trzeciorzędowych i związane są z występowaniem zasobów wód podziemnych należących do Głównych Zbiorników Wód Podziemnych GZWP nr 214 Działdowo (południowo-zachodnia część Gminy Nidzica) oraz GZWP 215 Subniecka Warszawska (niemal cała Gmina Nidzica, za wyjątkiem jej północnej części - granica zbiornika przebiega tuż poniżej jeziora Omulew).

Eksploracja wód podziemnych do picia i na potrzeby gospodarcze na terenie gminy bazuje głównie na czwartorzędowym piętrze wodonośnym. Z tego poziomu ujmowana jest woda rozprowadzana siecią wodociągową do jednostek osadniczych.

Na terenie Gminy Nidzica ustanowione są strefy ochronne dla 3 ujęć wodnych tj. ujęcia w miejscowości Nidzica dla Przedsiębiorstwa Geologicznego POLGEOL, ujęcia w miejscowości Łyna dla Miejskich Wodociągów i Kanalizacji w Nidzicy oraz ujęcia w miejscowości Frąknowo dla Miejskich Wodociągów i Kanalizacji w Nidzicy.

Badania jakości wód podziemnych na terenie Gminy Nidzica prowadzone są:

- w sieci krajowej przez Państwowy Instytut Geologiczny,
- w sieci regionalnej przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska oraz Wojewódzki Inspektorat Sanitarny w Olsztynie.

Na terenie Gminy Nidzica ujmowane są wody podziemne w osadach czwartorzędowych. Stężenie głównych składników mieszczą się w granicach norm wód do spożycia. Jedynie zawartość związków żelaza i manganu przeważnie przekraczają dopuszczalne normy dla wód do spożycia i z tego względu wody te wymagają uzdatniania. Wysoka wrażliwość na zanieczyszczenia z powierzchni objawia się lokalnie okresowo zanieczyszczeniami antropogenicznymi. Stosunkowo najbardziej odporne na zanieczyszczenia z powierzchni są wody podziemne południowo-wschodniej części gminy i w jej pasie północnym.

3.3. Klimat

Warunki klimatyczne panujące na terenie Gminy Nidzica należą do umiarkowanych i w dużej mierze uwarunkowane są wpływami mas powietrza polarno-morskiego.

Teren gminy znajduje się w regionie, który charakteryzuje się (w stosunku do przeciętnych w Polsce) większym średnim zachmurzeniem, czyli większą liczbą dni pochmurnych (najwięcej dni pochmurnych jest w grudniu, a najmniej późnym latem we wrześniu), najniższymi średnimi temperaturami miesięcy zimowych i jesiennych, większą roczną amplitudą temperatur i większą ilością opadów.

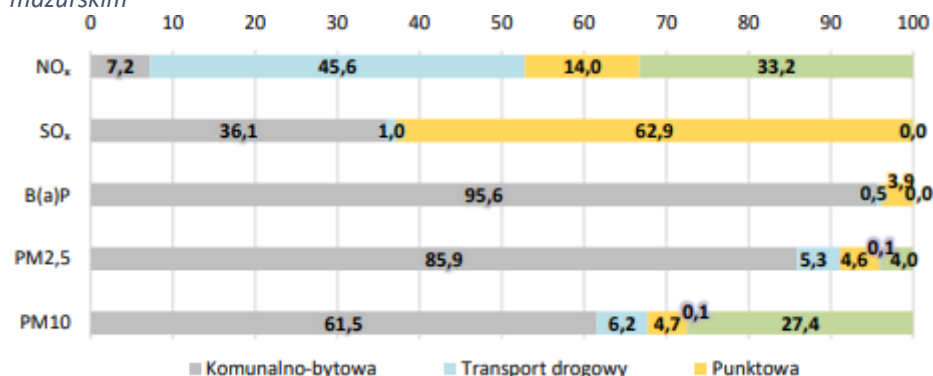
3.4. Ocena stanu środowiska

Przeciwdziałanie zmianom klimatu oraz likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza

Zanieczyszczenia powietrza oddziałują bezpośrednio na zdrowie ludzi oraz na stan środowiska przyrodniczego. Ponadto wpływają na zmiany klimatu oraz wywołują niekorzystne procesy w ochronnej warstwie ozonowej. Ważną cechą zanieczyszczeń powietrza jest możliwość ich przenoszenia na znaczne odległości. Ochrona powietrza, zgodnie z przepisami, polega na zapobieganiu powstawaniu zanieczyszczeń, ograniczaniu lub eliminowaniu wprowadzanych do powietrza substancji zanieczyszczających w celu zmniejszenia stężeń do dopuszczalnego poziomu, względnie utrzymania ich na poziomie dopuszczalnych wielkości.

Na podstawie art. 87 ww. ustawy oraz rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 2 sierpnia 2012 r. w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza (Dz. U. z 2012 r., poz. 914), w województwie warmińsko-mazurskim wyznaczone zostały 3 strefy, dla których przeprowadzana jest coroczna ocena jakości powietrza. Gmina Nidzica zaliczona została do strefy warmińsko-mazurskiej.

Wykres 4. Udziały źródeł emisji w poszczególnych zanieczyszczeniach powietrza w województwie warmińsko-mazurskim

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie warmińsko-mazurskim. Raport wojewódzki za rok 2023

Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w województwie warmińsko-mazurskim jest emisja antropogeniczna. W zakresie pyłu PM₁₀ i PM_{2,5} oraz benzo(a)pirenu największy udział stanowi emisja pochodząca z sektora komunalno-bytowego (emisja powierzchniowa), w zakresie tlenków azotu jest to emisja z transportu (emisja liniowa), w odniesieniu do tlenków siarki największa emisja pochodzi z działalności przemysłowej (emisja punktowa). Udział w stężeniach zanieczyszczeń w powietrzu na obszarze województwa ma również napływ emisji z obszaru Polski oraz Europy.¹³

¹³ Roczna ocena jakości powietrza w województwie warmińsko-mazurskim. Raport wojewódzki za rok 2023

Tabela 8. Klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia ludzi - klasyfikacja podstawowa (klasy: A, C oraz A1, C1 dla pyłu PM2,5)

Lp.	Nazwa strefy	Kod strefy	SO ₂	NO ₂	C ₆ H ₆	CO	O ₃	PM10	Pb	As	Cd	Ni	BaP	PM2,5
1	miasto Olsztyn	PL2801	A	A	A	A	A ¹	A	A	A	A	A	A	A1 ³
2	miasto Elbląg	PL2802	A	A	A	A	A ²	A	A	A	A	A	A	A1 ³
3	strefa warmińsko-mazurska	PL2803	A	A	A	A	A ¹	A	A	A	A	A	C	A1 ³

1) Dla ozonu – poziom celu długoterminowego, strefy uzyskały klasę D2

2) Dla ozonu – poziom celu długoterminowego, strefa uzyskała klasę D1

3) Dla pyłu PM2,5 – poziom dopuszczalny I faza, strefy uzyskały klasę A

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie warmińsko-mazurskim. Raport wojewódzki za rok 2023

W wyniku rocznej oceny jakości powietrza wykonanej na podstawie danych za 2023 r., określone zostały strefy w województwie warmińsko – mazurskim, w których należy podjąć działania w celu przywrócenia na danym obszarze wskazanego w przepisach prawnych stanu jakości powietrza. W tabeli zestawiono klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia ludzi – klasyfikacja podstawowa (klasa A lub C oraz A1 lub C1 dla pyłu zawieszonego PM2,5).

Strefy, w których doszło do przekroczenia:

- dla zanieczyszczenia mającego określony poziom docelowy:
 - benzo(a)piren w pyłe zawieszonym PM10 (rok) – strefa warmińsko – mazurska.
- Dla zanieczyszczenia mającego określony poziom celów długoterminowych:
 - ozon (O₃) - strefa miasto Olsztyn, strefa miasto Elbląg, strefa warmińsko-mazurska.

Głównym źródłem zanieczyszczeń do powietrza na terenie Gminy Nidzica jest emisja obejmująca:

- emisję niską (kotłownie, indywidualne paleniska domowe i prywatne zakłady usługowe, z których spaliny są emitowane przez kominy niższe niż 40 m),
- emisję z zakładów produkcyjnych i usługowych,
- emisję komunikacyjną,
- emisję niezorganizowaną.

3.5. Zagrożenie hałasem

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska za hałas uznaje się dźwięki o częstotliwościach od 16 Hz do 16 000 Hz. Hałas jest jednym z elementów oddziałujących na komfort psychiczny ludności szczególnie w rejonach zurbanizowanych z gęstymi sieciami komunikacyjnymi i dużą ilością zakładów produkcyjnych.

Ogólnie hałas można podzielić na: komunikacyjny (drogowy, kolejowy, lotniczy) oraz przemysłowy. Głównym źródłem, ze względu na przestrzenny charakter oddziaływania, na terenie Gminy Nidzica jest hałas komunikacyjny. Hałas przemysłowy ma mniejszy udział w emisji uciążliwych dźwięków, a jego oddziaływanie ma charakter lokalny. Najbardziej narażonym na uciążliwość związane z hałasem jest miasto Nidzica. Związane to jest z liczbą mieszkańców, gęstością zaludnienia, wielkością zabudowy urbanistycznej, układem komunikacyjnym, koncentracją zakładów produkcyjnych i usługowych.

3.6. Odnawialne źródła energii

Poprawa efektywności energetycznej wiąże się z rozwojem odnawialnych źródeł energii. Polityka Energetyczna Polski do 2030 roku zakłada zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii w finalnym zużyciu energii: co najmniej do poziomu 15 proc. do 2020 roku i dalszy wzrost w latach następnych, 10 proc. udział biopaliw transportowych oraz zwiększenie wykorzystania biopaliw II generacji do 2020 roku, zrównoważone wykorzystanie obszarów rolniczych i ochronę lasów przed nadmierną eksploatacją na cele energetyczne.

Zgodnie z *Programem Ochrony Środowiska dla Gminy Nidzica na lata 2021-2024* z perspektywą na lata 2025-2028 wynika, iż na terenie gminy funkcjonuje 1 farma wiatrowa o łącznej mocy 8 MW. Ponadto na terenie gminy występują indywidualne instalacje o małej mocy wykorzystujące niektóre formy OZE tj. kolektory i ogniwa słoneczne, pompy ciepła i kotły na biomasę. Największym źródłem ciepła wykorzystującym OZE (zrębki drewna) jest kotłownia w Zakładzie Drzewnym Napiwoda o łącznej mocy zainstalowanej 1,3 MW.

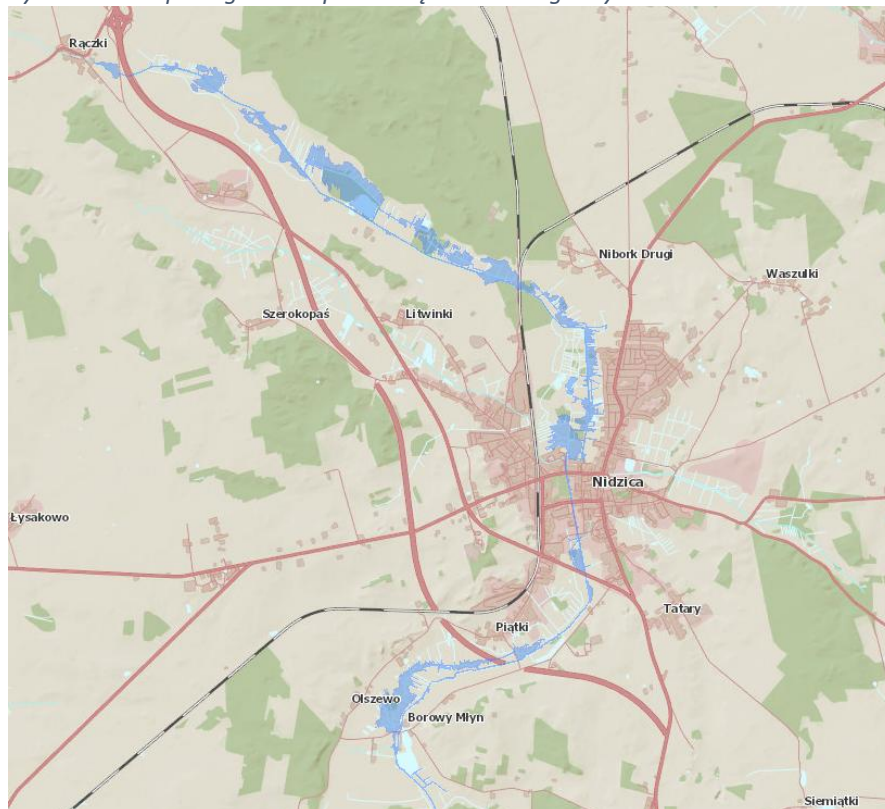
3.7. Ochrona środowiska

Ochrona przed powodzią

Na terenie Gminy zagrożenia powodziowe mogą wystąpić jedynie w przypadku spłotu niekorzystnych zjawisk hydrologicznych, np. intensywne opady, szybkie topnienie śniegów, zjawiska lodowe, powodujące podwyższenie stanu wód w rzekach. Obecnie ewentualne takie zagrożenie występuje lokalnie na rzece Wkrze, która jest w zasadzie typowym nizinny ciek, charakteryzuje się niewielkimi spadkami średnio poniżej 0,5 proc.

Tereny zagrożone powodzią od rzeki Wkra występują na terenie obrębów geodezyjnych zostały zdefiniowane na podstawie art. 16 ust. Pkt. 34 ustawy Prawo Wodne: Rączki, Załuski, Wietrzychowo, Litwinki, Nibork Drugi, miasto Nidzica, Piątki, Olszewo, Kanigowo oraz Kamionka.

Rysunek 7. Mapa zagrożenia powodzią na terenie gminy Nidzica

Źródło: https://wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gpmmap=gpMZP

Retencja wody odbywa się poprzez zbiorniki wód stojących. Główne funkcje, które spełniają zbiorniki to:

- retencjonowanie wiosennych fal wezbraniowych rzek,
- lokalne zabezpieczenie przeciwpowodziowe,
- magazynowanie wody do nawodnień deszczownianych,
- poprawienie stanu sanitarnego wód rzek.

W gminie znajduje się 13 obiektów małej retencji wodnej (zbiorniki), które są najczęściej płytkie i zarastające. Pełnią one nie tylko znaczącą funkcję biocenotyczną, ale stanowią także cenny element urozmaicenia krajobrazu rolniczego.

Przeciwdziałanie skutkom suszy

Susza, obok powodzi, jest jednym z najbardziej dotkliwych, ekstremalnych zjawisk naturalnych oddziałujących na społeczeństwo, środowisko i gospodarkę Polski. Przeciwdziałanie skutkom suszy zarówno w Polsce, jak i w Europie stanowi coraz poważniejszy problem. Znajduje to swoje odzwierciedlenie w licznych uregulowaniach prawnych m.in. w zakresie gospodarowania zasobami wodnymi oraz zarządzania kryzysowego. Ekstremalne zjawiska meteorologiczne i hydrologiczne, w tym susze, od zawsze występowały na terenie Polski. Jednakże w ostatnich latach częstość ich występowania uległa wyraźnemu nasileniu.

Zgodnie z *Programem Ochrony Środowiska dla Powiatu Nidzickiego na lata 2018-2021 z perspektywą na lata 2022-2025 roku* najważniejsze tendencje zmian klimatu na obszarze dorzeczy w obrębie powiatu, to znaczący przyrost częstości i wydłużania się okresów suszy glebowej i hydrologicznej, postępujący deficyt dobrej jakości zasobów wód powierzchniowych i podziemnych do celów komunalnych, przemysłowych, a przede wszystkim rolniczych. Prognozuje się występowanie opadów nawaalnych, o charakterze lokalnym, skorelowanym z występowaniem zjawiska miejskiej wyspy ciepła, w tym upatrywane jest zagrożenie powodziami błyskawicznymi.

Zgodnie z *Systemem Monitoringu Suszy Rolniczej* prowadzonego przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa Państwowy Instytut Badawczy w Puławach na terenie gminy Nidzicy w latach 2020-2021 nie występowały zagrożenia suszą, natomiast we wcześniejszych latach na terenie gminy można było zaobserwować zagrożenia suszą poszczególnych upraw.

Zanieczyszczenie gleb

Gleby występujące na obszarze powiatu nidzickiego w większości zaklasyfikowane zostały do średnich i niższych klas bonitacyjnych. Największe obszary gleb należących do klas bonitacyjnych (III a i III b) znajdują się w gminie Nidzica.

Wśród nawozów sztucznych zużywanych na terenie powiatu nidzickiego dominują nawozy mineralne, azotowe i potasowe. W mniejszym stopniu fosforowe i wapniowe.

Szansą na ochronę jakości gleb w obrębie powiatu, ale także i innych komponentów środowiska z nią powiązanych jest rozwój rolnictwa ekologicznego. Ważnym elementem w zakresie ochrony tego komponentu jest prowadzona na szeroką skalę edukacja ekologiczna, szczególnie w zakresie rolnictwa ekologicznego sprzyjającego ochronie ziemi. Działalność w tym zakresie prowadzi w większości Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Nidzicy.

Ochrona zasobów kopalin

Na koniec 2019 r. na terenie Gminy Nidzica znajdowało się 36 złóż kopalin, z których 7 było eksploatowanych.

Ochrona powietrza

W ramach akcji sprawdzającej stan powietrza Gmina Nidzica zakupuje czujnik do pomiarów jakości powietrza. W 2020 roku zainstalowano czujniki na ul. Żwirowej w 2019 roku, na ul. Bema w Nidzicy. Czujnik smogu wykonuje pomiary pyłu zawieszonego o średnicy mniejszej niż 2.5 mikrometrów (PM_{2.5}) i o średnicy mniejszej niż 10 mikrometrów (PM₁₀). Dane z czujnika dostępne są do publicznego wglądu na stronie www.nidzica.pl

W 2019 roku w celu poprawy efektywności energetycznej, redukcji emisji gazów cieplarnianych oraz do zwiększenia wykorzystania źródeł odnawialnych (OZE) podjęto działania ukierunkowane na aktualizację listy przedsięwzięć/projektów ujętych w ***Planie gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Nidzica***, współfinansowanego ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowiska 2007 – 2013,

Priorytet IX Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku i efektywność energetyczna, Działanie 9.3 Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej – plany gospodarki niskoemisyjnej i w styczniu podczas Sesji Rady Miejskiej w Nidzicy podjęto uchwałę o przyjęciu do realizacji zaktualizowanego Planu. Ponadto kontynuowano projekty w zakresie edukacji ekologicznej m.in. kampanie *Kochasz dzieci nie pal śmieci, Sprzątanie świata, Święto drzewa*.

Gmina Nidzica w ramach projektu pn. *Zakup mobilnego systemu pomiarowego gazowych i pyłowych zanieczyszczeń powietrza (dron antysmogowy)* zakupiła dron z czujnikiem pomiaru jakości powietrza. Przeszkolony pracownik Urzędu Miejskiego w Nidzicy ma możliwość wstępnej kontroli paleniska, w którym podejrzewa się spalanie niebezpiecznych dla zdrowia odpadów. Zakup drona i jego użytkowanie ma na celu wykrycie i ograniczenie niepożądanych źródeł emisji zanieczyszczeń, a w związku z tym poprawę jakości powietrza w mieście w trosce o zdrowie jego mieszkańców.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Nidzica na lata 2021-2024 z perspektywą na lata 2025-2028

Program ochrony środowiska jest podstawowym narzędziem precyzującym działania w sektorze środowiska na terenie miasta i gminy. Program wyznacza cele i zadania, które odnoszą się do aspektów środowiskowych, usystematyzowanych według priorytetów.

Tabela 9. Obszary interwencji oraz kierunki interwencji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Nidzica na lata 2021-2024 z perspektywą na lata 2025-2028

Obszar interwencji	Kierunki interwencji
Przeciwdziałanie zmianom klimatu oraz likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza	Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza lub Istotne zmniejszenie ich oddziaływania Inne działania z zakresu ochrony powietrza, w tym przeciwdziałanie zmianom klimatu
Zagrożenia hałasem	Działania związane z ochroną przed hałasem
Zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód	Zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód
Gospodarka odpadami w kierunku gospodarki w obiegu zamkniętym	Gospodarka odpadami w kierunku gospodarki w obiegu zamkniętym
Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym ochrona i poprawa stanu różnorodności	Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym ochrona i poprawa stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu

biologicznej i krajobrazu	
Wspieranie wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej	Wspieranie wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej
Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb oraz zarządzanie zasobami geologicznymi	Zarządzanie zasobami geologicznymi poprzez opracowanie i wdrożenie polityki surowcowej Państwa
Edukacja ekologiczna, w tym kształtowanie wzorców zrównoważonej konsumpcji	Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb
Kontrola i zarządzanie ochroną środowiska	Edukacja ekologiczna, w tym kształtowanie wzorców zrównoważonej konsumpcji
	Usprawnienie systemu kontroli i zarządzania ochroną środowiska oraz doskonalenie systemu finansowania

Źródło: opracowanie własne na podstawie Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Nidzica na lata 2021-2024 z perspektywą na lata 2025-2028

Gmina Nidzica realizuje założenia **Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Nidzica na lata 2011-2032**.

Nadrzędnym długoterminowym celem ww. Programu jest eliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych u mieszkańców miasta i gminy Nidzica spowodowanych azbestem.

W ramach realizacji niniejszego celu konieczne jest:

- spowodowanie oczyszczania terytorium miasta i gminy Nidzica z azbestu oraz usunięcie stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest,
- wyeliminowanie ewentualnych negatywnych skutków zdrowotnych u mieszkańców gminy spowodowanych azbestem oraz ustalenie koniecznych do tego uwarunkowań,
- spowodowanie działań zmierzających do sukcesywnej likwidacji oddziaływania azbestu na środowisko i stworzenie warunków do spełnienia wymogów ochrony środowiska w określonym horyzoncie czasowym,
- stworzenie możliwości do wdrożenia przepisów prawnych oraz norm postępowania z wyrobami zawierającymi azbest stosowanych w Unii Europejskiej

Ponadto Gmina Nidzica realizuje działania w ramach **Programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie gminy Nidzica**:

- opieka nad zwierzętami bezdomnymi;
- opieka nad wolno żyjącymi kotami, w tym ich dokarmianie;
- odławianie bezdomnych zwierząt;
- ograniczenie populacji bezdomnych zwierząt poprzez sterylizację i kastrację psów i kotów;
- poszukiwanie właścicieli dla bezdomnych zwierząt;
- usypianie ślepych miotów;
- wskazanie gospodarstwa rolnego w celu zapewnienia miejsca dla zwierząt gospodarskich;

- zapewnienie całodobowej opieki weterynaryjnej w przypadkach zdarzeń drogowych z udziałem zwierząt.

4. SFERA SPOŁECZNA

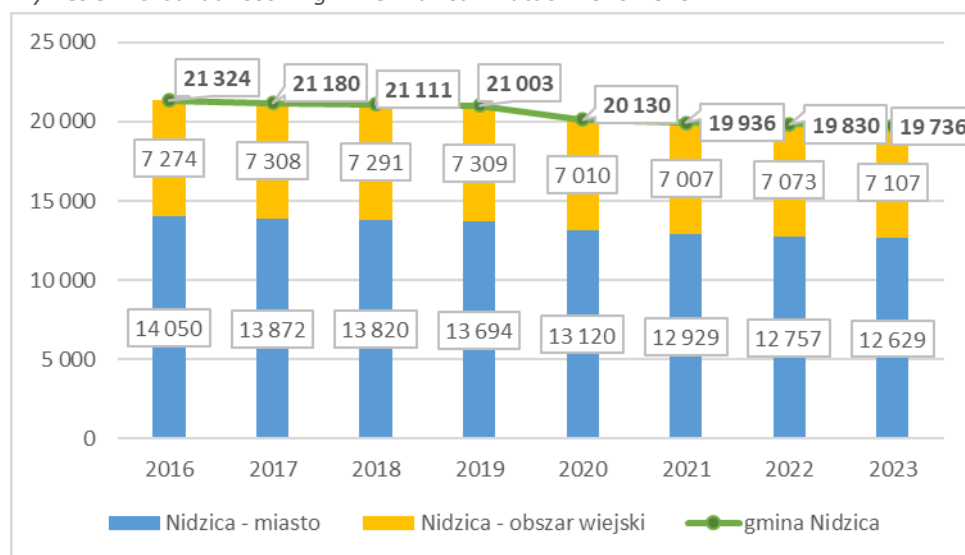
4.1. Demografia

Procesy demograficzne odgrywają istotną rolę w rozwoju społeczno-ekonomicznym i są skutkiem głównie dwóch zjawisk: ruchu naturalnego ludności oraz migracji. Ich natężenie ma wpływ m.in. na stan i strukturę ludności, rynek pracy czy system ochrony zdrowia i opieki społecznej.

4.1.1. Ruch naturalny

Na koniec 2023 roku w gminie Nidzica mieszkało 19 736 osób, w tym 12 629 w mieście i 7 107 na obszarach wiejskich. Na przestrzeni ostatnich ośmiu lat liczba mieszkańców Gminy zmalała o 7,45 proc. (1 588 osób). Spadek ludności o 10,11 proc (1421 osób) odnotowało miasto Nidzica i tereny wiejskiej o 2,3 proc. (167).

Wykres 5. Liczba ludności w gminie Nidzica w latach 2016-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS

Natomiast zgodnie z *Raportem o stanie Gminy Nidzica. Podsumowanie działalności Burmistrza Nidzicy za rok 2023* liczba mieszkańców Gminy Nidzica w 2023 roku wynosiła 19 425, w tym:

Miasto - 12 279 (63%), w tym:

- 1) Kobiety – 6 493 (53%),
- 2) Mężczyźni – 5 786 (47%)

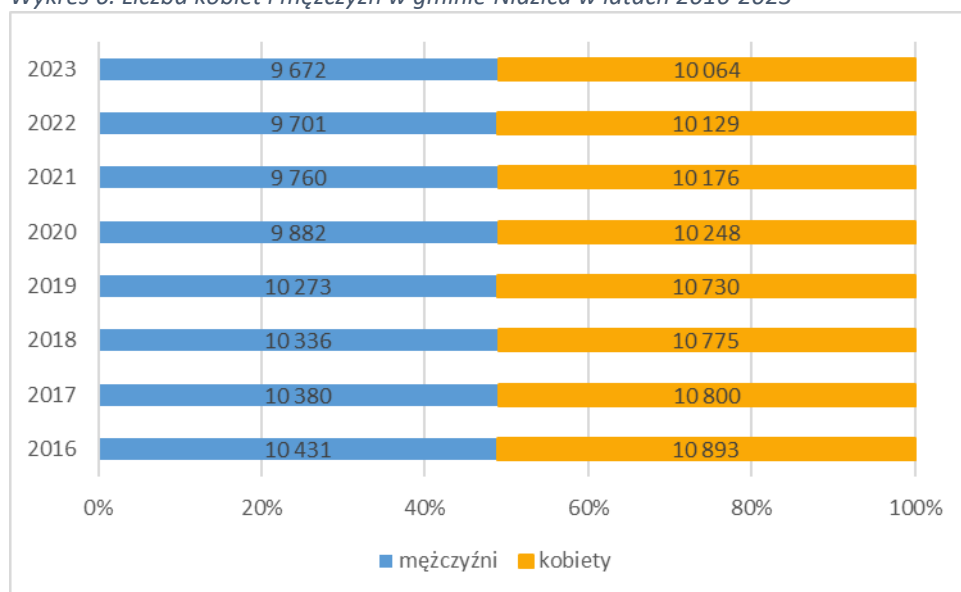
Wieś - 7 146 (37%), w tym:

- 1) Kobiety – 3 530 (49%)
- 2) Mężczyźni – 3 616 (51%)

Gęstość zaludnienia gminy Nidzica wyniosła w 2023 roku 52,1 osoby (GUS) na 1 km², przy czym gęstość zaludnienia w mieście wyniosła 1 841 osoby na 1 km², a na terenie wiejskim 19,1 osób na 1 km². Obserwuje się malejącą gęstość zaludnienia w Nidzicy – spadek o 10,11 proc. w stosunku do 2016 roku, kiedy wartość ta wynosiła 2 048 osób na 1 km².

Zgodnie z GUS na koniec 2023 roku liczba kobiet wyniosła 10 064 (50,99 proc.), a mężczyzn 9 672 (49,01 proc.). Współczynnik feminizacji¹⁴ wyniósł 104 i ma tendencję rosnącą. Liczba kobiet w całym analizowanym okresie była wyższa od liczby mężczyzn. Na przestrzeni ośmiu lat liczba kobiet spadła o 736 osób (6,81 proc.), natomiast liczba mężczyzn zmalała o 708 (6,82 proc.)

Wykres 6. Liczba kobiet i mężczyzn w gminie Nidzica w latach 2016-2023

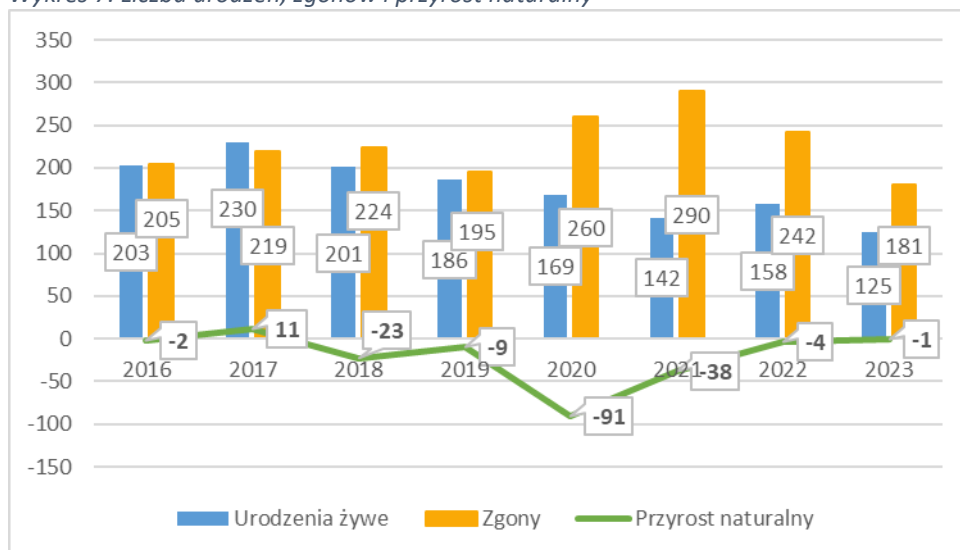
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS

Jednym z czynników wpływających na demografię jest przyrost naturalny¹⁵. W analizowanym okresie przyrost naturalny był ujemny (za wyjątkiem roku 2017) i w 2023 osiągnął wartość -1.

¹⁴ Współczynnik określający wzajemne relacje między liczbą kobiet i mężczyzn, tj. liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn

¹⁵ Różnica między liczbą urodzeń i zgonów

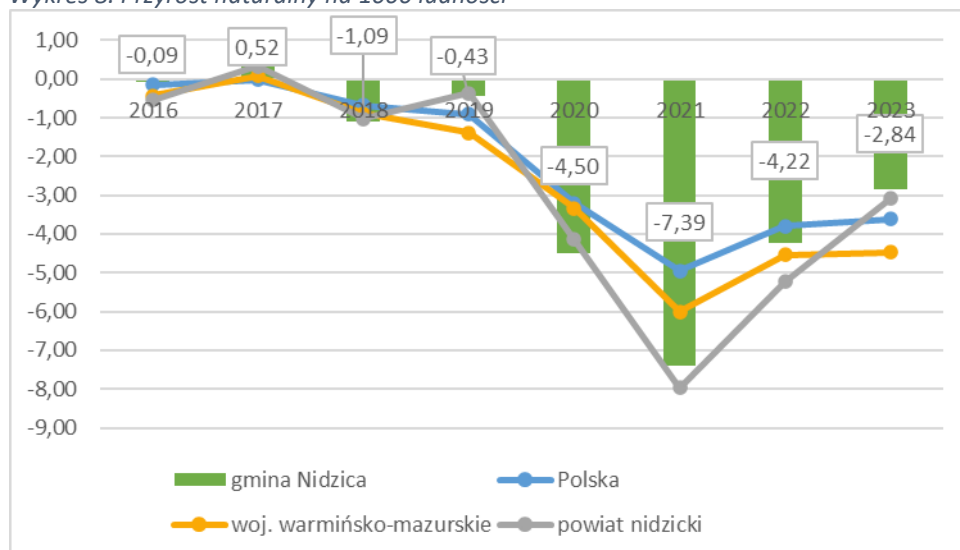
Wykres 7. Liczba urodzeń, zgonów i przyrost naturalny

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS

Przyrost naturalny na 1000 ludności w gminie Nidzica wyniósł w 2023 roku $-2,84$ i był najniższy od pozostałych analizowanych jednostek administracyjnych tj. powiatu nidzickiego ($-3,08$), województwa warmińsko-mazurskiego ($-4,48$) i Polski ($-3,62$).

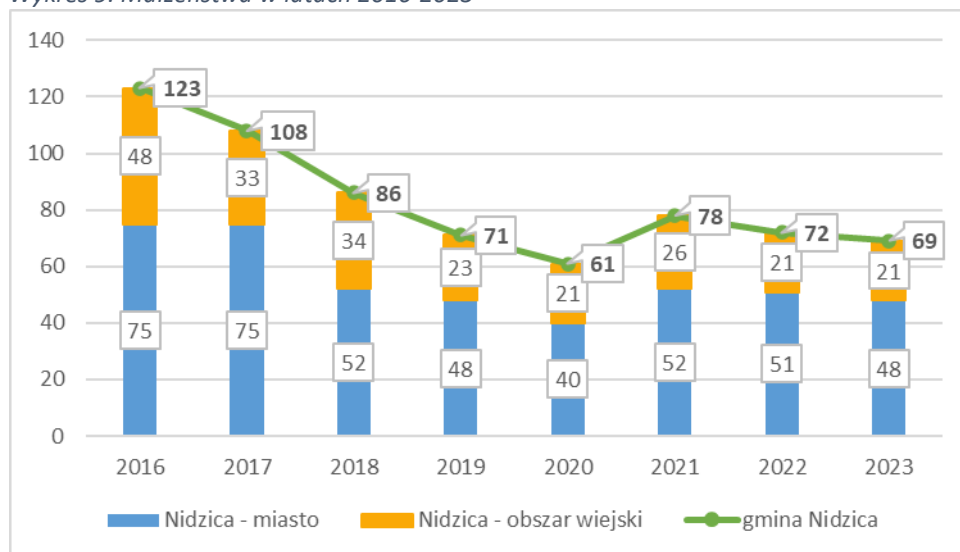
Wykres 8. Przyrost naturalny na 1000 ludności

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS

Należy zwrócić uwagę na zmianę polskiej struktury rodziny, w której nie tylko zmniejszyła się liczba rodzonych dzieci, ale również następuje spadek zawartych małżeństw. Na koniec 2023 roku liczba zawartych małżeństw w gminie wyniosła 69 (w tym 48 w mieście Nidzica) i w stosunku do roku 2016 nastąpił spadek zawartych małżeństw o 43,9 proc. (o 54).

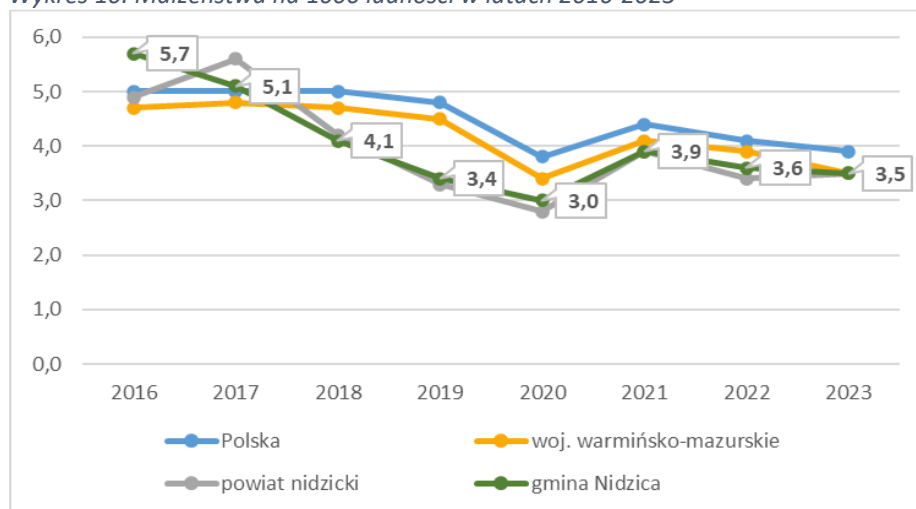
Wykres 9. Małżeństwa w latach 2016-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS

Wskaźnik *liczba małżeństw na 1000 ludności* w 2023 roku w gminie Nidzica osiągnął wartość 3,5 i był równy ze wskaźnikiem dla powiatu nidzickiego, województwa warmińsko-mazurskiego, natomiast mniejszy od wskaźnika dla kraju (3,9). Na przestrzeni ostatnich ośmiu lat największy spadek zawartych małżeństw pod względem powyższego wskaźnika został zaobserwowany w gminie Nidzica (-2,2).

Wykres 10. Małżeństwa na 1000 ludności w latach 2016-2023

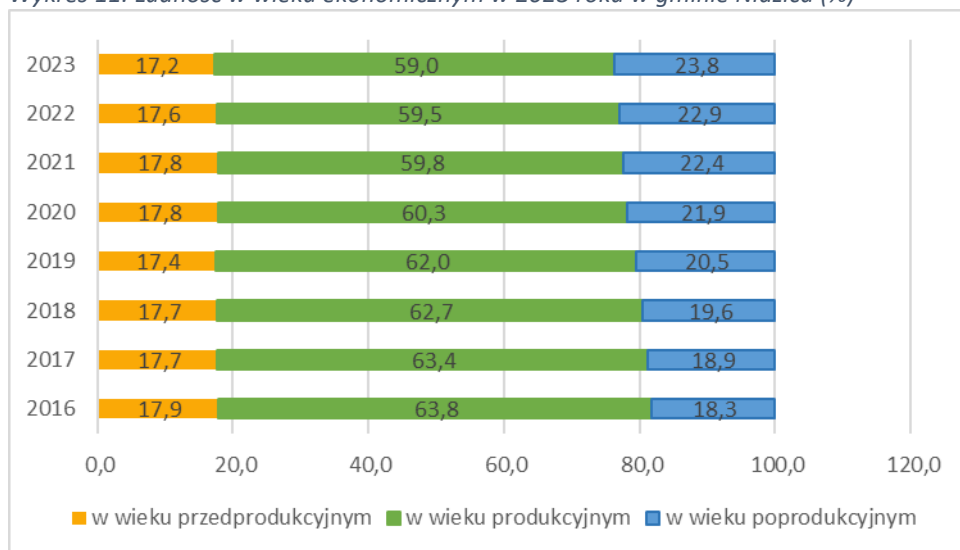

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS

4.1.2. Starzenie się społeczeństwa

Pod względem ekonomicznych grup wieku większość ludności Gminy Nidzica stanowią osoby w wieku produkcyjnym – 59,0 proc. ogółu ludności (GUS, 2023). Podobna sytuacja występuje analizowanych jednostkach administracyjnych: w powiecie nidzickim, województwie warmińsko-mazurskim i Polsce – odsetek ludności w wieku produkcyjnym kształtuje się odpowiednio na poziomie 59,4 proc., 58,8 proc. oraz 58,4 proc.

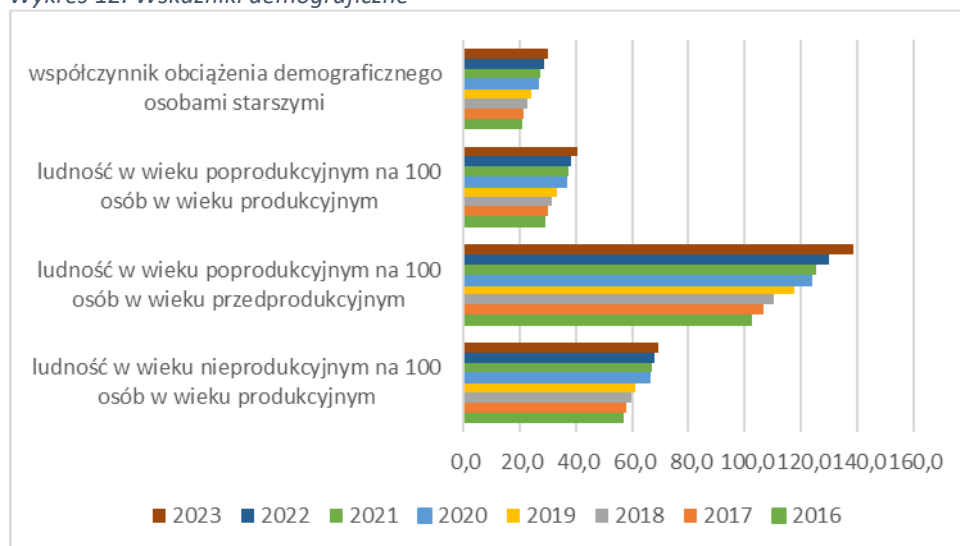
Wykres 11. Ludność w wieku ekonomicznym w 2023 roku w gminie Nidzica (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS

Na przestrzeni 2016-2023 zaobserwować można zjawisko rosnącego odsetka osób w wieku poprodukcyjnym (wzrost o 5,5 pkt. proc.) oraz malejącego odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym (spadek o 0,87 proc.).

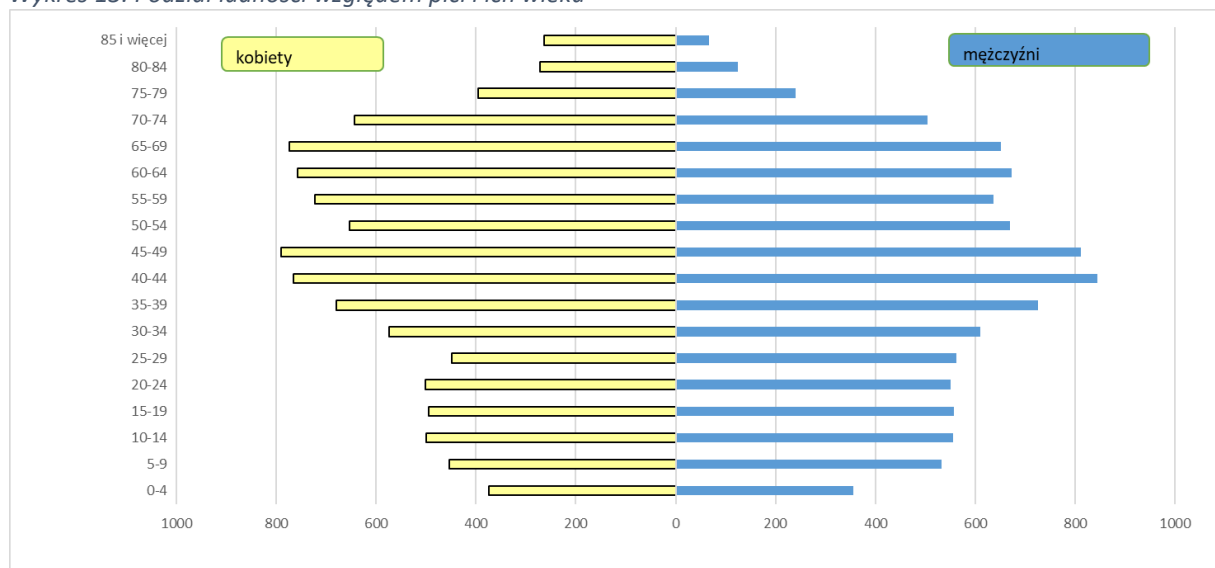
Wykres 12. Wskaźniki demograficzne

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS

Na powyższym wykresie można zaobserwować niekorzystne trendy demograficzne, analizując poszczególne wskaźniki. Wskaźnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym) kształtował się w gminie Nidzica na poziomie 26,5 osoby (GUS, 2023). Wartość ta wzrosła o 6,3 osób w okresie 8 lat.

Wykres 13. Podział ludności względem płci i ich wieku

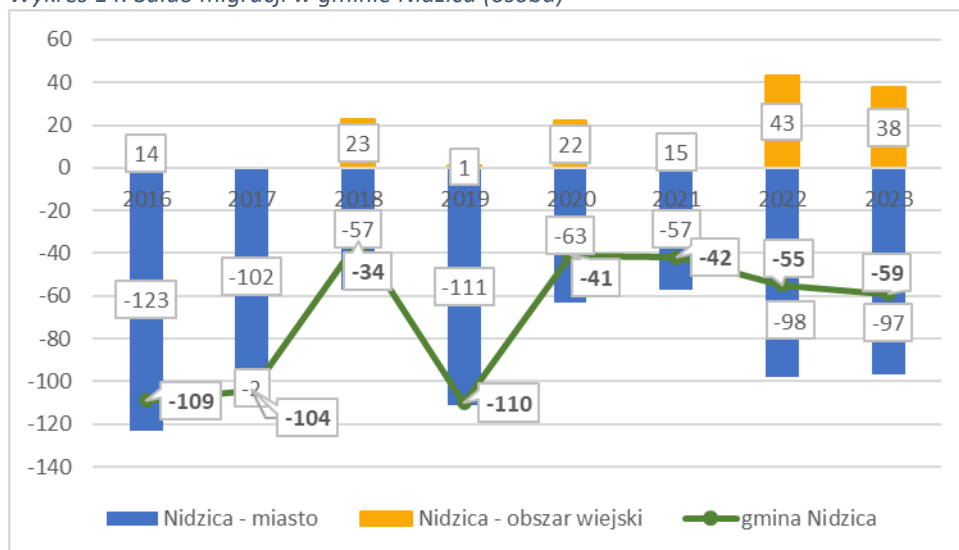
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS

Proces starzenia się społeczeństwa można zauważyć w strukturze wieku ludności zamieszkałej w gminie Nidzica. Średni wiek mieszkańców wynosi 43,8 lat i jest wyższy od średniego wieku mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego (41,8 lat) oraz nieznacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski (42,8 lat).

4.1.3. Migracje ludności

Jednym z głównych zjawisk wpływających na procesy demograficzne są migracje ludności. Saldo migracji informuje o stosunku osób nowo zameldowanych na obszarze miasta do osób wymeldowanych. Wskaźnik salda migracji wewnętrznych w gminie Nidzica wyniósł na koniec 2023 roku -55 osób, a saldo migracji zagranicznych -4. Na przestrzeni ostatnich ośmiu lat liczba mieszkańców Gminy Nidzica zmniejszyła się o 59 osób z powodu migracji. Dodatkowo salda na obszarach wiejskich w analizowanym okresie może oznaczać, że mieszkańcy miasta decydują się osiedlać na terenach wiejskich.

Wykres 14. Saldo migracji w gminie Nidzica (osoba)

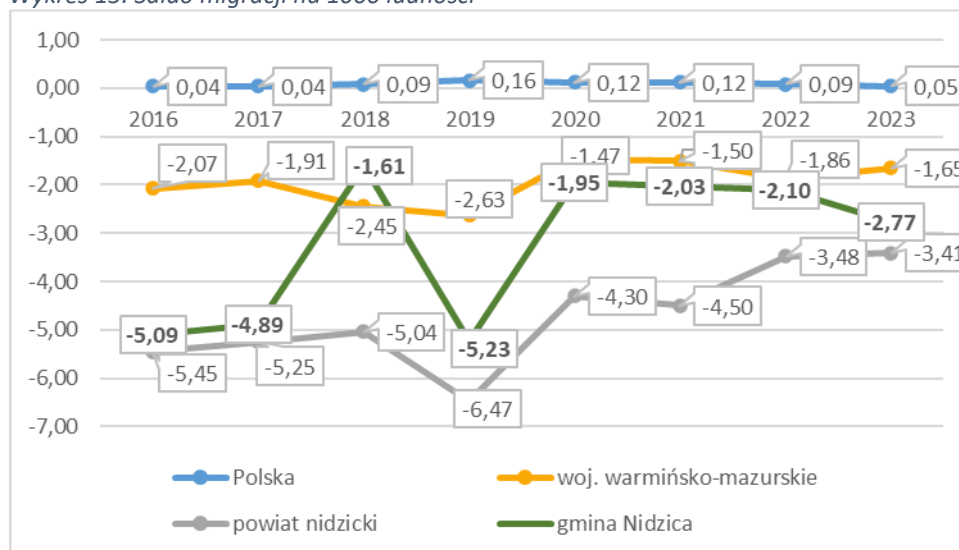
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS

Porównując *saldo migracji na 1000 ludności* Gminy Nidzica z migracjami na terenie powiatu nidzickiego, województwa warmińsko-mazurskiego oraz Polski, należy zauważyć, że najniższy wskaźnik został osiągnięty przez powiat nidzicki (-3,41), a najwyższy - kraj (0,5 osoby).

Natomiast analizując dane migracji wewnątrz gminy, *saldo migracji na 1000 ludności* w mieście Nidzica wyniósł w 2023 roku -7,61, a na obszarze wiejskim 6,14 osoby.

Na przestrzeni ostatnich ośmiu lat, największy wzrost salda migracji na 1000 ludności wystąpił w gminie Nidzica (o 2,10 osoby), a najmniejszy w Polsce (0,14).

Wykres 15. Saldo migracji na 1000 ludności

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS

4.1.4. Prognoza demograficzna

Zgodnie z *Prognozą ludności gmin na lata 2023-2060* opracowaną przez GUS, liczba ludności w gminie Nidzica w 2060 roku wyniesie 15 390 osób.

Tabela 10. Prognoza ludności w gminie Nidzica do 2060 roku

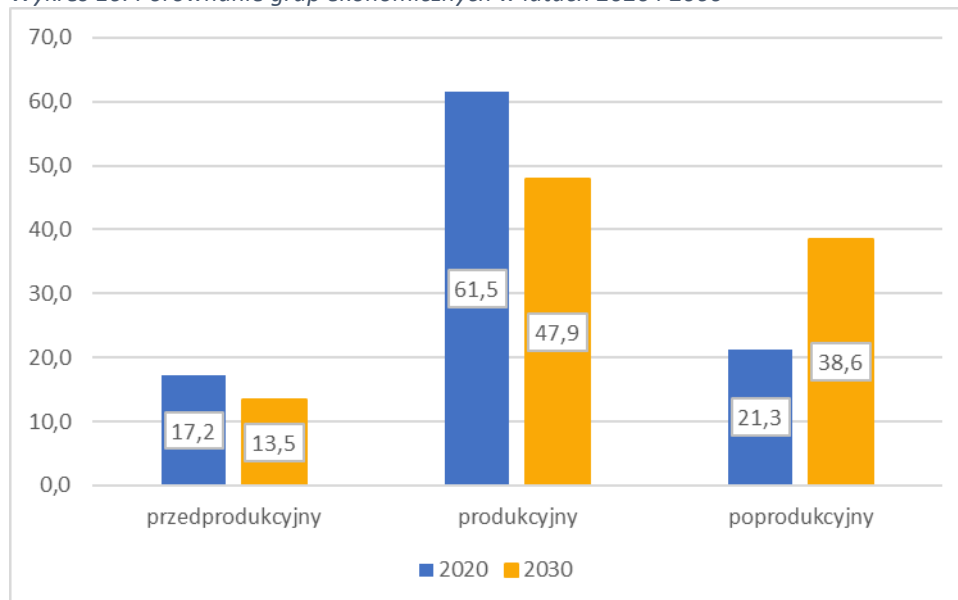
Rok	Ruch naturalny		Migracje wewnętrzne na pobyt stały		Migracje zagraniczne na pobyt stały	
	Urodzenia	Zgony	Napływ	Odływ	Imigracja	Emigracja
2023	114	186	271	274	9	3
2024	114	200	270	271	9	2
2025	113	194	274	266	13	2
2026	110	190	273	257	13	2
2027	110	210	266	253	26	2
2028	107	210	260	247	36	2
2029	115	213	258	248	23	2
2030	110	221	254	247	17	2
2031	106	211	256	239	15	2
2032	111	231	253	236	13	2
2033	109	238	255	244	13	2
2034	106	235	252	234	9	2
2035	107	247	254	242	10	2
2036	105	235	252	224	10	2
2037	107	254	247	224	10	2
2038	108	267	245	229	10	2
2039	110	244	241	231	10	2
2040	109	254	243	228	10	2
2041	113	262	241	229	10	2
2042	111	268	240	226	10	2
2043	107	268	237	229	10	2
2044	110	263	234	220	10	2
2045	102	279	234	212	10	2
2046	106	276	231	214	10	2
2047	103	278	233	204	10	2
2048	107	273	232	205	10	2
2049	105	268	228	203	10	2
2050	102	276	228	200	10	2
2051	99	282	224	198	10	2
2052	103	273	218	196	10	2
2053	96	276	216	197	10	2
2054	93	266	213	188	11	2
2055	87	269	211	188	11	2
2056	90	273	207	185	11	2
2057	89	262	206	180	11	2
2058	91	265	206	177	11	2
2059	84	257	204	178	11	2
2060	86	276	201	176	11	2

Źródło: GUS

Odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym w gminie Nidzica w 2020 roku wyniósł 17,2 proc. Przewiduje się jego spadek do 13,5 proc. w roku 2060. Natomiast odsetek osób w wieku

produkcyjnym na koniec 2020 roku wyniósł 61,5 proc. i prognozuje się ten wskaźnik na poziomie 47,93 proc. w 2060 roku. Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem wyniósł 21,3 proc. w 2020 roku, natomiast w 2060 roku przewiduje się wzrost tego wskaźnika do poziomu 38,56 proc. osób na terenie Gminy Nidzica.

Wykres 16. Porównanie grup ekonomicznych w latach 2020 i 2060

Źródło: GUS

4.2. Edukacja

Gmina Nidzica jako organ prowadzący szkoły i placówki oświatowe jest zobowiązana do realizacji zadań oświatowych, do których w szczególności należą (art. 10 ust. 1 ustawy Prawo Oświatowe):

- zapewnienie warunków działania szkoły lub placówki, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki; zapewnienie warunków umożliwiających stosowanie specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży objętych kształceniem specjalnym;
- wykonywanie remontów obiektów szkolnych oraz zadań inwestycyjnych w tym zakresie;
- zapewnienie obsługi administracyjnej, w tym prawnej, obsługi finansowej, w tym w zakresie wykonywania czynności, o których mowa w art. 4 ust. 3 pkt 2-6 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2019 r. poz. 351), i obsługi organizacyjnej szkoły lub placówki;
- wyposażenie szkoły lub placówki w pomoce dydaktyczne i sprzęt niezbędny do pełnej realizacji programów nauczania, programów wychowawczo-profilaktycznych, przeprowadzania egzaminów oraz wykonywania innych zadań statutowych;
- wykonywanie czynności w sprawach z zakresu prawa pracy w stosunku do dyrektora szkoły lub placówki.

Gmina Nidzica jest organem prowadzącym dla 6 szkół podstawowych, w tym 3 miejskich i 3 wiejskich oraz 2 przedszkoli. Łączna liczba uczniów w roku szkolnym 2024/2025 w szkołach podstawowych wynosiła 1849, a w przedszkolach 315.

Zgodnie z *Raportem o stanie Gminy Nidzica, Podsumowanie działalności Burmistrza Nidzicy za rok 2023* nauka odbywała się w roku 2022/2023 w 100 oddziałach w szkołach podstawowych (bez oddziałów przedszkolnych), w tym 86 to oddziały ogólnodostępne, 6 integracyjnych i 8 sportowych.

Obsługę szkół i przedszkoli oraz koordynowanie działań oświatowych w imieniu organu prowadzącego prowadzi gminna jednostka organizacyjna - **Centrum Usług Wspólnych w Nidzicy**.

4.2.1. Wychowanie żłobkowe i przedszkolne

Na terenie Gminy Nidzica funkcjonuje tylko jeden żłobek (niepubliczny), który znajduje się poza granicami miasta oraz trzech dziennych opiekunów, którzy łącznie zapewniają opiekę dla 40 dzieci. Zgodnie z danymi GUS liczba dzieci w wieku do 3 lat w gminie wyniosła w 2023 roku 415 i 18-ście dzieci zostało objętych opieką w żłobku, co stanowi 2,7 proc. dzieci.

Na terenie Gminy nie funkcjonują kluby dziecięce.

Liczba dzieci w wieku 3-6 w gminie Nidzica na koniec 2023 roku wyniosła 739 osób (w tym 410 w mieście). Liczba dzieci na przestrzeni ostatnich ośmiu lat wzrosła o 41 osobę. Zgodnie z GUS liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w gminie w 2023 roku wyniosła 729 osób, w tym 590 w mieście Nidzica i 139 dzieci z terenu wiejskiego.

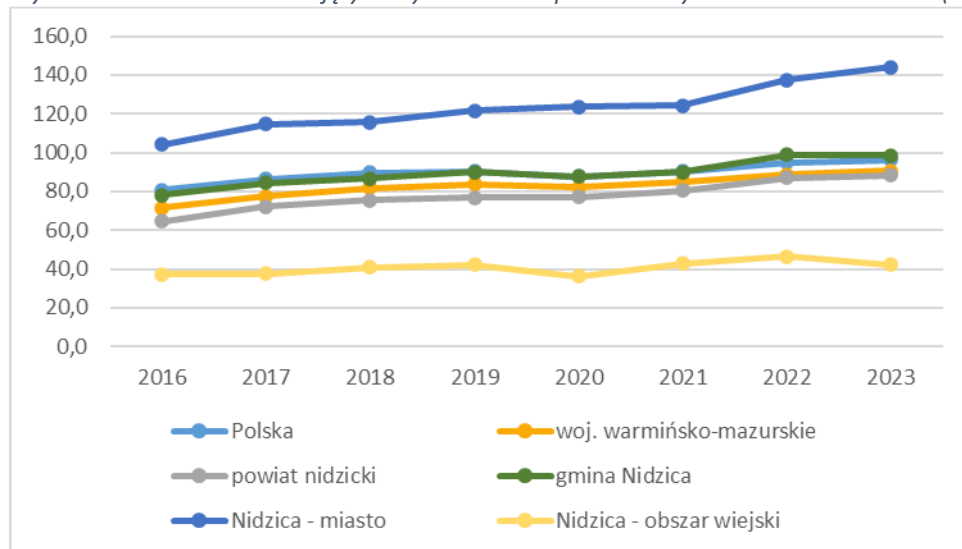
Na terenie Gminy Nidzica funkcjonują dwa przedszkola publiczne tj. Przedszkole Nr 2 i Przedszkole nr 4 KRAINA ODKRYWCÓW i dwa niepubliczne.

We wszystkich gminnych szkołach podstawowych funkcjonują oddziały przedszkolne. Istnieje potrzeba dostosowania oddziałów tych do obowiązujących w tym zakresie przepisów ochrony przeciwpożarowej.

Liczba oddziałów przedszkolnych wyniosła 41 w 2023 roku, w tym 31 na terenie miasta.

Wszystkie przedszkola wspomagają rozwój dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych, zapewniają realizację pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Do Niepublicznego Przedszkola Specjalnego „Zaczarowany ogród” prowadzonego przez Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Nidzicy uczęszczają dzieci przede wszystkim z głębokimi niepełnosprawnościami oraz niepełnosprawnościami sprzężonymi.

Wykres 17. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2016-2023 (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS

Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w gminie Nidzica w 2023 roku wyniósł 98,6 proc. i był najwyższy wśród badanych jednostek administracyjnych. W okresie 2016-2023 powyższy wskaźnik dla Gminy Nidzica wzrósł o 15,4 pkt. proc.

Analizując odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wewnątrz gminy Nidzica, należy zwrócić uwagę na wzrastający wskaźnik dla dzieci z miasta (z 104 proc. w 2016 roku do 143,9 proc. w 2023 roku).

4.2.2. Szkoły podstawowe

Na terenie Gminy Nidzica funkcjonuje siedem szkół podstawowych publicznych i jedna niepubliczna, o różnych organach prowadzących:

1. Gmina Nidzica:

- Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Mikołaja Kopernika w Nidzicy
- Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Michała Kajki w Nidzicy
- Szkoła Podstawowa Nr 3 im. Janusza Korczaka w Nidzicy
- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Napiwodzie
- Szkoła Podstawowa im. prof. Romana Kobendzy w Łynie
- Szkoła Podstawowa im. Stanisława Mikołajczyka w Rączkach

2. Powiat Nidzicki:

- Szkoła Podstawowa Specjalna

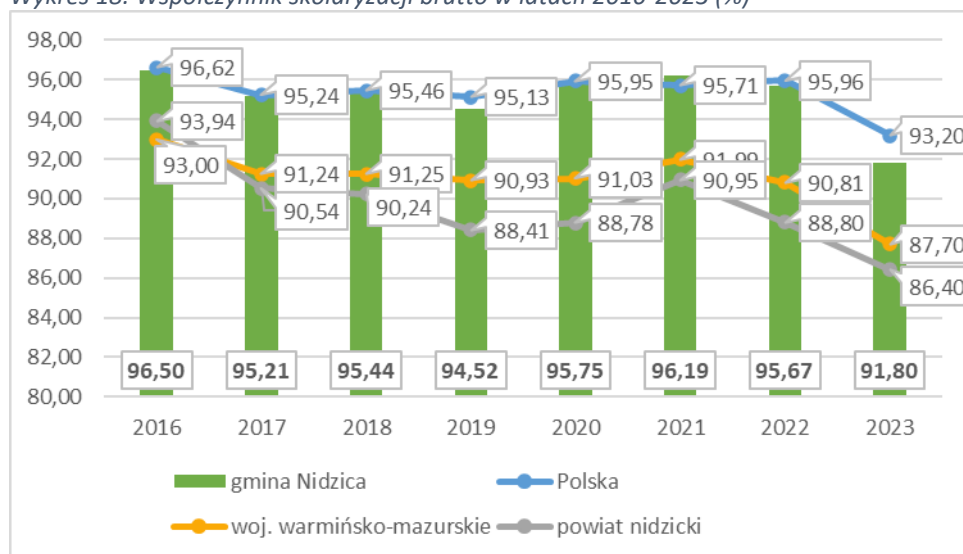
3. Szkoły niepubliczne:

- Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy (OREW).

Zgodnie z GUS ogółem do szkół podstawowych w gminie uczęszczało w 2023 roku 1 483 uczniów w 100 oddziałach, w tym 1 275 uczniów na terenie miasta w 76 oddziałach i 208 dzieci z obszaru wiejskiego w 24 oddziałach. Na przestrzeni ostatnich ośmiu lat liczba uczniów wzrosła o 188 osób, w tym 191 uczniów z terenu miejskiego. Liczba uczniów

przypadających na 1 oddział w szkołach na terenie całej gminy wyniosła 15, natomiast na terenie miejskim 17 uczniów, a na obszarach wiejskich – 9.

Wykres 18. Współczynnik skolaryzacji brutto w latach 2016-2023 (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS

Współczynnik skolaryzacji brutto (stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach podstawowych do osób w wieku 7-12 lat) w gminie Nidzica wyniósł w 2023 roku 91,80 proc., co oznacza, że część dzieci z gminy uczęszczała do szkół podstawowych w innych gminach. Natomiast współczynnik na terenie miasta wyniósł 136,40 proc. przy jednoczesnym wskaźniku 30,50 proc na terenie wiejskim, co oznacza, że do szkół miejskich uczęszczały dzieci z obszaru wiejskiego, w tym z terenów innych gmin.

4.2.3. Szkoły ponadpodstawowe

Według Rejestru szkół i placówek oświatowych w Nidzicy funkcjonuje:

- Branżowa Szkoła I Stopnia	Niepubliczna
- Branżowa Szkoła I Stopnia w Zespole Szkół Zawodowych i Ogólnokształcących w Nidzicy	Publiczna
- Branżowa Szkoła I Stopni	Publiczna
- Branżowa Szkoła II Stopnia w Nidzicy	Niepubliczna
- Liceum Ogólnokształcące Dla Dorosłych w Nidzicy	Niepubliczna
- Liceum Ogólnokształcące Dla Dorosłych	Niepubliczna
- Liceum Ogólnokształcące W Zespole Szkół Ogólnokształcących w Nidzicy	Publiczna
- Liceum Ogólnokształcące W Zespole Szkół Zawodowych i Ogólnokształcących w Nidzicy	Publiczna
- Technikum w Nidzicy	Niepubliczna
- Technikum W Zespole Szkół Zawodowych I Ogólnokształcących w Nidzicy	Publiczna

- Zasadnicza Szkoła Zawodowa AWA MEBEL	Niepubliczna
--	--------------

4.2.4. Wyniki egzaminów

Zgodnie z Centralną Komisją Egzaminacyjną do egzaminu ósmoklasisty w 2024 roku przystąpiło w gminie Nidzica 89 zdających, w tym 65 w mieście. Średnie wyniki egzaminów uczniów szkół podstawowych na terenach wiejskich były wyższe niż w szkołach miejskich. Wyższe wyniki uczniów w szkołach wiejskich mogą mieć związek z mniejszą liczebnością klas. Z kolei w 2023 r. uczniowie z miejskich szkół uzyskali lepsze wyniki z egzaminu.

Porównując wyniki uczniów z gminy Nidzica z pozostałymi analizowanymi jednostkami administracyjnymi, egzaminowani z terenu gminy osiągnęli minimalnie niższe średnie wyniki od średnich wyników w województwa warmińsko-mazurskiego i kraju.

Zdawalność egzaminu dojrzałości w gminie Nidzica w 2024 r. wyniosła 96,6% i była wyższa w porównaniu z innymi analizowanymi jednostkami: dla całego województwa warmińsko-mazurskiego 89,6% i Polski 89,3%. Średni wynik z języka polskiego wyniósł 52%, matematyki 54% i angielskiego 67%, natomiast w województwie warmińsko-mazurskim odpowiednio: 58%, 61%, 76%.

Gmina Nidzica uchwaliła *Lokalny program wspierania edukacji uczniów uzdolnionych Prymus Roku, Super Talent Roku i Talent Roku*, który ma celu:

1. Promowanie w środowisku lokalnym uczniów szczególnie uzdolnionych.
2. Motywowanie uczniów do pogłębiania wiedzy i rozwijania talentów.
3. Zachęcanie uczniów do reprezentowania i promocji Gminy Nidzica poprzez uczestnictwo w konkursach i olimpiadach przedmiotowych oraz turniejach i zawodach sportowych i artystycznych.
4. Zwiększanie twórczej aktywności i aspiracji edukacyjnych uczniów.
5. Wyróżnianie i wspieranie finansowe uczniów odznaczających się szczególnymi osiągnięciami w dziedzinach humanistycznych, matematyczno-przyrodniczych, sportowych i innych.

4.2.5. Ośrodek szkolno-wychowawczy

Na terenie Gminy Nidzica funkcjonuje **Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Ks. Jana Twardowskiego** (organem prowadzącym jest Powiat Nidzicki), w którym prowadzone są następujące profile kształcenia:

Szkoła Podstawowa:

- dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim
- dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym

Szkoła Branżowa I Stopnia:

- kucharz (cykl 3-letni)

- ślusarz (cykl 3-letni)

Szkoła przysposabiająca do pracy (cykl 3-letni)

- pomocnik biurowy

- pracownik kuchni

- uprawa roślin

- wytwarzanie przedmiotów użytecznych i ozdobnych

Praktyki zawodowe organizowane są przez szkołę w Centrum Kształcenia Praktycznego.

W Ośrodku prowadzone są zajęcia specjalistyczne i rewalidacja: logopedia, logorytmika, ruch Rozwijający metodą W. Sherborne, metoda Dobrego Startu, SI - terapia integracji sensorycznej, socjoterapia, muzykoterapia, techniki szkolne w zakresie liczenia i myślenia matematycznego, techniki szkolne w zakresie czytania i pisanie, zajęcia rozwijające uzdolnienia, zajęcia z doradztwa edukacyjno-zawodowego, zajęcia wyrównujące braki edukacyjne.

4.2.6. Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy

Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy przeznaczony jest dla dzieci od 3 do 25 roku życia. Placówka umożliwia realizację wychowania przedszkolnego, obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki. Dzieci i młodzież z niepełnosprawnościami sprzężonymi w tym z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym mogą w placówce realizować obowiązek szkolny i prawo do nauki do 24 roku życia.

W Ośrodku prowadzone są zajęcia specjalistyczne:

- Zajęcia z psychologiem (indywidualne i grupowe),
- Zajęcia logopedyczne (neurologopeda, surdologopeda),
- Zajęcia słuchowo –weralne z surdopedagogiem,
- Logorytmika,
- Nauka obsługi komputera,
- Terapia widzenia
- Zajęcia stymulująco – terapeutyczne z zakresu: psychoterapii, muzykoterapii,
- Zajęcia Integracji Sensorycznej,
- Zajęcia rehabilitacyjne,
- Terapia zajęciowa grupowa i indywidualna,
- Dogoterapia,
- Hipoterapia,
- Hydroterapia.

4.2.7. Poradnia psychologiczno-psychologiczna

Na terenie Gminy Nidzica funkcjonuje **Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Nidzicy** (organem prowadzącym jest Powiat Nidzicki). Placówka udziela bezpłatnej pomocy psychologicznej, pedagogicznej, logopedycznej i zawodoznawczej. Swoje usługi świadczy dzieciom i młodzieży uczącej się w przedszkolach, szkołach i placówkach na terenie powiatu olsztyńskiego, ich rodzicom i nauczycielom oraz dzieciom nieobjętym opieką przedszkolno-szkolną, a mieszkającym na terenie Powiatu Nidzickiego.

4.3. Zdrowie

4.3.1. Przychodnie, szpital i apteki

Zgodnie z GUS na terenie Gminy Nidzica funkcjonuje 14 przychodni, w tym 13 na terenie miasta. Żadna nie podlega jest Gminie Nidzica.

W zakresie podstawowej opieki zdrowotnej dla mieszkańców gminy Nidzica usługi świadczą następujące placówki opieki zdrowotnej:

- Zespół Opieki Zdrowotnej w Nidzicy,
- Medyk. Niepubliczny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej,
- Hipokrates. Niepubliczny Zakład Podstawowej i Specjalistycznej Opieki Zdrowotnej,
- Niepubliczny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej i Medycyny Pracy "Panaceum" S.C. Anna Osłowska, Bogdan Osłowski,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "Esculap".

Oprócz poradni POZ funkcjonują poradnie specjalistyczne m.in.: okulistyczna, psychiatryczna, ginekologiczna, pulmonologiczna i endokrynologiczna.

W **Zespole Opieki Zdrowotnej w Nidzicy** funkcjonują następujące poradnie: alergologiczna, chirurgiczna, ginekologiczno-położnicza, kardiologiczna, neonatologiczna, preluksacyjna, urazowo-ortopedyczna, urologiczna, neurologiczna, dermatologiczna, rehabilitacyjna.

Na terenie Gminy Nidzica działa 7 aptek, wszystkie w mieście. Ludność przypadającą na 1 aptekę ogólnodostępną w gminie wynosiła w 2023 roku 2 819 osób, mniej niż w powiecie nidzickim (3 808 osób), województwie warmińsko-mazurskim (3 536 osób) i w Polsce (3 280 osób).

4.3.2. Ośrodek Wczesnej Interwencji

Ośrodek Wczesnej Interwencji zapewnia skoordynowane wsparcie dziecku zagrożonemu niepełnosprawnością lub zaburzeniami rozwojowymi w wieku 0-7 lat (do momentu rozpoczęcia edukacji szkolnej) i jego rodzinie.

Celami szczegółowymi OWI są:

- 1) Profilaktyka występowania u dzieci nieprawidłowości rozwojowych, a w dalszej perspektywie zmniejszenie skali zaburzeń rozwojowych oraz trudności w codziennym funkcjonowaniu;
- 2) Wczesne rozpoznanie, a następnie eliminowanie lub minimalizowanie zaburzeń rozwojowych u dzieci, które mogą skutkować w przyszłości występowaniem niepełnosprawności lub poważnymi ograniczeniami w funkcjonowaniu dziecka oraz jego rodziny;
- 3) Rozwijanie i wzmacnianie potencjału rodzin w zakresie umiejętności i możliwości wspierania rozwoju dzieci w codziennych sytuacjach życiowych;
- 4) Zapewnienie dostępu do sieci wsparcia w ramach działań wczesnej interwencji (placówek, instytucji, innych form świadczeń) wszystkim potrzebującym dzieciom i ich rodzinom;
- 5) Podniesienie jakości i efektywności wczesnej pomocy wczesnej pomocy udzielanej dzieciom i ich rodzinom przez zintegrowanie zasobów i form udzielonego wsparcia w ramach różnych źródeł finansowania;
- 6) Propagowanie idei wczesnej interwencji w środowisku profesjonalistów, rodziców w społeczeństwie.

4.4. Integracja społeczna

Celem Gminy Nidzica jest zaspokojenie zbiorowych potrzeb wspólnoty samorządowej, tworzenie warunków do racjonalnego i harmonijnego rozwoju Gminy oraz warunków pełnego uczestnictwa mieszkańców w życiu wspólnoty.

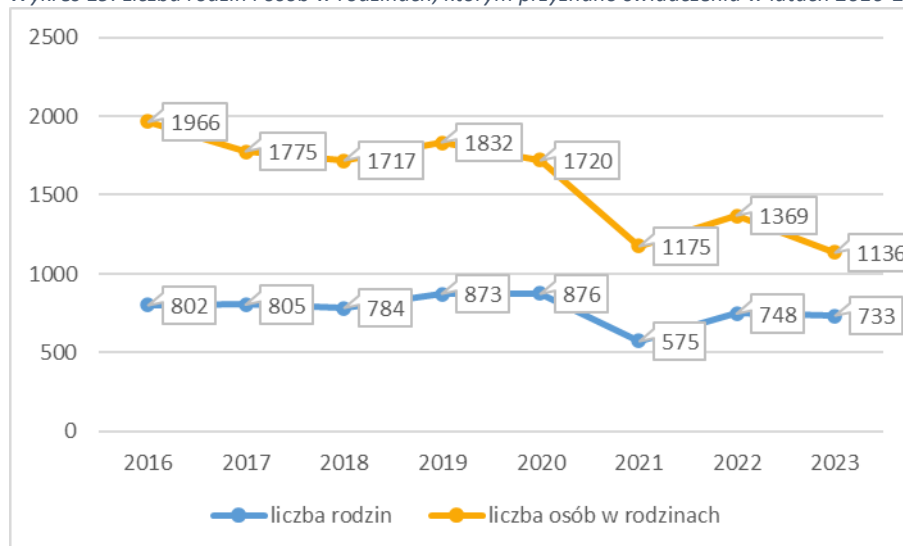
4.4.1. Pomoc społeczna

Gmina realizuje **Strategię rozwiązywania problemów społecznych gminy Nidzica na lata 2021-2025**, którego celem strategicznym jest *Sprawny i adekwatny do potrzeb mieszkańców, system rozwiązywania problemów społecznych w gminie Nidzica poprzez podejmowanie interwencji w odpowiedzi na problemy mieszkańców Gminy, tak aby interwencja uwzględniała charakter i skalę problemów oraz optymalizowała wykorzystywanie dostępnych zasobów*. Cel strategiczny będzie realizowany przez działania określone w poszczególnych celach operacyjnych:

1. Wspieranie rodzin oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży warunków do rozwoju.
2. Zapewnienie osobom niepełnosprawnym warunków do prawidłowego funkcjonowania i aktywnego uczestniczenia w życiu społecznym.
3. Zwiększenie świadomości społecznej na temat zdrowia psychicznego oraz zapewnienie pomocy osobom wymagającym wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego.
4. Budowanie systemu wsparcia dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych, dla osób współuzależnionych oraz ich rodzin.

5. Budowanie systemu profilaktyki i pomocy dla dzieci i młodzieży w zakresie uzależnienia od substancji psychoaktywnych.
6. Podwyższenie świadomości lokalnej społeczności w zakresie uzależnień.
7. Zwiększenie świadomości społecznej w zakresie zjawiska przemocy.
8. Rozwój systemu wsparcia kierowanego do osób i rodzin dotkniętych problemem przemocy w rodzinie.
9. Wspieranie rozwoju aktywności i integracji społecznej seniorów.
10. Zapewnienie warunków osobom starszym do prawidłowego funkcjonowania w środowisku lokalnym.
11. Podejmowanie działań mających na celu stworzenie warunków do podjęcia zatrudnienia oraz promowanie wśród społeczności lokalnej prospołecznych aktywnych postaw.
12. Zminimalizowanie zjawiska ubóstwa.
13. Ograniczenie zjawiska bezdomności.
14. Zwiększenie bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej oraz w miejscu zamieszkania.

Wykres 19. Liczba rodzin i osób w rodzinach, którym przyznano świadczenia w latach 2016-2023

Źródło: Sprawozdanie z funkcjonowania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w latach 2016-2020

Liczba rodzin, którym przyznano w roku 2023 decyzją świadczenia wyniosła 733, w których było łącznie 1136 osób. Na przestrzeni ostatnich ośmiu lat, liczba rodzin korzystających ze wsparcia zmalała o 8,6 proc., a liczba osób w rodzinach o 42,2 proc.

Ustawa o pomocy społecznej nakłada na Gminę obowiązek udzielania pomocy osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. Pomocy społecznej udziela się w szczególności z powodów przedstawionych w poniższej tabeli.

Tabela 11. Powody trudnej sytuacji życiowej w latach 2016 i 2023

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin		Liczba osób w rodzinie	
	2016	2023	2016	2023
Ubóstwo	271	114	667	203
Bezdomność	32	25	32	26
Potrzeba ochrony macierzyństwa	103	59	529	314
Wielodzietność	71	48	415	270
Bezrobocie	338	136	1055	330
Niepełnosprawność	326	184	707	312
Długotrwała lub ciężka choroba	354	393	701	700
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	132	97	465	395
Alkoholizm	65	27	123	51
Narkomania	3	7	8	13
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	12	5	19	6
Zdarzenia losowe	10	2	40	2
Sytuacja kryzysowa	3	1	7	4
Przemoc w rodzinie	7	2	24	10

Źródło: Sprawozdanie z funkcjonowania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w latach 2016 i 2023

4.4.2. Usługi społeczne kierowane do rodzin

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do ich wypełniania. Wspieranie rodziny jest prowadzone za jej zgodą i aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego. Wsparcie rodziny polega w szczególności na:

- wzmocnieniu roli i funkcji rodziny,
- rozwijaniu umiejętności opiekuńczo - wychowawczych rodziny,

- podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny,
- pomocy w integracji rodziny,
- przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny,
- dążeniu do reintegracji rodziny,
- pracy z rodziną,
- pomocy w opiece i wychowaniu dziecka.

Wszystkie jednostki pomocowe działające na terenie Gminy w określony sposób zajmują się wspieraniem rodziny w różnych obszarach jej funkcjonowania, a ich integralne, holistyczne oddziaływania pozwalają uzyskać zamierzone efekty i wprowadzić istotne zmiany w zakresie funkcjonowania instytucji rodziny. Główną jednostką organizacyjną zajmującą się szeroko rozumianym wspieraniem rodziny stanowi **Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**, który służy pomocą rodzinom z Gminy znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, prowadzi działania zmierzające do zaspokojenia niezbędnych ich potrzeb i umożliwiające życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. **Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie** zajmuje się organizowaniem pieczy zastępczej nad dzieckiem. Wspieraniem rodziny zajmuje się również **Polski Czerwony Krzyż**, który przy wsparciu wolontariuszy organizuje zbiórki żywności, wydaje paczki żywnościowe, środki higieniczne i ochronne oraz odzież. Ponadto finansuje dożywianie dzieci w szkole, prowadzi akcje oświatowo-zdrowotne (kursy, pogadanki, prelekcje, szkolenia), wypożycza sprzęt rehabilitacyjny, zrzesza honorowych krwiodawców i promuje ideały czerwonokrzyskie w społeczności lokalnej, szczególnie wśród dzieci i młodzieży szkolnej.¹⁶

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w gminie Nidzica realizuje zadania wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku (Dz. U. z 2020 r. poz. 821 z późn. zm.) od dnia 18 października 2012 roku. Ustawa kładzie nacisk na pracę z rodziną celem niedopuszczenia do odebrania dziecka. W związku z tym wprowadzona została instytucja **asystenta rodziny**, którego zadaniem jest poprawa całościowego funkcjonowania rodziny oraz udzielanie jej pomocy w wielu obszarach: socjalnym, psychologicznym, wychowawczym, czy też ekonomicznym.

Zgodnie z *Raportem o stanie Gminy Nidzica. Podsumowanie działalności Burmistrza Nidzicy za rok 2023 w 2023 r.* świadczenia rodzinne zostały wypłacone dla 710 rodzin. Pomocą objęto 1 052 dzieci.

Karta Dużej Rodzin

Od czerwca 2014 r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej z upoważnienia Burmistrza zajmuje się sprawami związanymi z wydawaniem Karty Dużej Rodziny. I tak od czerwca ubiegłego roku rodziny z minimum trójką dzieci mogą składać do Ośrodka wnioski przyznania Karty Dużej Rodziny.

¹⁶ Strategia rozwiązywania problemów społecznych gminy Nidzica na lata 2021-2025

Karta przewiduje system zniżek dla rodzin zarówno w instytucjach publicznych, jak i na usługi oferowane przez podmioty prywatne. Jej posiadacze mają możliwość korzystania z katalogu oferty kulturalnej, rekreacyjnej czy transportowej na terenie całego kraju. Z Karty mogą skorzystać rodziny z przynajmniej trójką dzieci, niezależnie od dochodu. Karta jest wydawana bezpłatnie, każdemu członkowi rodziny. Rodzice mogą korzystać z karty dożywotnio, dzieci - do 18 roku życia lub do ukończenia nauki, maksymalnie do 25 roku życia. W przypadku osób niepełnosprawnych w stopniu znacznym lub umiarkowanym karta wydawana jest na czas orzeczenia o niepełnosprawności.

W 2023 roku wpłynęło 256 wniosków o przyznanie KDR w tym:

- zgłoszenie nowej rodziny – 33
- zgłoszenie nowej rodziny składającej się wyłącznie z rodziców – 170
- przyznanie Karty nowemu członkowi rodziny – 9
- uzupełnienie rodziny – 8
- przyznanie Karty dla osoby, która była już posiadaczem – 13
- duplikaty Karty – 23.

Poradnictwo specjalistyczne

Poradnictwo jest świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód. W okresie sprawozdawczym do dyspozycji mieszkańców byli: terapeuta, psycholog i psychiatra. MOSP ściśle współpracuje z **Poradnią Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Nidzicy**. Motywuje i zachęca podopiecznych do podjęcia dobrowolnego leczenia.

Świetlice znajdujące się w strukturach MOPS

Na terenie Gminy Nidzica funkcjonuje 12 świetlic środowiskowych i 3 świetlice socjoterapeutyczne wchodzące w strukturę MOPS. Świetlice środowiskowe funkcjonują w miejscowościach: Bartoszek, Bolejny, Grzegórzki, Łysakowo, Łyna, Jabłonka, Kanigowo, Magdaleniec, Piotrowice, Rozdroże, Zagrzewo, Wietrzychowo. Natomiast świetlice socjoterapeutyczne w miejscowościach: Nidzica, Rozdroże, Załuski.

Celem świetlic jest w szczególności:

1. Udzielenie pomocy w wyrównywaniu szans dzieciom z rodzin zamieszkałych na terenie Gminy.
2. Zapewnienie opieki wychowawczej.
3. Łagodzenie niedostatków wychowawczych w rodzinie.
4. Tworzenie warunków do nauki własnej i pomocy w nauce.
5. Rozwijanie zainteresowań i uzdolnień wychowanków.
6. Prowadzenie profilaktycznej działalności edukacyjnej w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii.
7. Eliminowanie zaburzeń zachowania.

Programy i kampanie profilaktyczne

Gmina Nidzica realizuje zadania w ramach następujących programów:

1. Gminny Program Profilaktyki, Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i innych uzależnień.

Głównym założeniem Programu jest ograniczanie zdrowotnych i społecznych skutków wynikających z nadużywania napojów alkoholowych i używania innych środków psychoaktywnych poprzez podnoszenie poziomu wiedzy i świadomości oraz udzielanie wsparcia i pomocy mieszkańcom Gminy Nidzica.

Cele programu:

- 1) Zapobieganie powstawaniu nowych problemów alkoholowych.
- 2) Zmniejszanie rozmiarów problemów aktualnie występujących.
- 3) Zwiększanie zasobów niezbędnych do radzenia sobie z już istniejącymi problemami.
- 4) Działalność profilaktyczna i informacyjno – edukacyjna
- 5) Podejmowanie interwencji z naruszeniem przepisów określonych w artykule 131 i 15 ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.

2. Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w gminie Nidzica na lata 2021-2024

Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz ochrona ofiar przemocy w rodzinie na terenie gminy Nidzica.

Cele szczegółowe:

- 1) skuteczne i efektywne ograniczanie zjawiska przemocy w rodzinie i przeciwdziałanie temu zjawisku,
- 2) ochrona ofiar przemocy w rodzinie,
- 3) zapewnienie wieloaspektowego wsparcia osobom doznającym przemocy w rodzinie
- 4) budowanie systemu wsparcia dla osób doznających przemocy w rodzinie,
- 5) podwyższanie świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie poprzez edukowanie mieszkańców i prowadzenie działań profilaktycznych,
- 6) profesjonalizacja kadr pracujących nad ograniczeniem zjawiska przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

4.4.3. Usługi dla osób z niepełnosprawnościami i osób starszych

Usługi opiekuńcze

Osobom, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, mogą być przyznane usługi opiekuńcze świadczone w środowisku. Obejmują one pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, podstawową opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Usługi opiekuńcze są zadaniami własnymi gminy o charakterze obowiązkowym.

W 2023 roku usługi opiekuńcze przyznano 78 osobom i o 34 osobom więcej niż w 2016 roku.

Domy pomocy społecznej

Domy pomocy społecznej świadczą usługi opiekuńcze, bytowe, zdrowotne, na poziomie obowiązującego standardu, osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku lub choroby.

W 2023 roku w Domach Pomocy Społecznej przebywało 33 osób, o 8 osób więcej niż w 2016 roku.

Ponadto w Napiwodzie funkcjonuje dom pomocy społecznej osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie prowadzony przez Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Nidzicy.

Dzienny Dom Pomocy

Głównym zadaniem Dziennego Domu Pomocy przy MOPS w Nidzicy w zakresie pomocy kierowanej do osób starszych jest organizowanej wszelkiego rodzaju usług w celu zaspokojenia ich różnych potrzeb oraz integracji ze społecznością lokalną.

Do zadań Domu należy w szczególności:

1. Organizowanie dziennego pobytu osobom samotnym, niepełnosprawnym, emerytom i rencistom;
2. Organizowanie różnorodnych form terapii zajęciowej (warsztaty muzyczne, kulinarne, teatralne, plastyczne);
3. Organizowanie zajęć kulturalno – rozrywkowych, rekreacyjnych, spotkań towarzyskich, wycieczek, imprez okolicznościowych;
4. Umożliwienie korzystania z urządzeń i pomieszczeń służących do utrzymania higieny osobistej;
5. Zapewnienie wyżywienia osobom korzystającym ze wsparcia Dziennego Domu Pomocy.

Środowiskowy Dom Samopomocy

Na terenie Nidzicy funkcjonuje Środowiskowy Dom Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnych intelektualnie oraz dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych. Celem Domu jest utrzymanie osoby niepełnosprawnej w jej naturalnym środowisku i przeciwdziałanie instytucjonalizacji. Dom jest ośrodkiem wsparcia dziennego dla osób z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnych intelektualnie z całego powiatu. Działania Domu skierowane są do osób wymagających wsparcia w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych, zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, rekreacyjno-kulturalnych, edukacyjnych i postępowania rehabilitacyjnego dostosowanego do indywidualnych potrzeb psychofizycznych uczestników.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie. Warsztaty Terapii Zajęciowej prowadzone są przez Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną koło w Nidzicy. Są to osoby ze znacznym

i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności intelektualnej oraz osoby ze sprzężonymi różnorodnymi niepełnosprawnościami.

Zakład Aktywności Zawodowej

wności Zawodowej

ZAZ rozpoczął działalność 1 grudnia 2017 roku. W Zakładzie pracuje 23 niepełnosprawnych pracowników. Pracownicy ZAZ produkują ekologiczne podpałki, pracują w kuchni i w dziale porządkowo-ogrodniczym.

Celem ZAZ jest zatrudnienie, rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych zaliczonych do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności.

Działalność Klubu Senior + w Wietrzychowie

Celem głównym Klubu Senior + w Wietrzychowie jest aktywizacja społeczna, integracja, włączanie społeczne osób starszych do społeczności lokalnej oraz organizacja wspólnego spędzania czasu wolnego przez seniorów. Do celów szczegółowych Klubu Senior + należy: poprawa stanu psychofizycznego uczestników,

- zapewnienie wsparcia i stworzenie odpowiednich warunków do różnych form aktywności i integracji seniorów,
- zapewnienie wsparcia i stworzenie warunków do samopomocy i aktywności seniorów jako liderów społeczności lokalnej,
- rozwój systemu pomocy środowiskowej dla seniorów.

Placówka Wsparcia Dziennego

Placówka Wsparcia Dziennego działająca przy Polskim Stowarzyszeniu na rzecz z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Nidzicy realizuje cele i zadania zawarte w regulaminie. Głównym celem jest wspieranie rodzin dysfunkcyjnych obciążonych dodatkowo problemami wielorakiej niepełnosprawności dziecka lub członka rodziny, który jest systematycznie realizowany. Placówka dostarcza wychowankom wiadomości i doświadczeń społecznych, które umożliwiają zmianę wzorców zachowań, postaw oraz odreagowanie stresu i napięć wyniesionych ze środowiska rodzinnego i szkolnego, a także szeroko rozumianą integracją ze środowiskiem lokalnym. Placówka kształtuje osobowość dzieci i młodzieży poprzez zapewnienie odpowiednich warunków, które sprzyjają rozwojowi zainteresowań poprzez ekspresję plastyczną, muzyczną, teatralną, kulturalno-sportową i rekreacyjną.

4.4.4. Klub Integracji Społecznej

Klub Integracji Społecznej w Nidzicy funkcjonuje w oparciu o ustawę z dnia 13 czerwca 2003r. o zatrudnieniu socjalnym. Głównym zadaniem KIS jest zorganizowany system pomocy na rzecz osób bezrobotnych, korzystających z pomocy MOPS w Nidzicy oraz ich rodzin.

Uczestnikami KIS są osoby bezrobotne, bez prawa do zasiłku, zarejestrowane w PUP jednocześnie korzystające z pomocy Ośrodka, kierowane przez pracowników socjalnych.

Jednym z głównych narzędzi reintegracji zawodowej dla uczestników KIS są prace społecznie użyteczne. W ramach tych prac osoby pracują po 10 godzin tygodniowo, 40 godzin w miesiącu. Są to prace o charakterze pomocowo - porządkowym.

4.4.5. Kapitał społeczny

Kapitał społeczny w gminie Nidzica jest na wysokim poziomie i charakteryzuje się powołaniem dwóch instytucji, aktywnością stowarzyszeń i klubów sportowych, udziałem w imprezach kulturalnych, współpracy Gminy z organizacjami pozarządowymi, realizacją inwestycji z funduszu sołeckiego oraz udziałem w wyborach demokratycznych.

W gminie Nidzica powołano **Miejską Radę Seniorów w Nidzicy**, której głównym celem, zgodnie z uchwalonym statutem, jest reprezentowanie interesów i potrzeb osób starszych zamieszkałych na terenie gminy Nidzica oraz zapobieganie marginalizacji seniorów w społeczności gminnej, przełamywanie negatywnych stereotypów funkcjonujących wobec osób starszych i starości oraz budowanie ich autorytetu. Działalność Rady Seniorów dotyczy następujących obszarów:

- 1) Podejmowanie przedsięwzięć zamierzających do wykorzystania potencjału i czasu osób starszych na rzecz inicjatyw środowiskowych;
- 2) Współpraca z władzami gminy przy opiniowaniu i rozstrzyganiu istotnych problemów dotyczących oczekiwań i potrzeb osób starszych;
- 3) Inicjowanie działań zmierzających do integracji społecznej osób starszych, pobudzania ich aktywności obywatelskiej oraz ochrony praw i poszanowania godności osób starszych;
- 4) Określenie potrzeb osób w wieku senioralnym, w tym zakresie profilaktyki i promocji zdrowia, pomocy społecznej i usług opiekuńczych oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu;
- 5) Upowszechnianie wiedzy o potrzebach, uprawnieniach i możliwościach osób starszych;
- 6) Zgłaszanie uwag i wniosków do projektów aktów prawa miejscowego.

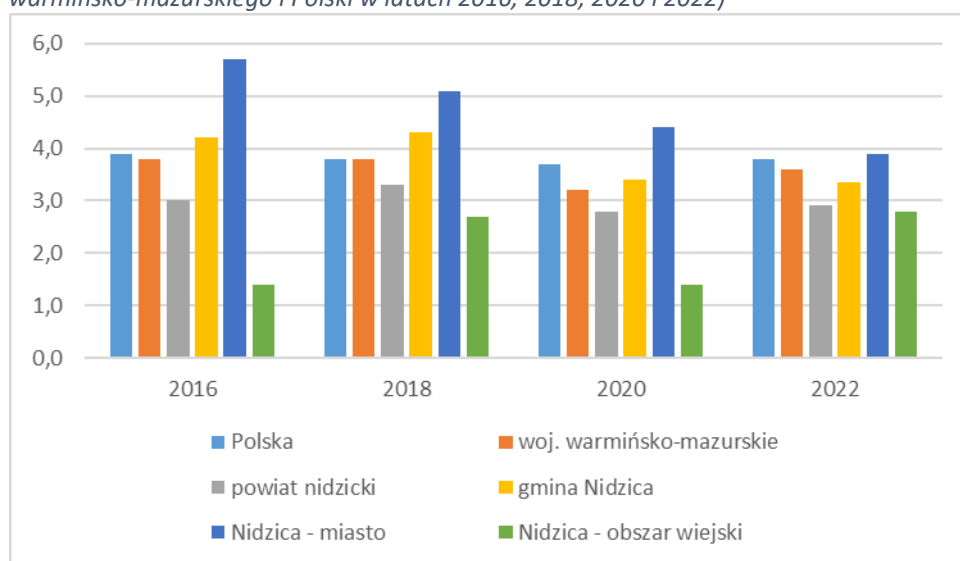
Ponadto w gminie Nidzica została powołana **Młodzieżowa Rada Miejska w Nidzicy**, której celem jest upowszechnianie idei samorządowej wśród młodzieży oraz wspieranie aktywności młodych ludzi w gminie Nidzica. Do zadań Rady należy:

- 1) Opiniowanie projektów uchwał Rady Miejskiej w Nidzicy regulujących sprawy istotne dla środowiska młodzieżowego;
- 2) Inicjowanie i promowanie działań o charakterze społecznym, edukacyjnym, kulturalnym, sportowym, ekologicznym i charytatywnym;
- 3) Organizacja przedsięwzięć na rzecz młodzieży z terenu gminy;
- 4) Współpraca z władzami lokalnymi;
- 5) Współpraca z samorządami uczniowskimi;

- 6) Podejmowanie działań propagujących cele Rady;
- 7) Inspirowanie i koordynowanie inicjatyw młodych ludzi;
- 8) Prowadzenie działalności informacyjno-doradczej;
- 9) Nawiązywanie współpracy z krajowymi oraz zagranicznymi organizacjami, których cele pokrywają się z celami Rady;
- 10) Podejmowanie działań w kształtowaniu dobrego imienia Polski na arenie międzynarodowej.

Zgodnie z GUS liczba klubów sportowych na terenie Gminy Nidzica wynosiła w 2023 roku 7 sztuk, w tym 5 na terenie miasta. Natomiast liczba sekcji sportowych -13, w tym 9 na terenie Nidzicy. Łączna liczba członków klubów wyniosła 540 osób, w tym 484 na terenie miasta.

Wykres 20. Kluby sportowe na 10 tys. ludności w gminie Nidzica na tle powiatu nidzickiego, województwa warmińsko-mazurskiego i Polski w latach 2016, 2018, 2020 i 2022)

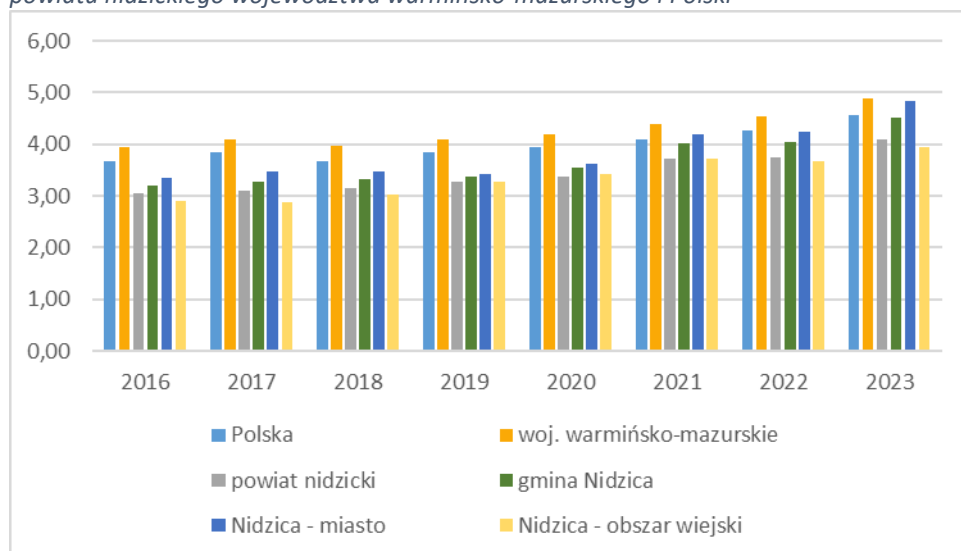

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS

Na podstawie wskaźnika *kluby sportowe na 10 tys. ludności* obserwuje się **wysoką aktywność klubów sportowych w gminie Nidzica**. Wartość osiągnięta w gminie w 2022 roku wyniosła 3,4 sztuk i była wyższa od wartości wskaźnika dla powiatu nidzickiego (2,9 szt.), województwa warmińsko-mazurskiego (3,6 szt.), ale mniej od wskaźnika dla Polski (3,8 szt.).

Gmina Nidzica wypada słabiej pod względem kapitału społecznego mierzonego aktywnością NGO na tle województwa warmińsko-mazurskiego i Polski. Wskaźnik *fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców* w gminie wyniósł 4,51 i był tylko wyższy od wartości dla powiatu nidzickiego (4,10).

Wykres 21. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w gminie Nidzica na tle powiatu nidzickiego województwa warmińsko-mazurskiego i Polski

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS

Gmina Nidzica realizuje **Program Współpracy Gminy Nidzica z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie**, którego głównym celem rozwijanie współpracy Gminy Nidzica z organizacjami pozarządowymi w prowadzeniu działań zmierzających do poprawy jakości życia i zaspokajania potrzeb społecznych mieszkańców, kształtowania demokratycznego ładu społecznego w środowisku lokalnym oraz budowania partnerstwa między Gminą i organizacjami pozarządowymi. Efektem dobrej współpracy oraz partnerstwa jest wzrost skuteczności i efektywności w zakresie definiowania potrzeb społecznych, wprowadzania nowych rozwiązań oraz realizacji konkretnych zadań publicznych. Cel główny jest realizowany poprzez następujące cele szczegółowe:

1. Zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców oraz wzrost świadomości społecznej na temat roli i działalności organizacji pozarządowych;
2. Wzmacnianie mechanizmów współpracy samorządu i organizacji pozarządowych oraz zapewnienie organizacjom pozarządowym udziału w realizacji zadań własnych gminy;
3. Wprowadzanie nowatorskich i bardziej efektywnych działań na rzecz mieszkańców;
4. Upowszechnianie i wprowadzanie w życie postanowień ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
5. Szerzenie postaw proobywatelskich, przede wszystkim wolontariatu.

Na obszarze Gminy Nidzica zarejestrowanych jest 43 stowarzyszeń i organizacji.

Na terenie Gminy funkcjonuje **Nidzicki Uniwersytet III Wieku „Młodzi Duchem”**. Celem Stowarzyszenia jest podejmowanie i rozwijanie społecznych inicjatyw (naukowych, oświatowych, kulturalnych, charytatywnych, opiekuńczych, ekologicznych, dotyczących rehabilitacji osób niepełnosprawnych a także kultury fizycznej i sportu), polegających na:

1. prowadzeniu form działalności edukacyjnej, zdrowotnej, kulturalnej, twórczej i krajoznawczo-turystycznej głównie dla osób starszych,

2. włączeniu osób starszych do systemu kształcenia ustawicznego poprzez stymulowanie rozwoju osobowego oraz sprawności intelektualnej i fizycznej,
3. wspierania działań edukacyjnych, kulturalnych, ekologicznych i rehabilitacyjnych,
4. udzielania pomocy społecznej i charytatywnej oraz dążeniu do podniesienia poziomu życia ludzi starszych, aktywizacji społecznej i poprawie jakości życia osób starszych,
5. upowszechnianiu profilaktyki gerontologicznej,
6. innych działań społecznych, profilaktycznych zapobiegających marginalizacji społecznej osób starszych, wspierania idei wolontariatu
7. szerzeniu przyjaźni i współpracy pomiędzy miastami, regionami, państwami i narodami
8. pozyskiwaniu środków ze źródeł krajowych i zagranicznych na finansowanie realizacji celów statutowych stowarzyszenia.

Innym przykładem aktywności seniorów z Gminy Nidzica jest **Oddziałowa Sekcja Emerytów i Rencistów ZNP w Nidzicy**, której celem jest:

- 1) obrona godności, praw i interesów członków ZNP,
- 2) aktywne uczestniczenie w kształtowaniu demokratycznego oblicza polskiej oświaty, szkolnictwa wyższego i nauki, wychowywanie w duchu tolerancji, poszanowania praw, wolności i godności osobistej,
- 3) dążenie do powszechnej dostępności do oświaty na wszystkich jej szczeblach oraz zapewnienie warunków organizacyjnych i materialnych do podnoszenia kwalifikacji zawodowych,
- 4) tworzenie materialnej i społecznej bazy dla realizowania zadań w zakresie pomocy i uczestniczenia w życiu intelektualnym i kulturalnym środowisk lokalnych i całego kraju.

Dodatkowo aktywność społeczną można badać na podstawie uczestnictwa obywatela w życiu publicznym, dostępną dla każdego uprawnionego, jest **frekwencja w wyborach**. Poniżej przedstawiono frekwencję w wyborach samorządowych w 2024 roku, Sejmie i Senacie Rzeczypospolitej Polski 2023 roku, do Parlamentu Europejskiego 2024 roku, na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej 2020 roku.

Tabela 12. Frekwencja w wyborach w latach 2018-2023

Frekwencja	Wybory			
	samorządowe 2024	do Parlamentu Europejskiego 2024	do Sejmu i Senatu 2023	prezydenckie 2020
Polska	51,94%	40,65%	74,38%	68,18%
województwo warmińsko-mazurskie	49,42%	33,59%	67,90%	62,14%
powiat nidzicki	53,34%	29,97%	65,16%	60,56%
gmina Nidzica	50,41%	32,25%	67,64%	67,72%

Źródło: Państwowa Komisja Wyborcza

Mieszkańcy gminy Nidzica aktywnie brali udział w wyborach demokratycznych, aczkolwiek frekwencja w dwóch wyborach w latach 2023-2024 była niższa od frekwencji uzyskanej w województwie warmińsko-mazurskim i Polsce. Jedynie frekwencja w wyborach prezydenckim w 2020 roku była wysoka i zbliżona do frekwencji w Polsce.

4.5. Turystyka i sport

4.5.1. Kultura

Do głównych zasobów instytucjonalnych w zakresie upowszechniania, edukacji kulturalnej oraz zaspokajania potrzeb i zainteresowań kulturalnych w gminie Nidzica należy **Nidzicki Ośrodek Kultury**. Zgodnie z Statutem głównym celem działalności NOK jest *prowadzenie wielokierunkowej działalności rozwijającej i zaspokajającej potrzeby kulturalne mieszkańców oraz upowszechnianie i promocja kultury lokalnej w kraju i zagranicą*. Do podstawowych zadań Ośrodka Kultury należy: organizowanie różnorodnych form edukacji kulturalnej i wychowania przez sztukę, stwarzania warunków dla amatorskiego ruchu artystycznego, rozpoznawania, rozbudzania i zaspokajania potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych społeczeństwa, organizacji spektakli, koncertów, festiwali, wystaw, odczytów, imprez artystycznych, rozrywkowych i turystycznych z udziałem artystów krajowych i zagranicznych, a także prowadzenia współpracy kulturalnej z zagranicą, zwłaszcza z miastami partnerskimi.

Zgodnie ze *Strategią Rozwoju Nidzickiego Ośrodka Kultury na lata 2014-2022* misją NOK jest tworzenie możliwości aktywnego uczestnictwa w kulturze oraz współtworzenie jej wartości. Zaspokajanie potrzeb kulturalnych nie odbiegające od trendów światowych, pamiętając o swojej przeszłości i wyjątkowości, ze względu na naszą historię, kulturę i lokalizację. Hasła klucze misji to inicjowanie, stymulowanie, organizowanie i wspieranie różnorodnych działań kulturalno - społecznych.

Tabela 13. Działalność Nidzickiego Ośrodka Kultury

	rok							
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba imprez zorganizowanych przez Nidzicki Ośrodek Kultury								
gmina Nidzica	83	94	83	86	36	54	72	73
Liczba uczestników imprezy								
gmina Nidzica	16 850	16 900	16 850	13 550	6 380	6 280	12 740	11 995

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS

Sekcje i Koła NOK

- Teatr Tańca
- Młodzieżowe Zespoły Muzyczne
- Grupa Teatralna "OniToMy"
- Kapela ludowa BERKLEJDY
- Koło plastyczne Tęcza
- Grupa Wokalna Shine
- Chór "Collegium Castellenum"
- Grupa Tancerzy Ognia "Draco"

W strukturach Nidzickiego Ośrodka Kultury funkcjonuje **Kino**. Budynek Kina „Wenus” wykorzystywany jest obecnie jako miejsce realizacji licznych działań kulturalnych dla mieszkańców. Corocznie w budynku kina odbywa się blisko 50 wydarzeń artystycznych i kulturowych. Należy podkreślić, że organizacja większości imprez kulturalno-edukacyjnych wymaga wykorzystania sali na potrzeby prób. Ponadto jest to miejsce, gdzie systematycznie odbywają się zajęcia z edukacji kulturalnej prowadzone przez NOK, cykliczne wydarzenia z inicjatywny społecznej mieszkańców. Sala kinowa wynajmowana jest również podmiotom zewnętrznym organizującym spektakle teatralne, koncerty oraz seanse filmowe. Wskazuje to na poziom wykorzystania budynku kina.

Należy podkreślić, że jest to jedyny tego typu obiekt (posiadający salę kinową mieszczącą 400 osób) na terenie Powiatu Nidzickiego, który służy zaspokajaniu potrzeb społeczno-kulturalnych mieszkańców.

Działalność kulturalną na terenie gminy Nidzica prowadzi również **Miejsko- Gminna Biblioteka Publiczna w Nidzicy** wraz z filią biblioteczną w Napiwodzie, Łynie, Jabłonce oraz filią miejską nr 1. Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Nidzicy stanowi bardzo ważne ogniwo infrastruktury kulturalnej, oświaty i gospodarki regionu. Wspomaga szeroko rozumianą edukację społeczną. Zapewnia bezpłatny i szeroki dostęp do dóbr kultury polskiej i światowej za pośrednictwem książek, czasopism, zbiorów specjalnych, komputerowych baz danych i Internetu.

Nidzicka biblioteka od ponad pół wieku mieści się w XIV-wiecznym zamku usytuowanym na wzgórzu, do którego prowadzi ponad 100 schodów. Swobodne dotarcie do komnat zamku, w tym do biblioteki jest problemem dla osób niepełnosprawnych i starszych. Biblioteka zajmuje pomieszczenia o łącznej powierzchni 418,9 m², w tym 307,49 m² powierzchni użytkowej. Prowadzi sieć biblioteczną w Gminie Nidzica, którą tworzą: Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Nidzicy, w której wyodrębnione są, wypożyczalnia i czytelnia dla dorosłych, oddział dla dzieci, dział gromadzenia i opracowania zbiorów, filia miejska Nr 1 na ul. Kolejowej 6 (budynek dworca PKP), filia biblioteczna w Łynie, filia biblioteczna w Napiwodzie oraz filia biblioteczna w Jabłonce.

Animacja w bibliotekach „to wszystkie rodzaje zajęć kulturalnych, które mają w konsekwencji doprowadzić dziecko do książki i czytelnictwa” (prof. J. Papużyńska). Nidziczcy bibliotekarze co

roku organizują „Ferie w Bibliotece”, Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom, Narodowe Czytanie, Tydzień Kodowania, Światowy Dzień Pluszowego Misia. Imprezami służącymi głównie promocji czytelnictwa są spotkania autorskie, prelekcje, warsztaty, konkursy, prezentacja najnowszej literatury w formie Teatru Przy Stolicu. Wszystkie te działania są możliwe dzięki szeroko zakrojonej współpracy z samorządami gminnym i powiatowym, placówkami oświatowymi wszystkich szczebli, instytucjami, stowarzyszeniami, parafiami i osobami prywatnymi.

Biblioteka posiada bogaty i systematycznie uzupełniany księgozbiór, oferuje również audiobooki na płytach CD oraz książki z dużą czcionką. W zbiorach nidzickich bibliotek znajduje się sporo książek pisanych dużą czcionką, które są chętnie wypożyczane przez seniorów oraz osoby z wadami wzroku. Biblioteka Nidzicka gromadzi wszelką literaturę dotyczącą regionu jego historii, przyrody i kultury. Posiada sporą ilość książek prezentujących wiele pięknych i atrakcyjnych miejsc w regionie. Dynamiczny rozwój nowych technologii zobowiązuje biblioteki do wdrażania nowych usług i narzędzi. Co roku zakupuje się dla czytelników kody dostępu do ebooków i audiobooków w platformie Legimi, umożliwiającej dostęp do wielotysięcznej bazy książek elektronicznych.

Czytelnicy szukając interesujących ich pozycji mogą korzystać z katalogów komputerowych na stanowiskach komputerowych w bibliotece lub przez katalog on-line na stronie internetowej Biblioteki. Wszystkie procesy biblioteczne w sieci bibliotek publicznych Gminy Nidzica są skomputeryzowane, co usprawnia m. in. obsługę czytelników, opracowanie książek i innych dokumentów oraz umożliwia szybką i pełną informację dla użytkowników. Czytelnik po zalogowaniu się może sam sprawdzić stan swojego konta przez Internet lub katalog komputerowy.

Zgodnie z GUS, na terenie Gminy Nidzica funkcjonuje 5 bibliotek i ich filii. Natomiast liczba czytelników ulega wahaniom. Szczegółowe informacje przedstawione są w poniższej tabeli.

Tabela 14. Czytelnictwo w gminie Nidzica w latach 2016-2023

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
biblioteki i filie								
gmina Nidzica	4	4	5	5	5	5	5	5
Nidzica - miasto	2	2	2	2	2	2	2	2
Nidzica - obszar wiejski	2	2	3	3	3	3	3	3
księgozbiór								
gmina Nidzica	48	45	44	44	44	42	42	36
	412	908	066	190	187	114	538	583
Nidzica - miasto	35	32	32	32	31	29	29	25
	534	942	922	127	965	273	123	635
Nidzica - obszar wiejski	12	12	11	12	12	12	13	10

	878	966	144	063	222	841	415	948
	czytelnicy w ciągu roku							
gmina Nidzica	2 152	1 973	2 085	2 125	1 868	2 035	2 131	2 117
Nidzica - miasto	1 813	1 685	1 791	1 853	1 603	1 750	1 841	1 833
Nidzica - obszar wiejski	339	288	294	272	265	282	290	284

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS

Najważniejsze atrakcje kulturalne w mieście:

- Festiwal Muzyki Pozytywnej
- Zamkowy Maraton Rockowy – ZMROCK
- Międzynarodowy Festiwal Fantastyki
- Dni Nidzicy
- Dni Nidzicy Regionalny Festiwal Potraw z Mięsa Drobiowego
- Nidzickie Targi Rzemiosła
- Inwazja ognia i muzyki
- Gminne Dożynki
- Cykliczne Koncerty Muzyczne.

Szlaki drogowe

Szlak Frontu Wschodniego I Wojny Światowej frontu Wschodniego I Wojny Światowej

Trasa szlaku: Kanigowo – Nidzica – Działdowo – Stębark – Olsztynek – Wielbark – Szczytno – Ruciane-Nida – Mikołajki – Giżycko – Węgorzewo – Gołdap – Olecko – Ełk – Orzysz – Pisz – Biała Piska – Prostki- 580 km.

Szlak został wytyczony z okazji stulecia wybuchu I wojny światowej i przebiega przez tereny ośmiu województw. Jego część w województwie warmińsko-mazurskim liczy ok. 580 km i łączy południowe krańce regionu (okolice Działdowa, Nidzicy i Wielbarka) z Krainą Wielkich Jezior Mazurskich, krańcami północnymi (Gołdap) i Pojezierzem Ełckim.

Szlak Pętli Grunwaldzkiej

Trasa szlaku: Ostróda - Lubawa - Nowe Miasto Lubawskie - Lidzbark - Działdowo - Nidzica - Grunwald - Olsztynek – Ostróda- 263,00 km

Szlak Zamków Gotyckich

Szlak Zamków Gotyckich prowadzi przez malownicze regiony Kaszub, Powiśla, Warmii i Mazur. Jego główną atrakcją są średniowieczne zamki krzyżackie, oraz zamki biskupie i kapitulne. Długość około 642 km.

Na trasie szlaku znajduje się 12 zamków w następujących miejscowościach: Bytów, Malbork, Sztum, Kwidzyn, Olsztyn, Nidzica, Ostróda, Lidzbark Warmiński, Kętrzyn, Ryn, Gniew, Nowe nad Wisłą.

We wsi Kamionka k/Nidzicy funkcjonuje **Garncarska Wioska**, która jest przedsiębiorstwem społecznym, wioską tematyczną działającą. Wioskę prowadzi Nidzicka Fundacja Rozwoju NIDA. Odtwarzane są tutaj stare ginące zawody, kultywowane są dawne tradycje i obyczaje. Garncarska Wioska organizuje jarmarki, oferuje produkty ceramiczne, krawieckie, pamiątki regionalne, wyroby z pszczelego wosku i produkty zielarskie. Odbywają się tutaj warsztaty i pokazy ceramiczne, warsztaty malowania na szkle, wytwarzania świec woskowych. W okresach przedświątecznych Garncarska Wioska prowadzi warsztaty z malowania bombek choinkowych i zdobienia pisanek. W Wiosce organizowane są wydarzenia integracyjne dla firm, szkolenia i wizyty studyjne. Na terenie Garncarskiej Wioski można zwiedzić: garncarnię, zielarnię, kuźnię mazurską, zabytkową stodołę ze sprzętami rolniczymi i gospodarstwa domowego mazurskiej wsi, muzeum „Skarby Ziemi” – kolekcja skamieniałości i minerałów. Na terenie Garncarskiej Wioski można uczestniczyć w grach terenowych, zwiedzać ścieżki edukacyjne oraz uczestniczyć w projekcjach filmów przyrodniczych w Kinie Przyrody.¹⁷

4.5.2. Zabytki i obiekty dziedzictwa kulturowego

Na terenie Gminy Nidzica znajduje się wiele zabytków i atrakcji turystycznych. Najważniejsze zabytki są opisane pokrótce poniżej.

Zamek krzyżacki – powstał w II połowie XIV wieku. Budowla z polnego kamienia i cegły wznosi się na rzucie prostokąta (wymiały 62 x 44 metry). Jest on największym pokrzyżackim zamkiem rezydencyjnym – obronnym na Mazurach. Zamek był siedzibą wójtów – komturów, urzędów miejskich, był wykorzystany również jako więzienie, a przed 1945 rokiem mieścił się w nim sąd obwodowy. Obecnie zamek jest siedzibą Nidzickiego Ośrodka Kultury, Biblioteki Miejskiej, Muzeum Ziemi Nidzickiej, hotelu, restauracji, galerii malarstwa i pracowni rzeźby oraz bractwa rycerskiego.

Klasztor – to gotycka budowla o charakterze obronnym. Został usytuowany w południowo – wschodnim narożniku miasta i należał do miejskich fortyfikacji. Pierwotnie wschodnia jego część spełniała rolę baszty narożnej. W wiekach późniejszych wykorzystywany był jako szkoła dla niższego personelu kościelnego, koszary, biblioteka miejska, kino. Przed spaleniem w 1914 r. użytkowany był jako spichlerz. Uległ zniszczeniu w 1945 r. Po odbudowie w latach 1967–1988 adaptowany został na filię Archiwum Państwowego.

Ratusz – wzniesiony w 1842 r. w miejscu rozebranego w 1824 r. Reprezentuje styl neoklasycystyczny. Obecnie siedziba Urzędu Miejskiego w Nidzicy, Punktu Informacji Turystycznej, tygodnika „Głosu Nidzickiego”, Lokalnej Organizacji Turystycznej Powiatu Nidzickiego a także Lokalnej Grupy Działania „Brama Mazurskiej Krainy”.

Kościół św. Wojciecha – zbudowany w XIV w. i włączony do miejskiego systemu obronnego, w zachodniej części miasta. Fragment murów obronnych został zachowany do dnia dzisiejszego i widoczny jest przy wejściu na plebanie parafii katolickiej od strony kościoła.

¹⁷ Internet, <http://garncarskawioska.pl/o-nas/>

Pierwszą wzmiankę o kościele znajdujemy w dokumencie lokacyjnym miasta z 1381 r. Uroczyste poświęcenie przeprowadzono w 1404 r. Na skutek działań wojennych w 1914 r. kościół ponownie spłonął. Odbudowano go w latach 1920–1924, nadając mu pseudorenesansowy styl, który zachował się do tej pory.

Kościół Ewangelicko – Augsburski p.w. św. Krzyża – zbudowany został w latach 1858–1860 w stylu neogotyckim, wieżę dobudowano w 1890 r. Drewniany strop jest kasetonowy. Wewnętrzny wystrój stanowi zbiór cennych zabytków sztuki sakralnej z terenu południowego Mazur. Są to przede wszystkim malowane na drewnie dawne obrazy ołtarzowe (najstarsze z XV w.) oraz rzeźby w drewnie, pochodzące z dawnych kościołów ewangelickich.

Dawny browar – powstał w 1868 r. i pierwotnie nosił nazwę „Schlossbrauerei Neidenburg” (Browar Zamkowy Nidzica). Po zakończeniu działań wojennych w browarze mieściła się rozlewnia oranżady a po remoncie w 1958 r. powstała Nidzicka Wytwórnia Win i Miodów Pitnych. Dawny „Browar Zamkowy” w 1992 r. decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, został wpisany do rejestru zabytków jako ciekawy przykład XIX – wiecznego budownictwa przemysłowego. Obecnie jest on w rękach prywatnych i nosi nazwę: Wytwórnia Win i Miodów Pitnych w Nidzicy.

Łyński Młyn – zbudowany na początku biegu rzeki Łyny. Pierwsze o nim wzmianki sięgają 1387 r. Po spiętrzeniu wody utworzono małe jezioro o powierzchni 1 ha. Pierwszym właścicielem młyna był w 1387 r. brat Zakonu Krzyżackiego komtur Johann von Baffort z Ostródy. Początkowo w młynie mielono zboże, później przystosowano go do przeróbki kaszy. W 1657 r. budynki gospodarcze młyna wykorzystywali sukiennicy z Nidzicy jako folusz (do wyrobu sukna), napędzając prasy wodą. Podczas I wojny światowej młyn zajęty był przez Rosjan. Po wojnie młyn funkcjonował jeszcze parę lat.

Źródła Rzeki Łyny im. prof. R. Kobendzy - Rezerwat przyrody jest rozległą doliną zajmującą 120,54 ha z licznymi bocznymi wąwozami i dolinkami o stromych zboczach. Dla wygody zwiedzających przy rezerwacie utworzone zostały parkingi a ponadto schody i pomosty ułatwiające penetrację zboczy i obserwowanie interesującego zjawiska, jakim jest wsteczna erozja źródliskowa, która stanowi bardzo rzadkie zjawisko w skali europejskiej.

Koniuszanka II - Rezerwat leśny, którego nazwa pochodzi od rzeki Koniuszanka przepływającej przez środek rezerwatu. Rezerwat, jako jeden z nielicznych w Polsce, ma na celu zachowanie niezwykle malowniczego, przełomowego odcinka Koniuszanki i liczy on 64,55 ha powierzchni. Utworzony został dla ochrony lasów położonych na styku strefy pojeziernej z Sandrem Kurpiowskim. Rezerwat obejmuje obszar leśny leżący przy ujściu rzeki Koniuszanka, wpływającej do jeziora Omulew.

Kamień Tatarski - to największy na Mazurach głaz narzutowy pozostawiony przez ustępujący lodowiec. Jego obecne wymiary to: obwód 19 m, długość 6,5 m, szerokość 4m, wysokość 1,8 m. Pierwotne jego wymiary nie są znane. Zmieniały się one z biegiem lat na skutek rozbijania

głazu, w celu wyrobu kamieni młyńskich i budowlanych. Nazwa „Kamień Tatarski” wywodzi się od legendy, dotyczącej obrony miasta Nidzica przed najazdem Tatarów.¹⁸

4.5.3. Sport i rekreacja

Na terenie Nidzicy jednostką, która realizuje zadania własne Gminy Nidzica w zakresie kultury fizycznej, sportu, obsługi terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych oraz zadań zleconych Gminie w tym zakresie jest **Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Nidzicy**. MOSiR tworzy w miarę możliwości ofertę sportowo - rekreacyjną i współpracuje na wielu szczeblach działalności sportowej w Gminie Nidzica. Dostępność ośrodka oraz osób pracujących w MOSiR w zakresie szeroko rozumianego sportu, codziennie stawia zadania z których jednostka stara się w pełni wywiązywać. Obiekty i sprzęt sportowy udostępniany jest mieszkańcom Nidzicy i instytucjom. MOSiR wspiera organizacyjnie i merytorycznie wiele przedsięwzięć sportowych i innych organizowanych przez stowarzyszenia i podmioty współpracujące z MOSiR. Dodatkowo w obiektach Ośrodka odbywają się uroczystości gminne, szkolne i okolicznościowe. Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Nidzicy zaprasza do skorzystania z wypożyczalni rowerów.

Zakres działalności MOSiR w Nidzicy:

- organizowanie i współorganizowanie zajęć sportowo-rekreacyjnych mających na celu promowanie zdrowego stylu życia;
- wspieranie działania szkół w realizacji zadań z zakresu sport szkolnego;
- ścisła współpraca z Urzędem Miejskim i jednostkami organizacyjnymi gminy w zakresie nie tylko sportu i rekreacji, ale również w zakresie działań edukacyjnych i kulturalnych;
- współpraca w zakresie sportu, zdrowego trybu życia z organizacjami i instytucjami realizującymi zadania w zakresie kultury fizycznej czyli klubami sportowymi, organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami działającymi w dziedzinie pożytku publicznego;
- organizacja imprez i wydarzeń sportowych mających na celu zapewnienie właściwego dostępu do rekreacji fizycznej dla mieszkańców Gminy Nidzica;
- współorganizowanie i pomoc organizacyjna w imprezach prowadzonych przez kluby sportowe, organizacje oraz podmioty sportowe realizujące zadania na obiektach sportowych Gminy Nidzica;
- udostępnianie infrastruktury i bazy sportowej w celach edukacyjnych dla szkół w celu prowadzenia obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego, zajęć popołudniowych dla szkół;
- promocja miasta i Gminy poprzez ciągłą aktywność marketingową (m.in. prowadzenie strony internetowej www.mosirnidzica.pl i facebooka, stron i wydarzeń poszczególnych imprez, relacjonowanie i zapowiedzi imprez na dostępnych portalach informacyjnych,

¹⁸ Internet, <https://www.nidzica.pl/76,atrakcje-turystyczne>

ekspozycję plansz reklamowych podczas trwania imprez, komunikacja werbalna i przenoszenie informacji dotyczących wydarzeń sportowych;

- właściwe utrzymanie i zabezpieczenia właściwej eksploatacji urządzeń sportowo – rekreacyjnych i obiektów sportowo - rekreacyjnych;
- tworzenie harmonogramów, grafików bazy sportowej i ustalenia zasad jej wynajmowania;
- zarządzanie obiektami i urządzeniami sportowo – rekreacyjnymi oraz prowadzenie na tych obiektach codziennej działalności sportowo – rekreacyjnej, w tym zapewnienie odpowiedniej dostępności do korzystania z obiektów przez społeczność;
- systematyczne poszerzanie oferty poprzez organizację zajęć i zawodów;
- rozbudowa bazy sportowej i rekreacyjnej;
- wynajem pokoi hotelu działającego przy stadionie miejskim;

Najważniejszymi imprezami organizowanymi w Hali Widowiskowo-Sportowej są wydarzenia sportowe. Dodatkowo dochodzą imprezy sportowo-rekreacyjne, kulturalne i charytatywne. Do imprez organizowanych zaliczają się:

- ligi środowiskowe / cykliczne, w danym sezonie średnio łącznie blisko 20 kolejek ligowych w okresie listopad – marzec
- rozgrywki ligowe drużyn koszykarskich / cykliczne, w danym sezonie średnio w sezonie 40 meczy koszykarskich;
- turnieje jednodniowe;
- turnieje kilkudniowe;
- zawody i imprezy szkolne w tym imprezy Szkolnego Związku Sportowego /cyklicznie około 10 imprez;
- imprezy rekreacyjne (festyny, bale);
- targi;
- konferencje;
- eventy okolicznościowe;

W Hali Widowiskowo – Sportowej obsługiwane są imprezy:

- Gminy Nidzica;
- MOSiR;
- Szkół Podstawowych Gminy Nidzica;
- Uczniowskich Klubów Sportowych: UKS 1 Nidzica, UKS 2 Nidzica, UKS 3 Nidzica;
- Stowarzyszeń Sportowych: TS Nida, Old Boys Nidzica, MKS Start Nidzica, Tan Nidzica;
- Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej;
- Warmińsko – Mazurskiego Szkolnego Związku Sportowego;
- Podmiotów wyrażających chęć organizacji imprezy sportowej.

Obiekty sportowe znajdujące się na terenie Gminy Nidzica

Głównym miejscem organizacyjnym jest **Hala Widowiskowo-Sportowa im. Krystyny Szymańskiej Lary w Nidzicy** przy ulicy Polnej 8. Hala w Nidzicy to budynek

dwukondygnacyjny, główną częścią hali jest arena do gier zespołowych, na której można rozgrywać zawody na pełnowymiarowych boiskach do: koszykówki, piłki ręcznej, piłki siatkowej, halowej piłki nożnej i innych dyscyplin. Dodatkowe pomieszczenia tworzą: recepcja, sala konferencyjna, strefa ćwiczeń cardio, pokój medyczny, kącik gier klubowych. niezbędne do przeprowadzenia zawodów pomieszczenia socjalno-sanitarne- szatniowe: sześć szatni z natryskami i sanitariatami, pokój dla sędziów i trenerów z własnym zapleczem sanitarnym, magazyny sprzętu sportowego, pomieszczenia administracyjne i kabina komentatorów wyposażona w sprzęt nagłaśniający.

Arena główna w Hali to miejsce główne prowadzenia imprez, zajęć i treningów. Od poniedziałku do piątku w godzinach 8:00 – 15:00 arena główna to miejsce prowadzenia przez szkoły zajęć wychowania – fizycznego w ramach zajęć szkolnych. Specjalnie co roku tworzony jest grafik zajęć szkolnych dla poszczególnych szkół w danym dniu.

W godzinach 15:00 – 18:00 odbywają się zajęcia klubów sportowych - UKS, zajęć sportowych popołudniowych. W tym czasie prowadzone są treningi głównie gier zespołowych przez trenerów i instruktorów. Również w tym przypadku sporządzany jest grafik wynajęć na zajęcia popołudniowe.

W godzinach 18:10 – 22:10 odbywają się wynajęcia areny dla firm, grup prywatnych. Zgodnie z regulaminem składane są wnioski o wynajęcie areny głównej i na podstawie wniosków tworzony jest grafik wynajęć.

Arena główna wynajmowana jest od poniedziałku do piątku. W okresie wrzesień – maj, przez okres 9 miesięcy na arenie głównej dziennie odbywa się łącznie z lekcjami, treningami i zajęciami blisko 10 treningów, co w tygodniu daje liczbę 50 zajęć. W skali miesiąca jest to blisko 200 zajęć, treningów i lekcji.

W soboty i niedzielę oprócz zajęć arena główna to miejsce imprez, turniejów, meczy.

Prowadzenie siłowni

Siłownia w Hali Widowiskowo – Sportowej otwarta jest od poniedziałku do piątku w godzinach 8:00 – 21:00, sobota - niedziela 8:00 – 16:00. Dla klientów zostały specjalnie podzielone i rozgraniczone dwie strefy ćwiczeń. Strefa cardio na I piętrze to strefa gdzie znajdują się maszyny typu bieżnie, eliptryki, cross trainery, rowery treningowe. Kolejna strefa ćwiczeń znajduje się na parterze budynku. W strefie tej znajdują się maszyny do ćwiczeń siłowych wraz ze sprzętem do ćwiczeń. Salka fitness wynajmowana jest na zajęcia o charakterze zajęć sportowych (taekwondo, boks, zajęcia taneczne, zajęcia korekcyjne). W ramach własnej działalności prowadzone są zajęcia fitness dla dzieci i dla dorosłych. Salka konferencyjna wynajmowana jest różnego rodzaju podmiotom w celach organizacji konferencji, spotkań organizacyjnych, szkoleń, obsługi klienta, kawiarenki podczas imprez sportowych. Gabinet medyczny wynajmowany jest dla podmiotom prowadzącym działalność z zakresu zadań fizjoterapii, zabiegów i masażu.

Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Nidzicy posiada w trwałym zarządzie nieruchomość w miejscowości Natać Mała – Budynki rekreacyjno – wypoczynkowe, nad jeziorem Omulew. Domki usytuowane są w bardzo spokojnej okolicy, z dala od zgiełku miasta i tras szybkiego ruchu. Bliskie sąsiedztwo mazurskiego lasu i jezior zapewnia doskonały wypoczynek na łonie natury.

Dla aktywnych: teren rowerowy, nordic walking, szlaki turystyczne. Obecnie udostępnione są pod wynajem 2 domki letniskowe (po 5 miejsc noclegowych w każdym domku), które składają się z: pokoju dziennego z aneksem kuchennym z wyposażeniem (kuchenka gazowa, lodówka z zamrażalnikiem, czajnik, sztućce, talerze, szklanki, stół i krzesła), pokoju dziennego ze składaną wersalką, sypialni (łóżko piętrowe, rozkładany fotel, świeża pościel, koc), tarasu z zestawem mebli ogrodowych, sanitariatów (wc, prysznic) znajdują się w sąsiednim budynku. Do dyspozycji gości: Stanowiska parkingowe (bez dodatkowej opłaty), miejsce do gry w piłkę lub badminton, tereny spacerowe, bezpośredni dostęp do jeziora i leśnych ścieżek. Docelowo planowane jest udostępnienie 6 kolejnych pomieszczeń – pokoi wypoczynkowych.

Stadion Miejski tworzy zespół boisk wraz z zapleczem socjalno-sanitarnym oraz pokojami gościnnymi. W skład kompleksu wchodzi: płyta główna stadionu o wymiarach 102 m na 70 m z trawą naturalną i trybunami na 299 miejsc, bieżnia lekkoatletyczna o dystansie 400 metrów, strefą do pchnięcia kulą i skocznia do skoków w dal, boisko treningowe trawiaste o wymiarach 100 m na 68 m, mini boisko trawiaste z bramkami 5 m na 2 m. Na stadionie rozgrywane są głównie mecze piłkarskie drużyn MKS Start Nidzica, UKS 1 Nidzica oraz UKS 2 Nidzica. W ciągu sezonu piłkarskiego odbywa się średnio około 20 treningów tygodniowo. W skali roku na płycie głównej stadionu rozgrywanych jest średnio 60 meczy drużyn piłkarskich.

W skład kompleksu **placu rekreacyjnego** przy hali wchodzi siłownia zewnętrzna z sześcioma stanowiskami do ćwiczeń całego ciała, mini park do treningu streetworkout i oraz ogrodzony plac zabaw.

Skatepark ul. Mickiewicza - elementy skateparku: Quarter pipe, Funbox z grindboxem i poręczą, 2x Grindbox, poręcz prosta, poręcz spadowa, 2x Bank ramp 90 st piramida.

Na terenie Nidzicy znajdują się **boiska Orlik** przy Szkole Podstawowej nr 1 im. Mikołaja Kopernika w Nidzicy i Szkole Podstawowej Nr 2 z Oddziałami Integracyjnymi im. Michała Kajki w Nidzicy.

W Nidzicy zlokalizowane są również **place zabaw**, m.in. w Parku F. Gregooviusa.

Na obszarze wiejskim znajduje się następująca infrastruktura sportowa:

- budowle sportowe i rekreacyjne - miniboisko do koszykówki w Rozdrożu,
- boisko wielofunkcyjne-rekreacyjne w miejscowości Piotrowice,
- boisko do koszykówki w miejscowości Dobrzyń,
- boisko do piłki nożnej w miejscowości Zagrzewo,
- boisko wielofunkcyjne-rekreacyjne w miejscowości Wietrzychowo,

- boisko wielofunkcyjne- rekreacyjne w miejscowości Kanigowo,
- boisko do koszykówki w miejscowości Zagrzewo.

Na terenie Gminy funkcjonują **kluby, stowarzyszenia sportowe i Miejsko-Gminny Szkolny Związek Sportowy**, których celem działalności jest krzewienie i rozwijanie sportu, kształtowanie pozytywnych cech charakteru i osobowości poprzez uczestnictwo w realizacji zadań sportowych, integrowanie środowisk młodzieży na terenie swego działania oraz uczestniczenie w imprezach sportowych organizowanych na terenie samorządu gminnego oraz poza nim.

Szlaki rowerowe

Szlaki rowerowe zostały zaprojektowane tak, aby zapewnić połączenie Gminy z trasami rowerowymi z sąsiednimi województwami oraz zapewnić spójność tras międzyregionalnych na naszym obszarze. Poprowadzone zostały przez tereny o różnorodnym bogactwie kulturowym i przyrodniczym. Łączna długość tras wynosi ok. 120 km po drogach utwardzonych o nawierzchni bitumicznej, brukowej, żwirowej i gruntowej. Na projekt tras rowerowych „Blżej Europy” składają się szlaki: „Tatarski”, „Bursztynowy” i „generała Samsonowa”.

Trasa rowerowa została poprowadzona tak, aby uczestnicy zobaczyli największy głąz narzutowy na Mazurach, dawny majątek ziemski do 1945r. własność rodziny Franckenstein w Zagrzewie, skansen w Grzegórkach i odwiedzili kompleks wsi kmiecyh i drobnoszlacheckich oraz osad leśnych. Trasa posiada wspaniałe korytarze widokowe orientowane na dominantę zamku i sylwetkę miasta.

Rysunek 8 . Szlak Tatarski na tle mapy gminy Nidzica

Rysunek 9. Szlak Bursztynowy na tle gminy Nidzica

Trasa rowerowa umożliwia zwiedzanie najwyższych walorów przyrodniczych i krajobrazowych w północno – wschodniej części gminy. Prowadzi poprzez kompleks osad rybackich i leśnych: Wikno, Jabłonkę, Natać Wielką i kompleks historycznych rządowych plantacji leśnych i osad leśnych: Brzeźno Łyńskie, Likusy, Zimna Woda, Nadleśnictwo Koniuszyn i Nadleśnictwo Zimna Woda. Przez obszar ten przebiegało jedno z odgałęzień szlaków bursztynowych: z Pomorza przez Muszaki – Zimną Wodę – Jabłonkę – Natać - do Sambii. Atrakcją tej trasy to: pozostałości średniowiecznych ziemnych wałów obronnych, położonych na granicy między Starym Mazowszem,

a terenami zajętymi przez Prusów, liczne miejsca – ze względu na swoją przyrodniczą wartość - zostały objęte ochroną rezerwatową, można tu spotkać unikalne siedliska orła białego, bobrów i żółwi błotnych, obiekty zabytkowe – kościoły, cmentarze wojenne, młyny, parki i leśniczówki.

Trasa rowerowa znajduje się w północnej części gminy. Prowadzi przez ciekawie usytuowane i położone miejscowości. Na terenie tym zachowały się obiekty związane z działalnością wojskową: cmentarze wojenne z okresu I wojny światowej, związane z walkami we wrześniu – październiku 1914 r., fragmenty urzędów militarnych z okresu II wojny – bunkry i rowy przeciwczołgowe.¹⁹

Rysunek 10. Szlak Generała Samsonowa na tle Gminy Nidzica

Szlak Wokół Omulewa - poprowadzi nas dookoła jeziora Omulew, częściowo po drogach gruntowych, częściowo po drogach asfaltowych lub utwardzonych. Przebiega przez cztery wsie turystyczne, dzięki czemu jest łatwo dostępny. Szlak jest dwustronny i zaprojektowany

¹⁹ Internet, <http://rowerynidzica.pl/szlaki-rowerowe>

w formie pętli, dlatego też można z niego korzystać z każdego punktu i w dowolną stronę a po przebyciu całej trasy doprowadzi do miejsca startu z drugiej strony.

Szlak dydaktyczny Leśna ścieżka „KONIUSZANKA” w Nadleśnictwie Nidzica - ścieżka ta znajduje się w leśnictwie Wykno w pobliżu ośrodka wypoczynkowego „Gawra”. Została wykonana przez nadleśnictwo w 1996 roku. Zaprojektowano ją dla mieszkańców Nidzicy oraz turystów przebywających w okolicznych miejscowościach letniskowych. Ścieżka ma charakter zamkniętej pętli o długości ok. 2,5 km. Wzdłuż trasy umieszczono 12 stanowisk edukacyjnych w formie tablic, na których językiem zrozumiałym dla człowieka nie mającego styczności ze słownictwem leśnym przedstawiono niektóre zjawiska zachodzące w środowisku leśnym: sukcesja, odnowienie naturalne, przebudowa drzewostanów, obumieranie drzew. Zaprezentowano także niektóre urządzenia leśne stosowane przez leśników: urządzenia łowieckie, pułapki do prognozowania pojawienia się tu szkodliwych owadów.

Szlak kajakowy

Szlak kajakowy rzeki Omulew - trasa szlaku: Jabłonka (jez. Omulew) - Kot - Dębowiec - Wesołowo - Wielbark. Rzeka wypływa z jeziora Omulew we wschodniej jego części, jest prawym dopływem Narwi, ma 101 km długości i zlewnię o powierzchni 2052 km². Na odcinku objętym opisem w większości płynie przez malownicze Lasy Napiwodzko-Ramuckie, często zwane puszcza.²⁰

4.5.4. Potencjał turystyczny

W niniejszej analizie przedstawiono mierzalne mierniki **potencjału turystycznego** dla powiatu nidzickiego (brak danych dla gminy Nidzica), województwa warmińsko-mazurskiego i Polski. W tym zakresie przedstawiono następujące wskaźniki:

- miejsca noclegowe na 1000 ludności,
- miejsca noclegowe całoroczne na 1000 ludności,
- stopień wykorzystania miejsc noclegowych,
- noclegi udzielone turystom krajowym w turystycznych obiektach noclegowych ogółem na 10 tys. mieszkańców,
- udzielone noclegi turystom zagranicznym w turystycznych obiektach noclegowych na 10 tys. mieszkańców,
- turyści korzystający z noclegów na 1000 ludności.

²⁰ Internet, <http://www.it.nidzica.pl/szlaki>

Tabela 15 Atrakcyjność turystyczna powiatu nidzickiego na tle województwa warmińsko-mazurskiego i Polski

Wyszczególnienie	rok							
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Miejsca noclegowe na 1000 ludności								
powiat nidzicki	7,12	6,78	10,02	11,66	5,04	9,93	9,39	21,04
woj. warmińsko-mazurskie	28,58	28,44	28,51	30,15	28,18	28,16	28,68	29,85
Polska	19,50	20,14	20,79	21,51	20,21	20,64	20,62	21,04
Miejsca noclegowe całoroczne na 1000 ludności								
powiat nidzicki	7,12	1,62	4,83	5,34	0,98	5,35	6,24	5,30
woj. warmińsko-mazurskie	6,91	16,11	16,60	17,30	16,57	16,45	16,50	17,23
Polska	13,58	13,86	14,62	15,08	14,34	14,74	14,78	15,37
Stopień wykorzystania miejsc noclegowych								
powiat nidzicki	32,0	24,4	16,2	21,1	9,0	19,1	16,2	28,7
woj. warmińsko-mazurskie	31,9	30,9	31,5	31,8	27,5	31,3	31,8	31,9
Polska	38,1	39,3	40,1	40,6	26,8	32,3	40,4	40,5
Noclegi udzielone turystom krajowym w turystycznych obiektach noclegowych ogółem na 10 tys. mieszkańców								
powiat nidzicki	4 879	3 877	4 298	5 498	1 233	2 722	3 863	7 812
woj. warmińsko-mazurskie	19 739	19 040	19 850	20 927	15 859	17 798	21 428	22 055
Polska	16 607	17 483	18 514	19 449	11 669	14 655	19 878	20 104
Udzielone noclegi turystom zagranicznym w turystycznych obiektach noclegowych na 10 tys. mieszkańców								
powiat nidzicki	97	41	61	42	4	13	13	78
woj. warmińsko-mazurskie	2790	2788	2761	2773	845	760	1 103	1 530
Polska	4054	4348	4619	4867	1727	1 886	3 902	4 512
Turyści korzystający z noclegów na 1000 ludności								
powiat nidzicki	155,61	119,51	126,80	138,62	55,02	78,57	133,29	272,02
woj. warmińsko-mazurskie	890,63	880,01	914,26	965,98	614,52	678,60	879,34	944,43
Polska	783,52	832,57	882,40	929,18	466,15	584,34	905,40	961,30

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalny, GUS

Analizując zmiany wartości wszystkich przedstawionych wskaźników można stwierdzić, iż poziom funkcji turystycznej w powiecie nidzickim na przestrzeni lat 2016-2023 ulegał wahaniom.

Z powyższej tabeli wynika, że powiat nidzicki nie jest obszarem typowo turystycznym. Wskazują na to wszystkie wskaźniki porównywane do średnich wartości dla województwa warmińsko-mazurskiego oraz Polski.

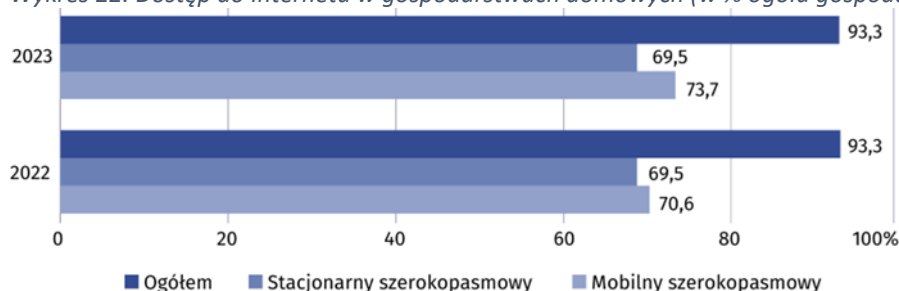
W Nidzicy funkcjonuje **Lokalna Organizacja Turystyczna Powiatu Nidzickiego** i jej siedzibą jest Punkt Informacji Turystycznej w Nidzicy mieszczący się na zamku.

4.6. Społeczeństwo informacyjne

Dostępne rozwiązania technologiczne umożliwiają szybki i łatwy kontakt oraz dostęp do informacji i wiedzy. Coraz więcej spraw administracyjnych można załatwić bez wychodzenia z domu. Dlatego też zwiększa się liczba urzędów publicznych i przedsiębiorstw korzystających z nowoczesnych rozwiązań.

W 2023 r., dostęp do Internetu posiadało 93,3% polskich gospodarstw domowych. W skali roku udział gospodarstw domowych posiadających dostęp do Internetu przez szerokopasmowe łącze stacjonarne nie zmienił się. Dostęp przez szerokopasmowe łącze mobilne wykazało o 3,1 p. proc. gospodarstw więcej.

Wykres 22. Dostęp do Internetu w gospodarstwach domowych (w % ogółu gospodarstw)

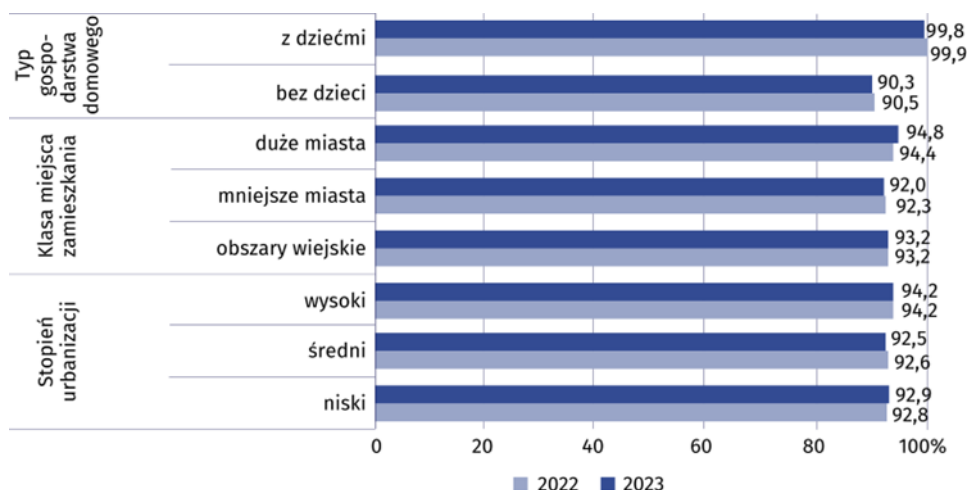

Źródło: Społeczeństwo informacyjne w Polsce w 2023 r.

Zarówno dostęp do Internetu, jak i rodzaj posiadanych łączy internetowych zróżnicowany był ze względu na typ gospodarstwa, klasę miejsca zamieszkania oraz stopień urbanizacji. Dostęp do Internetu częściej posiadały gospodarstwa domowe z dziećmi niż bez nich. Uwzględniając klasę miejsca zamieszkania – odsetek gospodarstw z Internetem większy był w dużych miastach niż w mniejszych oraz na obszarach wiejskich, a biorąc pod uwagę stopień urbanizacji – najwyższy odnotowano na terenach wysoko zurbanizowanych.²¹

²¹ Społeczeństwo informacyjne w Polsce w 2023 r.

Wykres 23. Gospodarstwa domowe posiadające dostęp do Internetu w domu (w % ogółu gospodarstw)

Źródło: Społeczeństwo informacyjne w Polsce w 2023 r.

W 2023 r. osoby korzystające w ciągu ostatnich 12 miesięcy z usług administracji publicznej przez Internet stanowiły ponad 58% populacji osób w wieku 16–74 lata. Korzystanie z e-administracji wskazywało o 16,8 p. proc. więcej mieszkańców miast niż wsi. Do najpopularniejszych czynności wykonywanych za pośrednictwem stron internetowych lub aplikacji jednostek administracji publicznej należy wyszukiwanie informacji na stronach administracji publicznej, wysyłanie wypełnionych deklaracji podatkowych, pobieranie lub drukowanie formularzy urzędowych oraz uzyskiwanie dostępu do informacji osobistych przechowywanych przez jednostki administracji publicznej.²²

Gmina Nidzica zrealizowała projekt **Przyjazny Cyfrowy Urząd w Nidzicy**, którego celem było usprawnienie realizacji spraw o charakterze publicznym poprzez cyfryzację procesów administracyjnych na terenie działalności gminy. Wdrożonych zostało 13 e-usług charakteryzujących się wysokim walorem powtarzalności i wysokim poziomem dojrzałości. Uruchomione zostały nowe systemy teleinformatyczne: Centralna Platforma E-Usług Mieszkańca, elektroniczny system obiegu dokumentów i zmodernizowany został system dziedziny. Utworzony został również Punkt Potwierdzania Profilu Zaufanego oraz opracowana została dokumentacja Systemu Zarządzania Bezpieczeństwem Informacji. Systemy wspomagają realizację zadań publicznych przez Gminę Nidzica i wpływają pozytywnie na poszerzenie dostępu klientów do informacji i zasobów urzędu gminy. W ramach projektu została wykorzystana funkcjonalność platformy krajowej ePUAP. Dzięki realizacji projektu wzrosła liczba urzędowych spraw załatwianych elektronicznie, dzięki czemu nastąpiło usprawnienie procesów administracyjnych gminy i uproszczenie obowiązków urzędowych ciążących na klientach urzędu.

Ponadto projekt **Zdalna Szkoła+** w Gminie Nidzica jest odpowiedzią na obecną sytuację szkolnictwa, w związku występującym na terenie Rzeczypospolitej Polskiej zagrożeniem epidemicznym spowodowanym Covid - 19. Zamknięcie placówek oświatowych na wiele tygodni wymusiło nowe zasady prowadzenia zajęć edukacyjnych. Gmina Nidzica wychodząc

²² Społeczeństwo informacyjne w Polsce w 2023 r.

naprzeciw oczekiwaniom, uzyskała dofinansowanie na zakup 80 szt. laptopów dla szkół do nauki zdalnej. Działanie to miało na celu przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu najbardziej potrzebujących dzieci wielodzietnych rodzin.

Gmina Nidzica uzyskała grant na realizację projektu **Akademia kompetencji cyfrowych dla mieszkańców Gminy Nidzica**, realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa na lata 2014-2020, Osi Priorytetowej nr III: Cyfrowe kompetencje społeczeństwa, działania 3.1: Działania szkoleniowe na rzecz rozwoju kompetencji cyfrowych. Projekt polegał na podniesieniu kompetencji cyfrowych mieszkańców Gminy Nidzica poprzez przeprowadzenie 10 szkoleń dla 120 mieszkańców w 5 dostępnych do wyboru modułach tematycznych:

- Tworzę własną stronę internetową,
- Rodzic w Internecie,
- Mój biznes w sieci,
- Działam w mediach społecznościowych,
- Moje finanse i transakcje w sieci.

W 2023 roku podjęto szereg działań związanych z dostępnością cyfrową, zrealizowanych w ramach projektu **Dostępność cyfrowa stron jednostek samorządu terytorialnego - zasoby, szkolenia, walidatory** - szkolenia dofinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020. Działania realizowane w ramach projektu „Działanie FEWM.06.01 Kompetencje dla regionu”.

W roku 2023 kontynuowano realizację konkursu grantowego „Cyfrowa Gmina” w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa na lata 2014-2020. Gmina Nidzica na jego realizację pozyskała kwotę 626.640,00 zł, głównie na wyposażenie w sprzęt IT Urzędu Miejskiego w Nidzicy oraz pozostałych jednostek organizacyjnych gminy. Ostatecznie zakończono realizację projektu we wrześniu 2023 roku. W raportowanym okresie zakupiono: 54 komputery i laptopy, 11 urządzeń wyposażając w ten sposób Urząd Miejski w Nidzicy i jednostki podległe. Zakupiono i wdrożono system EZD dla jednostek podległych oraz rozbudowano portal e-usług. Wartość ww. zadań opiewała na kwotę 361 490,85 zł.

W 2023 roku, w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa na lata 2014-2020 Gmina Nidzica zrealizowała konkurs grantowy, pn. „miniPAKT - gminne pracownie komputerowe” w ramach, którego zrealizowano zamówienie publiczne na kwotę 193 385,52 zł.

4.7. Bezpieczeństwo

Bezpieczeństwo mieszkańców Gminy Nidzica jest zapewniane przez służby Policji i straży pożarnej. Samorządową służbą porządku i bezpieczeństwa publicznego są straże miejskie.

Straż miejska

Strażnicy miejscy w związku z wykonywaniem swoich czynności podejmują działania zmierzające do poprawy spokoju i porządku publicznego na terenie gminy Nidzica. W tym

zakresie współpracuje ściśle z KPP w Nidzicy. Wykonano 93 wspólne służby. Razem z policjantami lub samodzielnie zabezpieczono 41 imprez sportowo -kulturalno-rekreacyjnych oraz uroczystości religijnych organizowanych na terenie miasta i gminy. Przeprowadzono wspólne akcje dotyczące niechronionych uczestników ruchu drogowego.

Kontrolowano tereny nad wodą, sprawdzano kąpieliska. W wyniku podjętych w 2023 r. interwencji ujawniono 1102 wykroczenia, 869 sprawców zostało pouczone, nałożono 230 mandatów karnych oraz skierowano 3 wnioski o ukaranie przez Sąd.

Strażnicy miejscy w 2023 r. podejmowali szereg działań związanych z ochroną powietrza. Przeprowadzano kontrole, akcje informacyjne w szkołach i wśród mieszkańców oraz informacje w mediach.

W wyniku podjętych czynności ujawniono 21 wykroczeń związanych z termicznym przekształcaniem odpadów.

W 2023 r. na terenie Gminy Nidzica przeprowadzono 208 kontroli dotyczących realizacji obowiązków właścicieli nieruchomości w zakresie pozbywania się nieczystości ciekłych.

Ochrona Przeciwpożarowa w Gminie Nidzica

W 2023 roku na terenie gminy Nidzica wystąpiło 265 zdarzeń - tj. 59,68% zdarzeń odnotowanych w całym powiecie. Dane wskazują na spadek liczby interwencji.

Tabela 16. Liczba zdarzeń w 2023 r. w odniesieniu do 2022 r.

Gmina /powiat	Ogółem zdarzeń		Pożary		Miejsc. Zagr.		Alarmy fałszywe	
	2022 r.	2023 r.	2022 r.	2023 r.	2022 r.	2023 r.	2022 r.	2023 r.
Nidzica	348	265	84	72	238	153	26	40
powiat	603	444	170	136	403	260	30	48

Źródło: Raport o stanie Gminy Nidzica. Podsumowanie działalności Burmistrza Nidzicy za rok 2023

Wpływ na statystykę zdarzeń miały interwencje związane z wiosennymi pożarami traw i nieużytków w miesiącach marzec i kwiecień.

W 2023 roku nie stwierdzono istotnego wzrostu zagrożeń sezonowych w statystyce pożarów. Można natomiast zwrócić uwagę na podwyższoną liczbę pożarów w styczniu, nieznaczny spadek w lutym i dwucyfrowe liczby pożarów od miesiąca marca do sierpnia. Spadek w miesiącach wrzesień-listopad oraz kolejny wzrost w grudniu, zaś największa liczba pożarów występowała w czerwcu i lipcu. W czasie pożarów wystąpiły 2 ofiary śmiertelne (21.01.2023 r. doszło do pożaru budynku mieszkalnego w miejscowości Tatary, w wyniku którego śmierć poniosły 2 osoby).

Na terenie Gminy Nidzica funkcjonują jednostki OSP: Bolejny, Łyna, Frąknowo, Napiwoda.

Komenda Powiatowa Policji w Nidzicy

Ogólna wykrywalność przestępstw w KPP w Nidzicy wyniosła 94,9 % (83,7 % w 2022 r.). Ponadto policjanci ujawnili 11346 (13959 w 2022 r.) wykroczeń, z których ponad połowa dotyczyła wykroczeń w ruchu drogowym (prawie 6000). W odniesieniu do ogólnej liczby wykroczeń, ich zdecydowana większość (6172) została zakończona postępowaniem mandatowym, w 4128 przypadkach sprawca wykroczenia został pouczone, a w 574 sprawach policjanci skierowali wnioski o ukaranie do sądu. W 2023 roku w sumie odnotowano - 4849 interwencji Policji, z czego interwencji na terenie miejskim było 2227, a na terenie wiejskim 2622.

W 2023 roku funkcjonariusze zatrzymali 74 kierujących, którzy prowadzili pojazd w stanie nietrzeźwym (2022 r.-72), obsłużyli 264 kolizje i 23 wypadki (w 2022 r. odnotowano 30 wypadków). Zdecydowana większość tych zdarzeń (208 kolizji i 15 wypadków) miała miejsce na terenie gminy Nidzica. Na drogach powiatu nidzickiego zginęły 2 osoby (w 2022 r. 6 osób). Z przygotowanego rocznego podsumowania wynika, że mieszkańcy powiatu nidzickiego nanieśli 105 zgłoszeń na Krajową Mapę Zagrożeń Bezpieczeństwa. Większość z nich dotyczyła naruszeń przepisów w ruchu drogowym²³.

²³ <https://nidzica.policja.gov.pl/o12/aktualnosci/116320,Odprowa-roczna-nidzickich-policjantow.html>

5. SFERA GOSPODARCZA

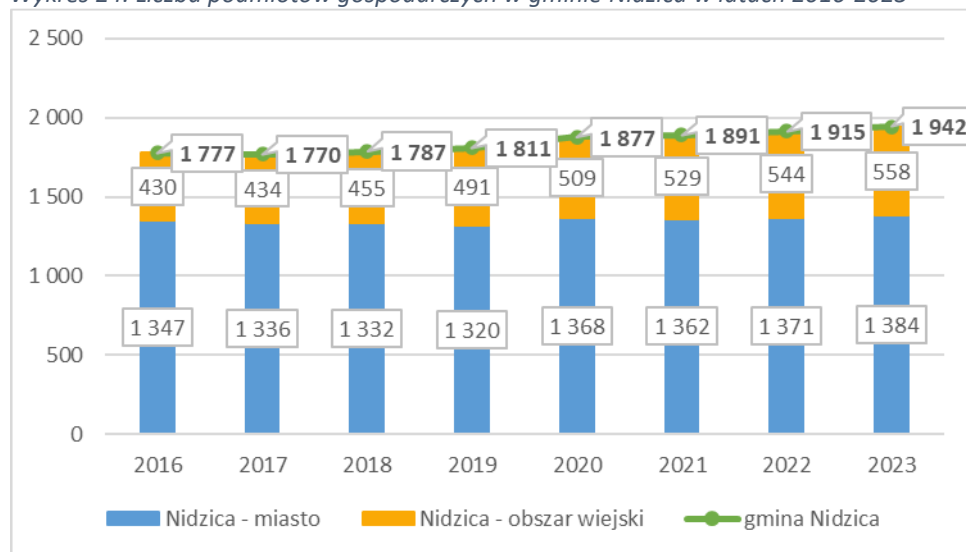
Według Planu zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskie, uchwalonego w 2018 r., Miasto Nidzica zostało sklasyfikowane jako ośrodek ponadlokalny.

Plan województwa zakłada rozwój ośrodków ponadlokalnych, w tym Nidzicy, stanowiących zaplecze gospodarcze i wspomagających największe miasta w województwie. Rozwój ośrodków poprzez ich rozwój wielofunkcyjny, z ukierunkowaniem na rozwój usług, produkcji, przemysłu, przedsiębiorczości i inteligentnych specjalizacji oraz wzmacnianie powiązań funkcjonalnych pomiędzy ośrodkami.

5.1. Przedsiębiorczość

W rejestrze REGON na koniec 2023 roku w gminie Nidzica było zarejestrowanych 1 942 podmiotów gospodarczych. Na przestrzeni ostatnich ośmiu lat liczba przedsiębiorstw wzrosła o 165 (9,29 proc.) i ma tendencję wzrostową.

Wykres 24. Liczba podmiotów gospodarczych w gminie Nidzica w latach 2016-2023

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalny, GUS

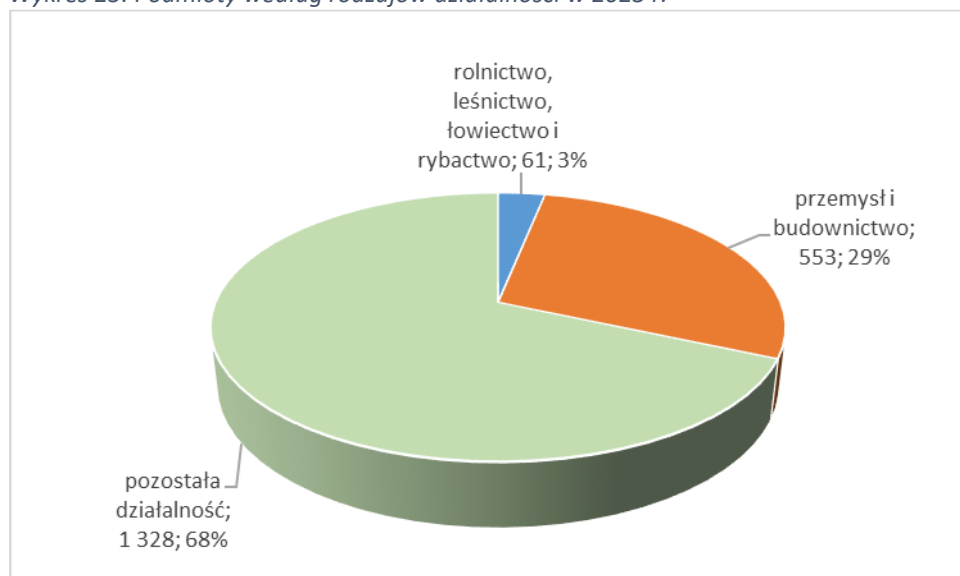
Najwięcej podmiotów gospodarczych zarejestrowanych jest w Nidzicy (1384). Na przestrzeni ostatnich ośmiu lat liczba przedsiębiorstw zarejestrowanych w mieście wzrosła o 2,75 proc., natomiast liczba przedsiębiorstw zarejestrowanych na terenach wiejskich wzrosła w tym samym czasie o 29,77 proc. Prawdopodobnie związane jest to z migracją mieszkańców z miasta na tereny gminne.

Na terenie gminy Nidzica funkcjonują podmioty gospodarcze w:

- w sektorze publicznym – 84 podmioty, w tym 39 państwowych i samorządowych jednostek prawa budżetowego,

- w sektorze prywatnym – 1 855 podmiotów, w tym, między innymi: osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (1 384), spółki handlowe (119), spółdzielnie (11), stowarzyszenia i organizacje (79), fundacje (10).

Wykres 25. Podmioty według rodzajów działalności w 2023 r.

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalny, GUS

Analizując przedsiębiorstwa według grup rodzajów działalności PKD 2007, najwięcej przedsiębiorstw jest kwalifikowana do pozostałej działalności (68 proc.). Znacznie mniej oferuje swoje usługi w przemyśle i budownictwie (29 proc.), natomiast najmniej w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (3%).

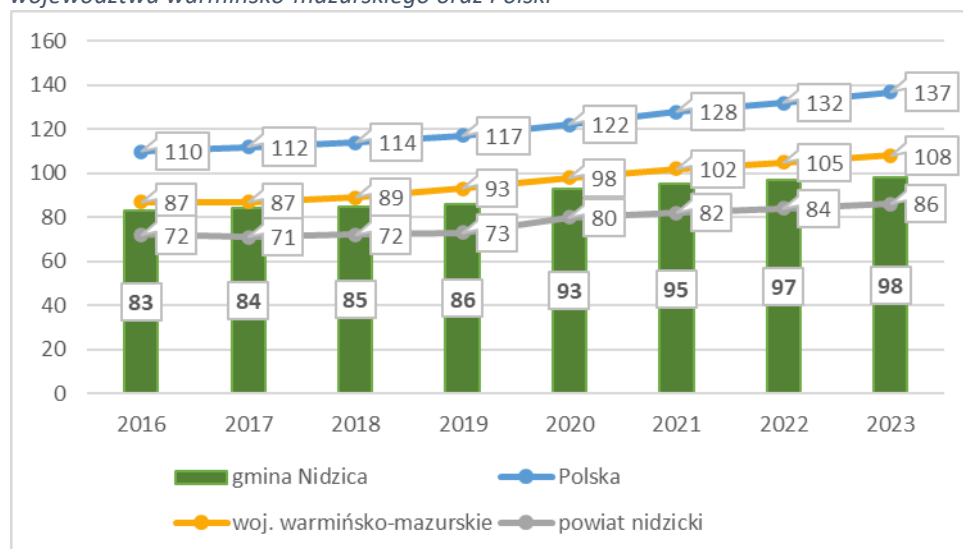
Analizując strukturę podmiotów gospodarczych należy zwrócić uwagę, że najwięcej przedsiębiorstw działa w usługach – handel i naprawa pojazdów samochodowych (389) oraz w budownictwie (287) oraz przetwórstwie przemysłowym (157). Na przestrzeni ostatnich ośmiu lat największy wzrost liczby przedsiębiorstw było w sekcji Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją – 11,11 proc., Transport i gospodarka magazynowa – 4,95 proc. Największy spadek odnotowano w sekcji Informacja i komunikacja – 17,39 proc.

Tabela 17. Struktura podmiotów gospodarki narodowej w gminie Nidzica według wybranych sekcji PKD 2007 w 2016 r. i 2023 r.

Sekcje	Wybrane sekcje PKD	2016	2023
Sekcja A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	60	62
Sekcja B	Górnictwo i wydobywanie	5	4
Sekcja C	Przetwórstwo przemysłowe	163	157
Sekcja D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1	2
Sekcja E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	2	1
Sekcja F	Budownictwo	276	287
Sekcja G	Handel; naprawa pojazdów samochodowych	388	389
Sekcja H	Transport i gospodarka magazynowa	101	106
Sekcja I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	44	39
Sekcja J	Informacja i komunikacja	23	19
Sekcja K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	48	46
Sekcja L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	153	154
Sekcja M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	99	94
Sekcja N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	43	44
Sekcja O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	16	16
Sekcja P	Edukacja	76	71
Sekcja Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	106	106
Sekcja R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	18	20
Sekcja S i T, U	Pozostała działalność usługowa i Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	152	151
	Ogółem	1777	1770

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalny, GUS

Wykres 26. podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności w gminie Nidzica na tle powiatu nidzickiego, województwa warmińsko-mazurskiego oraz Polski

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalny, GUS

Przedsiębiorczość jest istotnym czynnikiem przeciwdziałającym niekorzystnym procesom społeczno-ekonomicznym, takim jak bezrobocie, wykluczenie, marginalizacja. Stopień rozwoju przedsiębiorczości w gminie Nidzicy zobrazowano za pomocą wskaźnika przedsiębiorczości wyrażonego jako liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców i porównano ze wskaźnikiem osiągniętym przez wszystkie gminy w powiecie nidzickim, w województwie warmińsko-mazurskim i w Polsce. Zgodnie z powyższym wykresem poziom przedsiębiorczości w gminie Nidzica jest niższy od porównywanych jednostek, za wyjątkiem powiatu nidzickiego.

Największe podmioty działające na terenie Gminy Nidzica:

- ISOROC Polska S.A (budownictwo),
- KAMET Sp. z o.o. (produkcja mebli metalowych),
- Wiejak Sp. z o.o. (produkcja urządzeń dla przemysłu spożywczego),
- Stalmot & Wolmet Sp. z o.o. (sektor drzewny/meblarski),
- GHG Spółka z o.o. (sektor drzewny/meblarski),
- Konsmetal-sejfy (produkcja mechanicznych zabezpieczeń),
- Katko Poland Sp. z o.o. (produkcja wyłączników bezpieczeństwa),
- PUR Sp. z o.o. (produkcja poduszek, sektor meblarski),
- MP Meble Sp. z o.o. SP.K. (sektor drzewny/meblarski),
- Michna Food Sp. z o.o. Sp. K. (sektor spożywczy),
- MK Design Sp. z o.o. (sektor drzewny/meblarski).

5.2. Atrakcyjność inwestycyjna

Rozwój społeczno-gospodarczy Gminy Nidzica możliwy jest nie tylko dzięki dochodom własnym, ale również dzięki pozyskanym środkom zewnętrznym. Część inwestycji jest współfinansowanych z funduszy zewnętrznych. Łączna liczba podpisanych umów o dofinansowanie projektów realizowanych przez wszystkich beneficjentów (m.in. JST, przedsiębiorców i innych instytucji) w gminie w perspektywie finansowej 2014-2020 wyniosła 283, z czego aż 260 umów było w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Tabela 18. Liczba podpisanych umów o dofinansowanie beneficjentów z gminy Nidzica – wartość narastająca

Program Operacyjny	2017	2020	2023
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko	2	4	5
Program Operacyjny Inteligentny Rozwój	7	5	6
Program Operacyjny Polska Cyfrowa	0	2	2
Program Operacyjny Polska Wschodnia	1	9	9
Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój	0	1	1
RPO Województwa Warmińsko-Mazurskiego	18	229	260
łącznie wnioski narastająco	28	250	283

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalny, GUS

Wartość umów o dofinansowanie projektów realizowanych przez beneficjentów z gminy Nidzica w perspektywie 2014-2020 wyniosła łącznie 286 511 094,52 zł (wydatki ogółem), z czego najwięcej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego – 142 572 378,12 zł.

Tabela 19. Wartość umów o dofinansowanie projektów realizowanych przez beneficjentów z gminy Nidzica w perspektywie 2014-2020 – wartość narastająco

Program Operacyjny	2016	2020	2023
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko	0,00	32 880 226,44	33 400 226,44
Program Operacyjny Inteligentny Rozwój	31 438 800,00	67 141 464,77	79 141 464,77
Program Operacyjny Polska Cyfrowa	0,00	109 142,37	109 142,37
Program Operacyjny Polska Wschodnia	0,00	30 658 530,82	31 090 741,14
Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój	0,00	197 141,63	197 141,63
RPO Województwa Warmińsko-Mazurskiego	407 815,50	135 428 424,42	142 572 378,12
Łącznie wnioski narastająco	31 846 615,50	266 414 930,45	286 511 094,52

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalny, GUS

Ważnym czynnikiem atrakcyjności inwestycyjnej jest wysokość pomocy publicznej, która w województwie warmińsko-mazurskim wynosi do 70 proc. kosztów kwalifikowanych. Rywalizacja regionów jest większa, odkąd trzy lata temu Polska stała się jedną strefą ekonomiczną, bez podziału na tereny inwestycyjne.

W gminie Nidzica znajduje się **Warmińsko-Mazurska Specjalna Strefa Ekonomiczna- Podstrefa Nidzica**.

Podstrefa Nidzica to jeden z najprężniej rozwijających się obszarów Warmińsko-Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Znajduje się on w pobliżu drogi ekspresowej S7 oraz w odległości 56 kilometrów od lotniska w Szymanach.

5.3. Rynek pracy

5.3.1. Aktywność zawodowa

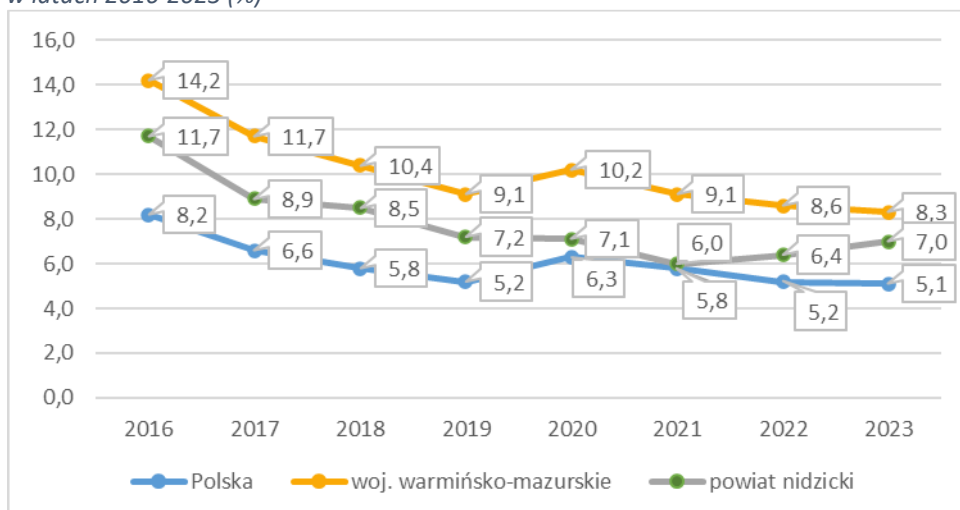
Zgodnie z portalem Polska w liczbach, 20,1% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Nidzica pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 36,0% w przemyśle i budownictwie, a 14,1% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 1,5% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości). Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Nidzica 774 osób

wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 586 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi -188.

5.3.2. Bezrobocie

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Nidzicy stopa bezrobocia w powiecie nidzickim na koniec 2023 roku wyniosła 7,0 proc. (655 osób). Wskaźnik ten był wyższy od średniej krajowej (5,1 proc.), ale był niższy od stopy bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskim (8,3 proc.). Stopa bezrobocia ma tendencję spadkową i w okresie 2016-2023 zmalała o 4,7 pkt. proc. Z uwagi na obostrzenia wynikające z pojawieniem się pandemii COVID-19, w 2020 roku zaobserwowano wzrost bezrobocia w województwie i w kraju, natomiast w powiecie nidzickim stopa bezrobocia zmalała w stosunku do roku 2019 o 0,1 pkt. proc.

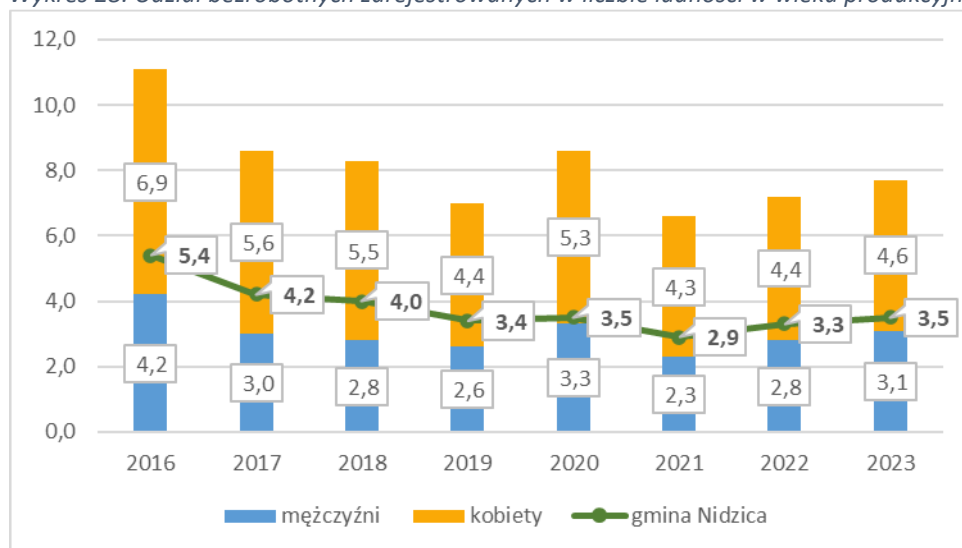
Wykres 27. Stopa bezrobocia w powiecie nidzickim na tle województwa warmińsko-mazurskiego i Polski w latach 2016-2023 (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS

Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Nidzica wynosił w 2023 roku 3,5 proc. i jest niższy o 1,9 pkt. proc. od tego wskaźnika otrzymanego w 2016 roku. Udział kobiet bezrobotnych w wieku produkcyjnym był wyższy niż mężczyzn o 1,5 pkt. proc. Na przestrzeni ostatnich 8 lat udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci udział kobiet zmniejszył się o 2,3 pkt. proc. (spadek o 33,33 proc.), a mężczyzn o 1,1 pkt. proc. (spadek o 26,19 proc.)

Wykres 28. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci (%)

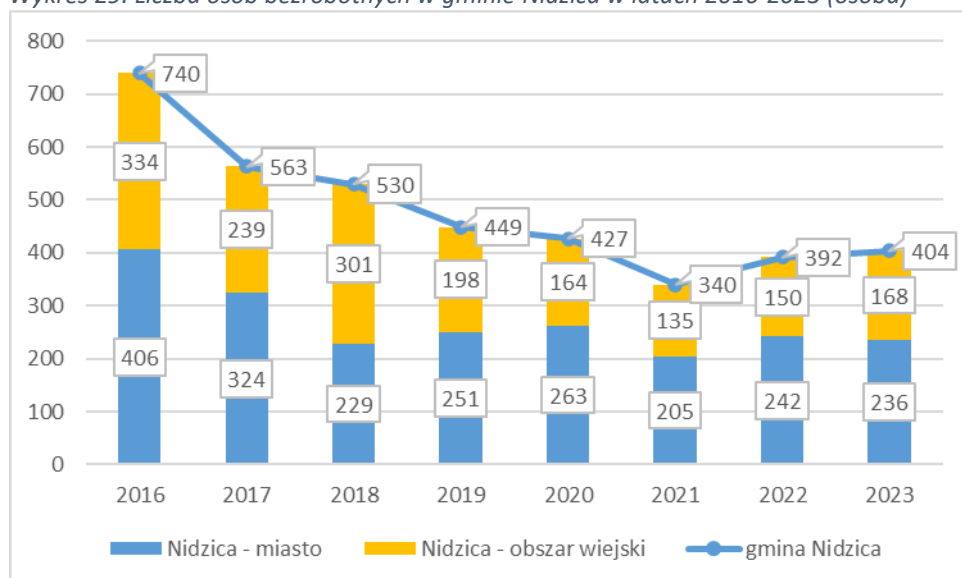

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS

Zgodnie z danymi GUS liczba osób bezrobotnych w gminie Nidzica wynosiła na koniec 2023 roku 404 osoby, w tym 205 kobiet. Liczba bezrobotnych mieszkańców systematycznie maleje. Na przestrzeni ostatnich ośmiu lat liczba osób pozostających bez pracy spadła o 336 osób, w tym 230 kobiet i 106 mężczyzn.

Najwięcej osób bezrobotnych zamieszkuje miasto Nidzicę 236 osób, co stanowi 58,42 proc. w stosunku do łącznej liczby osób bezrobotnych w gminie (404 osób). W latach 2016-2023 liczba osób bezrobotnych w mieście zmalała o 170 osób (spadek o 41,58 proc.)

Wykres 29. Liczba osób bezrobotnych w gminie Nidzica w latach 2016-2023 (osoba)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS

5.3.3. Barometr zawodów

Barometr zawodów to jednoroczna prognoza sytuacji w zawodach. Barometr dzieli zawody na trzy grupy: deficytowe, zrównoważone i nadwyżkowe.

Zawody deficytowe to takie, w których liczba wolnych miejsc pracy jest większa niż liczba osób zainteresowanych podjęciem pracy i spełniających wymagania pracodawców (najtrudniej pracodawcom znaleźć kandydatów do pracy).

Zawody zrównoważone to te, w których liczba wolnych miejsc pracy jest zbliżona do liczby osób zainteresowanych podjęciem pracy i spełniających wymagania pracodawców.

Zawody nadwyżkowe, w których liczba wolnych miejsc jest mniejsza niż liczba osób zainteresowanych podjęciem pracy i spełniających wymagania pracodawców (najtrudniej osobom poszukującym pracy znaleźć zatrudnienie).²⁴

Z uwagi na atrakcyjność zawodową powiatu nidzickiego, nie wyszczególniono zawodów nadwyżkowych.

Tabela 20. Barometr zawodów w powiecie nidzickim – zawody deficytowe

Deficyt		
Betoniarze i zbrojarze	Monterzy elektronicy	Pielęgniarki i położne
Brukarze	Monterzy instalacji	Pracownicy ds. BHP
Cieśle i stolarze budowlani	budowlanych	Pracownicy robót
Cukiernicy	Murarze i tynkarze	wykończeniowych w
Dekarze i blacharze	Nauczyciele nauczania	budownictwie
budowlani	wczesnoszkolnego	Pracownicy socjalni
Elektrycy, elektromechanicy	Nauczyciele przedmiotów	Psycholodzy i
i elektromonterzy	ogólnokształcących	psychoterapeuci
Fizjoterapeuci i masażyści	Nauczyciele przedszkoli	Robotnicy budowlani
Inżynierowie budownictwa	Operatorzy i mechanicy	Robotnicy leśni
Inżynierowie elektrycy i	sprzętu do robót ziemnych	Samodzielni księgowi
energetycy	Operatorzy maszyn	Spawacze
Kierowcy autobusów	rolniczych i ogrodniczych	Specjaliści elektroniki,
Kierowcy samochodów	Operatorzy obrabiarek	automatyki i robotyki
ciężarowych i ciągników	skrawających	Szefowie kuchni
siodłowych	Operatorzy urządzeń	Ślusarze
Kucharze	dźwigowo-transportowych	Tapicerzy
Lekarze	Opiekunki dziecięce	Wychowawcy w placówkach
Magazynierzy	Opiekunowie osoby starszej	oświatowych i opiekuńczych
Mechanicy pojazdów	lub niepełnosprawnej	
samochodowych	Piekarze	

Źródło: Internet, <https://barometrzwodow.pl/modul/prognozy-na-plakatach?publication=county&province=14&county=315&year=2025&form-group%5B%5D=all>

²⁴ Internet, <https://barometrzwodow.pl/strona/o-badaniu>, 29.06.2021

Polscy przedsiębiorcy wskazują na trudności związane z pozyskaniem pracowników w określonych zawodach, jednakże odnotowuje się względnie wysoki poziom bezrobocia wśród osób wykształconych w tych kierunkach. Oczywiście nie zawsze deficyt pracowników związany jest z brakiem na rynku pracy osób posiadających dane wykształcenie. Często wynika z innych powodów m.in. niespełnienie wymagań pracodawców (brak doświadczenia, kwalifikacji), jak również brak zainteresowania ofertą (niskie wynagrodzenie, mało atrakcyjne warunki pracy).

5.4. Finanse Gminy Nidzica

5.4.1. Dochody, wydatki i saldo budżetowe

W 2023 roku dochody Gminy Nidzica osiągnęły 117 558 745,08 zł i były wyższe od dochodów w 2016 roku o 41,37 proc. Natomiast dochody własne wzrosły o 15 724 674,83 zł w stosunku do 2016 roku, a dochody majątkowe wzrosły o 19 433 879,98 zł.

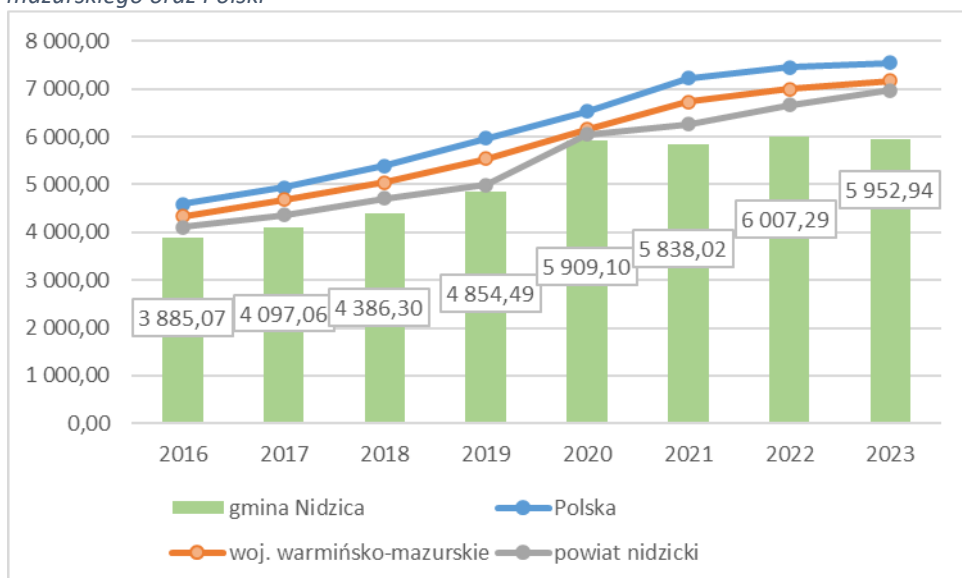
Tabela 21. Dochody Gminy Nidzica w latach 2016-2023 roku

	2016	2020	2023
Dochody ogółem	83 156 096,59	119 446 556,81	117 558 745,08
Dochody własne	32 020 728,12	49 397 337,14	47 745 402,95
Dochody majątkowe	4 914 736,98	21 514 138,35	24 348 616,96

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS

Zgodnie z GUS, kwota dochodów JST na 1 mieszkańca w gminie Nidzica systematycznie wzrasta (z 3 885,07 zł w 2016 roku do 5 952,94 zł w 2023 roku), ale były niższe od dochodów JST na 1 mieszkańca w powiecie nidzickim (6 973,11 zł), w województwie warmińsko-mazurskim (7 168,21 zł) oraz w Polsce (7 549,38 zł).

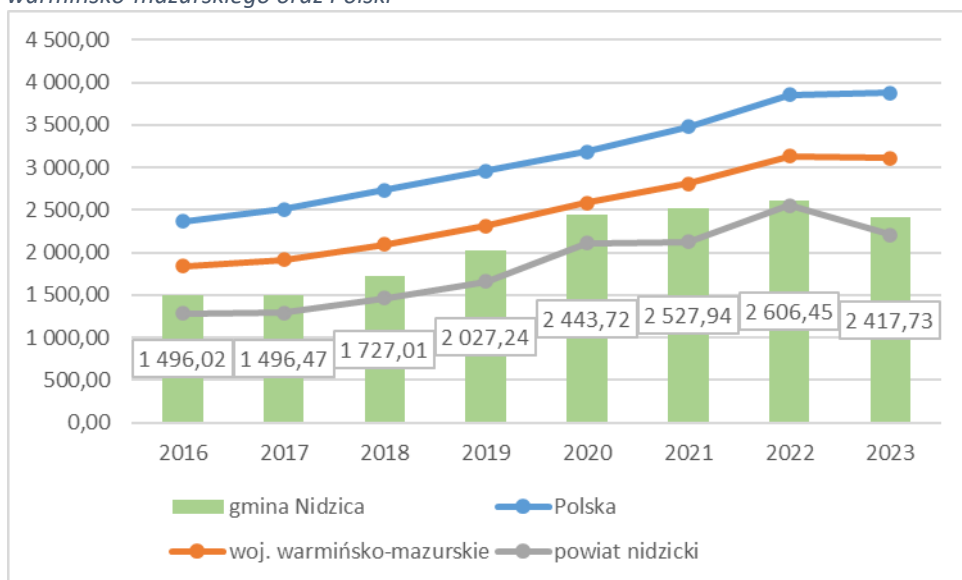
Wykres 30. Dochód na 1 mieszkańca w gminie Nidzica na tle powiatu nidzickiego, województwa warmińsko-mazurskiego oraz Polski

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalny, GUS

Kwoty *dochodów własnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca* w analizowanym okresie oscylowały w przedziale: 1 496,02 zł w 2016 roku do 2 417,73 zł w 2023 roku. i były wyższe od wskaźnika otrzymanego dla powiatu nidzickiego (2 204,65 zł), ale niższy od województwa warmińsko-mazurskiego (3 111,40 zł) i Polski (3 875,56 zł).

Wykres 31. Dochody własne na 1 mieszkańca w Gminie Nidzica na tle powiatu nidzickiego, województwa warmińsko-mazurskiego oraz Polski

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalny, GUS

W okresie 2016 – 2023 wydatki ogółem Gminy Nidzica wzrosły o 46,15 proc. W strukturze wydatków Gminy Nidzica według działów klasyfikacji budżetowej najwyższymi udziałami w 2023 roku odznaczały się wydatki przeznaczone na działania z zakresu oświaty i wychowania, rodzina, transport i łączność.

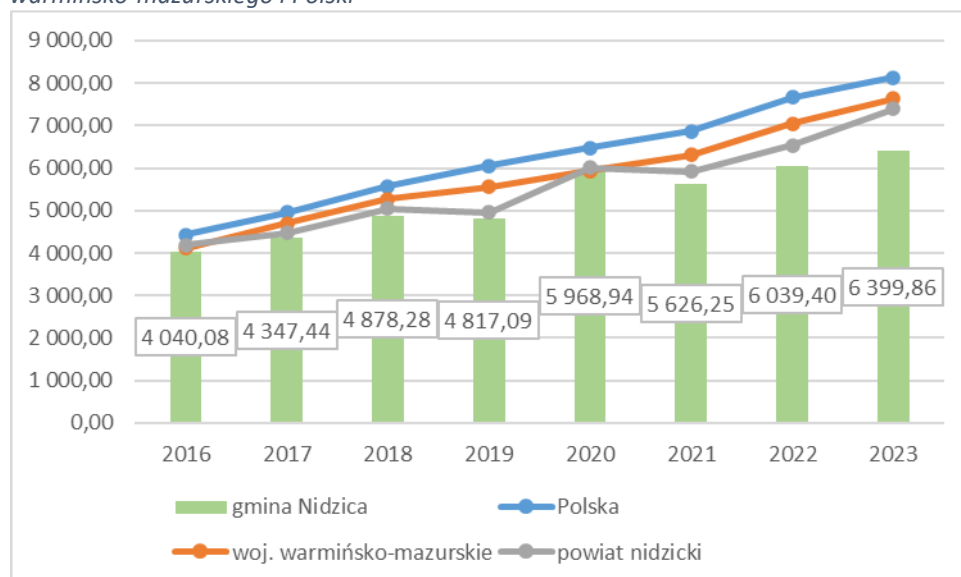
Tabela 22. Wydatki Gminy Nidzica w latach 2016-2023

Wyszczególnienie	2016	2020	2023
Wydatki ogółem	86 473 880,26	120 656 143,03	126 384 528,66
wydatki majątkowe ogółem	16 943 492,19	28 776 765,99	34 231 329,25
wydatki bieżące ogółem	69 530 388,07	91 879 377,04	92 153 199,41

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalny, GUS

W przeliczeniu na 1 mieszkańca regionu kwota wydatków Gminy Nidzica (6 399,86 zł) kształtowała się w 2023 roku na poziomie niższym od wartości wskaźnika uzyskanego przez Polskę (8 127,28 zł), województwa warmińsko-mazurskiego (7 634,98 zł), natomiast były większe od powiatu nidzickiego (7 399,47 zł). Na przestrzeni ostatnich ośmiu lat wydatki ogółem na 1 mieszkańca Gminy Nidzica wzrosły o 2 359,78 zł.

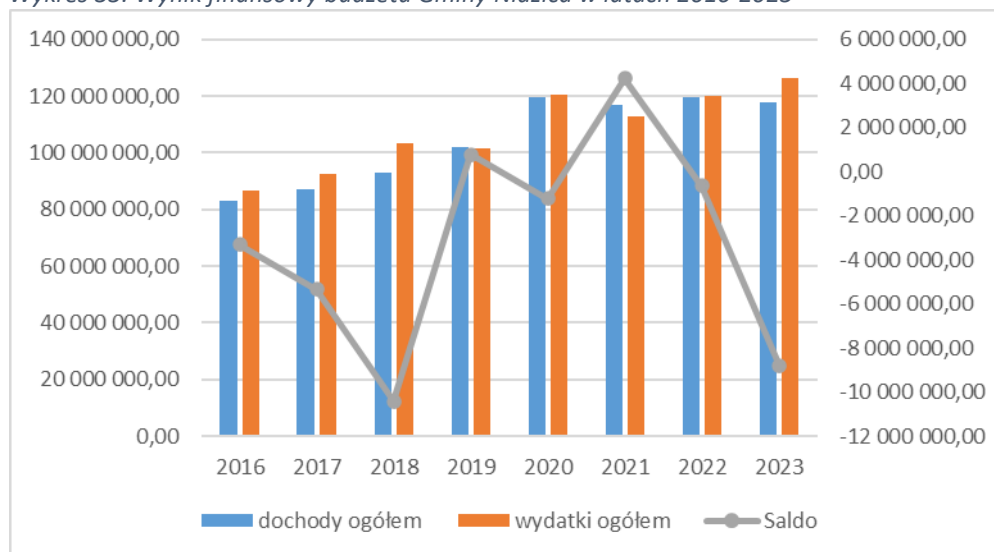
Wykres 32. Wydatki ogółem Gminy Nidzica na 1 mieszkańca na tle powiatu nidzickiego, województwa warmińsko-mazurskiego i Polski

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalny, GUS

W 2023 roku został odnotowany przez Gminę Nidzica deficyt budżetowy w wysokości 8 825 783,58. Natomiast nadwyżki budżetowe zostały odnotowane w 2019 roku oraz 2021.

Wykres 33. Wynik finansowy budżetu Gminy Nidzica w latach 2016-2023

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalny, GUS

5.4.2. Wartość projektów finansowanych ze środków unijnych

W ostatnim okresie finansowania tj. 2014-2023 Gmina Nidzica uzyskała dofinansowanie do projektów przedstawionej w poniższej tabeli.

Wykres 34. Wartość projektów finansowanych ze środków unijnych w okresie finansowania 2014-2020

Lp.	Nazwa projektu	wartość projektu (zł)	Dofinansowanie (zł)
1.	Rewitalizacja centrum miasta Nidzica - przebudowa rynku w centrum Nidzicy	5 217 779,53	3 767 077,30
2.	Remont zamku i wzgórza zamkowego w Nidzicy	5 156 202,52	3 501 739,36
3.	Rewitalizacja centrum miasta Nidzica	4 753 497,56	2 648 942,01
4.	Zachowanie dziedzictwa kulturowego poprzez przebudowę parku nad Jeziorkiem	2 864 141,86	1 464 862,19
5.	Przebudowa parku nad jeziorkiem - urządzenie terenów zielonych w sąsiedztwie parku	3 773 237,23	1 089 750,89
6.	Zakup średniego samochodu ratowniczo-gaśniczego 4x4 dla jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej w Łynie	797 969,87	678 274,39
7.	Poliglodzi i programiści – przedszkolaki z Nidzicy	720 371,25	607 571,25

8.	Przyjazny Cyfrowy Urząd w Nidzicy	721 444,20	597 858,72
9.	Organizacja warsztatów i działań edukacyjnych, zawodowych, społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z terenu rewitalizowanego	651 112,50	553 112,50
10.	Gmina Nidzica przychylna osobom starszym, niepełnosprawnym, chorym	343 174,19	285 790,99
11.	Aktywizacja osób bezrobotnych z terenu gminy Nidzica	2 374 471,12	2 018 300,45
12.	Młody Einstein odkrywa świat	895 880,00	761 498,00
13.	Moje odkrycia gwarancją mojego sukcesu	883 488,20	750 964,97
14.	Stworzenie warunków do inwestowania i prowadzenia działalności gospodarczej poprzez budowę sieci kanalizacji sanitarnej, deszczowej i wodociągowej przy ul. Leśnej w Nidzicy	1 566 709,66	686 464,29
15.	Zakup średniego samochodu ratowniczo-gaśniczego 4x4 dla OSP w Napiwodzie	618 904,37	491 123,50
16.	Modernizacja chodników i oświetlenia ulicznego pierzei wschodniej Placu Wolności i ulicy Ratuszowej w Nidzicy	553 426,80	387 398,76
17.	Planuję, działam, zwyciężam	404 463,00	343 793,55
18.	Decyduję o sobie	387 400,00	329 290,00
19.	Jestem zdolny, tylko mnie odkryj!	338 364,00	287 609,40
20.	Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Nidzica	11 992,50	10 193,62
21.	Budowa ulic, kanalizacji sanitarnej, deszczowej na osiedlu "Cegielniana" w Nidzicy	9 801 809,81	6 954 495,65
22.	Remont Ratusza - Etap I: Adaptacja poddasza i remont dachu Ratusza Miejskiego w Nidzicy	907 574,45	537 076,45
23.	Młodzież na start	285 890,00	243 006,50

24.	Wsparcie rozwoju polityki społecznej w Gminie Nidzica	198 690,00	168 886,50
25.	Równaj szanse Polska-Europa	49 701,50	42 246,28
26.	Aktywni rodzice przyszłością dzieci	42 029,50	35 725,08

Źródło. Mapa dotacji

6. DIAGNOZA PORÓWNAWCZA

W celu porównania poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Nidzica z innymi gminami, wybrano 5 gmin (zaznaczonych na Rysunku nr 12 żółtym kolorem) położonych w województwie warmińsko-mazurskim, tj. Barczewo, Biskupiec, Lidzbark, miasto Lubawa oraz Olsztynek. Wszystkie wskazane gminy są gminami miejsko-wiejskimi za wyjątkiem Lubawy.

Rysunek 11. Analizowane jednostki administracyjne w diagnozie porównawczej

Analizę przeprowadzono w 4 sferach: przestrzenno-środowiskowej (powierzchnia, infrastruktura techniczna, mieszkalnictwo), społecznej (demografia, dostęp do usług publicznych, dostępność do żłóbków, przedszkoli, szkół, aktywności społeczeństwa) i gospodarczej (podmioty gospodarcze, rynek pracy, bezrobocie, dochody i wydatki Gminy). W celu porównania gmin posłużono się przelicznikami wartości wskaźników na jednego, tysiąc lub dziesięć tysięcy mieszkańców. Analizowane wskaźniki zostały przedstawione w tabelach 23-25.

Strefa przestrzenno-środowiskowa

Gmina Nidzica jest o powierzchni 379 km² i w porównaniu z analizowanymi gminami, jest największa. Zdecydowanie najmniejszą powierzchnię ma Gmina Miejska Lubawa (17 km²).

W analizowanych gminach liczba korzystających z sieci wodociągowych jest na wysokim poziomie. Największy odsetek osób korzystających z infrastruktury jest w gminie Barczewo (99,9 proc.). Gmina Nidzica pod względem badanego wskaźnika uplasowała się na czwartej

pozycji miejscu (92,6 proc.), a najniżej Gmina Biskupiec 89,4 proc. Najwięcej budynków podłączonych do sieci wodociągowej jest w gminie Barczewo (100 proc.) oraz w gminie Olsztynek (98,2 proc.), a najmniej w gminie Biskupiec (89,4 proc.).

Odsetek ludności, korzystających z sieci kanalizacyjnej jest niższy od korzystających z sieci wodociągowej. Największy procent ludności korzystających z tej infrastruktury jest w Lubawie (96,8 proc.). Gmina Nidzica uplasowała się na trzecim miejscu ze wskaźnikiem 76,7 proc. Najniższy odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej jest w gminie Lidzbark (52,2 proc.). Podobna sytuacja występuje w przypadku budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej – najwięcej w Lubawie (92,2 proc), na trzecim miejscu gmina Nidzica (53,0 proc.), a najmniej w gminie Barczewie (40,9 proc.).

Najwięcej mieszkań na 1000 ludności znajduje się w Lubawie (427,4) i dopiero na trzecim miejscu uplasowała się Gmina Nidzica (380,0). Najmniej mieszkań znajduje się w gminie Barczewo (359,2).

Pod kątem powierzchni użytkowej mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności w 2023 roku pierwsze miejsce zajęła Lubawa (807,8 m²), natomiast Gmina Nidzica zajęła ostatnie miejsce pod względem tego wskaźnika (281,6 m²).

Najwięcej nowych budynków mieszkalnych na 1000 ludności znajduje się w gminie Barczewo (4,0), a najmniej w Lubawie (1,4).

Strefa społeczna

Gmina Nidzica zajmuje pierwsze miejsce pod kątem liczby ludności (19 736), a ostatnie – Lubawa 10 633. Najmniejsza gęstość zaludnienia występuje w gminie Olsztynek (35 osób/km²). Gmina Nidzica pod kątem gęstości zaludnienia zajęła czwarte miejsce. Współczynnik feminizacji w gminie Nidzica wynosi 104, co plasuje Gminę na 4 miejscu razem z Gminą Olsztynek.

Na sześć gmin, tylko w gminie Barczewo i Lubawie zmiana ludności na 1000 mieszkańców jest dodatnia. W pozostałych gminach zaobserwowano ujemną zmianę, w tym na przedostatniej pozycji znalazła się Gmina Nidzica (-4,7).

Przyrost naturalny na 1000 ludności jest we wszystkich gminach ujemny, w tym Gmina Nidzica (-2,84).

W każdej analizowanej gminie obserwuje się zjawisko starzenia społeczeństwa. Najkorzystniej sytuacja wygląda w Lubawie obrazująca m.in. wskaźnikiem obciążenie demograficzne osobami starszymi, gdzie Gmina Barczewo osiągnęła wartość wskaźnika na poziomie 24,7. Natomiast Gmina Nidzica zajęła ostatnie miejsce (30,2).

Gmina Nidzica zajęła również ostatnie miejsce pod względem miejsc w żłobkach na 1000 mieszkańców (43). Najkorzystniejsza sytuacja wygląda w Lubawie (194) i gminie Olsztynek (137).

Analizując wskaźnik dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat to Gmina Nidzica zajęła pierwsze miejsce (971).

Sfera gospodarcza

Aktywność gospodarcza mieszkańców jest na zbliżonym poziomie, jak w analizowanych gminach, tylko w gminie Lidzbark sytuacja jest zdecydowanie gorsza.

W 2023 roku najwięcej było nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw na 1000 ludności w gminie Barczewo (9,90), a najmniej w gminie Lidzbark (5,36), natomiast Gmina Nidzica zajęła pod tym względem miejsce czwarte.

Aktywność społeczna została określona poprzez wskaźnik fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 ludności. Pod kątem badanego wskaźnika Gmina Nidzica zajęła drugie miejsce po Gminie Olsztynek (4,51). Natomiast udział fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej jest na wysokim poziomie w porównaniu z pozostałymi gminami. Pod tym kątem Gmina Nidzica zajęła trzecie miejsce.

Rynek pracy został określony wskaźnikiem udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci (%). I najniższe bezrobocie jest w gminie Olsztynek (1,9), a w gminie Nidzica (3,5 proc.), natomiast najwyższe bezrobocie występuje w gminie Lidzbark (10,2 proc.).

Największe dochody własne Gminy na 1 mieszkańca ma Lubawa (3 751,01 zł), natomiast Gmina Nidzica zajęła przedostatnie miejsce (2 417,73 zł).

Analizując wskaźnik wydatki na 1 mieszkańca, to Gmina Nidzica (6 399,96 zł) zajęła trzecie miejsce po Lubawie (7306,09 zł) i gminie Biskupiec (6 958,29 zł).

Tabela 23. Diagnoza porównawcza – sfera przestrzenno-środowiskowa

Wskaźniki	Gmina Nidzica		Gmina Barczewo		Gmina Biskupiec		Gmina Lidzbark		Gmina miejska Lubawa		Gmina Olsztynek	
	2019	2023	2019	2023	2019	2023	2019	2023	2019	2023	2019	2023
Powierzchnia ogółem	379	379	320	320	290	290	255	255	17	17	372	372
Ludność korzystająca z wodociągów (% ogółu ludności)	92,7	92,6	99,9	99,9	89,1	89,4	90	90,1	99,5	99,5	95,5	95,9
Ludność korzystająca z kanalizacji (% ogółu ludności)	77	76,7	58,6	59,5	65,4	65,7	52,4	52,2	96,7	96,8	80,5	91,5
Budynki mieszkalne podłączone do sieci wodociągowej - w % ogółu budynków mieszkalnych	87,9	74,9	100	100	83,8	78	91,2	90	95,9	94,8	99,8	98,2
Budynki mieszkalne podłączone do sieci kanalizacyjnej- w % ogółu budynków mieszkalnych	63,8	53	42,9	40,9	51	53	43,3	43,4	92,6	92,2	83,2	82,1
Mieszkania na 1000 ludności	346,2	380	339,6	359,2	360,7	392,2	350,1	376,3	378,4	427,4	329,8	360,2
Powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności	484,8	281,6	492,9	666,1	435,3	360,8	99	624,1	542	807,8	225,8	480,8
Nowe budynki mieszkalne na 1000 ludności	1,3	1,8	3,4	4,0	1,1	1,6	0,8	2,6	1,3	1,4	1,2	2,6

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalny, GUS

Tabela 24. Diagnoza porównawcza - sfera społeczna

Wskaźniki	Gmina Nidzica		Gmina Barczewo		Gmina Biskupiec		Gmina Lidzbark		Gmina miejska Lubawa		Gmina Olsztyn	
	2019	2023	2019	2023	2019	2023	2019	2023	2019	2023	2019	2023
Ludność	21 003	19 736	18 019	18 236	18 997	17 735	14 052	13 169	10 388	10 633	13 701	13 114
Ludność na 1 km ²	55	52,1	56	57	65	61	55	51,7	617	631,4	37	35
Współczynnik feminizacji	104	104	102	101	108	108	102	105	107	105	103	104
Zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców	-5,1	-4,7	-0,6	2,0	-3,6	-6,9	-8,8	-9,9	0,7	1,3	-7,8	-6,3
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,43	-2,84	-3,5	-5,6	-0,3	-4,5	-4,95	-4,38	0,67	-2,92	-3,4	-2,9
Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym (%)	17,4	17,2	18,7	19,7	17,5	17,3	18,8	18,6	21,6	22,0	18,2	18,1
Liczba ludności w wieku produkcyjnym (%)	62,0	59,0	63,1	60,4	62,3	59,2	61,9	58,5	60,1	58,6	62,7	59,0
Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym (%)	20,5	23,8	18,2	19,9	20,2	23,5	19,3	22,9	18,3	19,3	19,1	22,9
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	61,2	69,4	58,5	65,6	60,6	68,9	61,5	70,9	66,4	70,5	59,4	69,5
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	117,8	138,6	97,4	101,0	115,3	135,9	103,1	122,8	84,5	87,7	105,2	126,4
Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	23,9	30,2	20,8	24,9	23,5	29,2	23,0	29,6	22,1	24,7	22,0	28,8
Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3	27	43	115	134	75	115	79	99	85	194	124	137
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1tys. dzieci w wieku 3-5 lat	871	971	800	823	747	788	617	776	928	916	701	830
Współczynnik skolaryzacji brutto - szkoły podstawowe (%)	94,52	91,8	75,04	70,9	91,97	86,1	93,46	85,9	86,07	77,9	96,96	92,5

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalny, GUS

Tabela 25. Diagnoza porównawcza – sfera gospodarcza

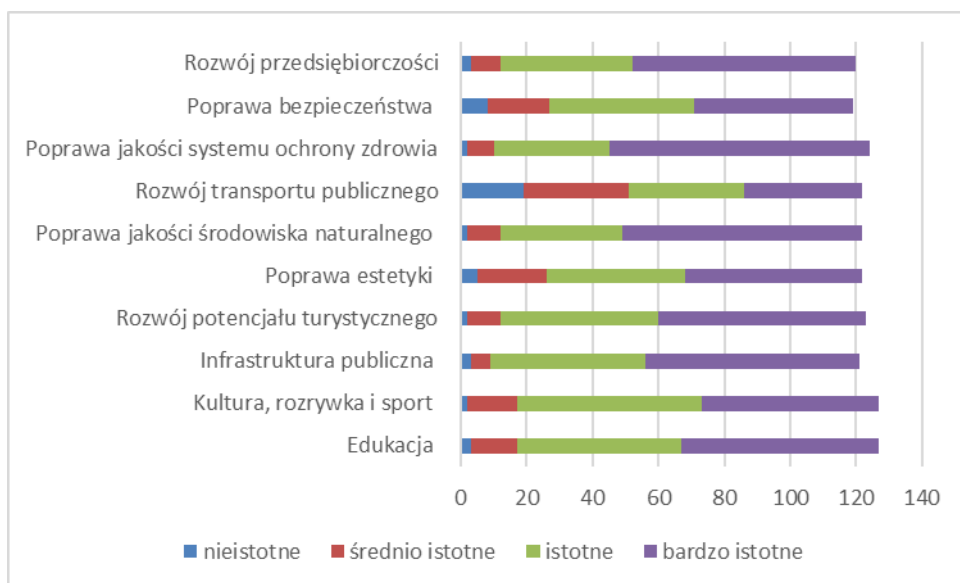
Wskaźniki	Gmina Nidzica		Gmina Barczewo		Gmina Biskupiec		Gmina Lidzbark		Gmina miejska Lubawa		Gmina Olsztyn	
Podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności	86	98	94	112	83	97	67	76	89	100	84	97
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 ludności	7,75	6,33	9,56	9,90	8,19	7,73	7,36	5,21	6,64	7,92	7,18	7,22
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	61	70	72	87	61	71	51	69	68	75	59	69
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	3,38	4,51	3,50	4,39	3,37	3,78	2,92	3,80	2,89	3,29	3,72	5,03
Udział fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej	3,9	4,6	3,70	3,90	4,1	3,9	4,40	5,00	3,20	3,30	4,5	5,2
Mikroprzedsiębiorstwa (0-9) na 1000 mieszkańców ogółem	81,7	93,4	90,0	108,0	79,0	93,8	63,9	73,7	84,8	95,6	79,8	93,6
Małe przedsiębiorstwa (10-49) na 1000 mieszkańców ogółem	3,1	3,4	2,9	3,0	3,4	3,0	2,1	1,7	3,2	2,8	3,0	2,7
Średnie przedsiębiorstwa (50-249) na 1000 mieszkańców ogółem	1,3	1,5	0,6	0,6	0,3	0,3	0,6	0,7	1,1	1,0	0,7	0,7
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%)	3,4	3,5	4,0	2,8	5,6	5,4	8,6	10,2	2,4	2,2	2,9	1,9
Dochody własne Gminy na 1 mieszkańca (PLN)	2 027,24	2 417,73	2 184,00	2 860,07	2 358,83	3 617,32	1 515,98	1 901,00	2 610,72	3 751,01	2 266,63	3 358,29
Wydatki Gminy na 1 mieszkańca (PLN)	4 817,09	6 399,96	5 127,45	5 680,76	6 124,25	6 958,29	4 801,95	5 633,91	5 785,18	7 306,09	5 006,36	5 563,38

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalny, GUS

7. KONSULTACJE SPOŁECZNE

W ramach konsultacji społecznych w październiku i listopadzie 2021 roku przeprowadzono badania ankietowe. W odpowiedzi otrzymano 134 wypełnionych ankiet. W ramach badań zadano 8 pytań, które dotyczą sytuacji społeczno-gospodarczej w gminie Nidzica. Poniżej przedstawiono wyniki ankiet na poszczególne pytania.

1. Które z poniższych obszarów powinny stanowić priorytet dla Gminy w perspektywie najbliższych lat?

Według respondentów trzy najistotniejsze obszary, które powinny stanowić priorytet dla Gminy to: poprawa jakości systemu ochrony zdrowia (63,7 proc.), poprawa jakości środowiska naturalnego (59,8 proc.), rozwój przedsiębiorczości (56,7 proc.).

2. Proszę wymienić przykładowe (maksymalnie trzy) kluczowe działania / inicjatywy, jakie Państwa zdaniem władze Gminy powinny podjąć w każdym z poniższych obszarów.
Podano przykładowe zadania w poszczególnych obszarach

Edukacja

- Infrastruktura
- podniesienie kompetencji nauczycieli, większy dostęp i różnorodność zajęć pozalekcyjnych,
- wyposażenie pracowni w odpowiedni sprzęt do nauki,
- budowa sal gimnastycznych,
- żłobek,
- większy nacisk na ekologię, zdrowe odżywianie i zdrowy styl życia,
- pedagog i psycholog w każdej szkole,
- poprawa efektywności kształcenia- lepsze wyniki nauczania,

- stypendia socjalne dla uczniów, wsparcie finansowe (stypendium) mniej zamożnych maturzystów w trakcie pierwszego roku na studiach,

Kultura, rozrywka i sport

- budowa nowoczesnego kompleksu sportowego boisk
- modernizacja bazy noclegowej na Stadionie Miejskim,
- organizacja większej liczby wydarzeń,
- rozwój infrastruktury sportowej,
- budowa bieżni lekkoatletycznej,
- kino plenerowe,
- zajęcia sportowe dla dzieci,
- turnieje piłkarskie/koszykarskie na świeżym powietrzu (nie tylko halowe)- kilka edycji w roku,

Infrastruktura publiczna

- budowa sieci kanalizacyjnej na obszarach wiejskich,
- remont dróg na obszarach wiejskich,
- drogi i chodniki,
- światłowody, dostęp telewizji kablowej, modernizacja sieci kablowej,

Rozwój potencjału turystycznego

- rozbudowa muzeum na zamku,
- zagospodarowanie plaży w Wiknie nad Omulewem,
- nowe szlaki turystyczne, w szczególności rowerowe,
- więcej tablic i zdjęć informacyjnych z dawną Nidzicą/Neidenburg,
- więcej ogródków restauracyjnych,
- hotel, więcej restauracji i lokali z miejscem dla młodzieży,
- imprezy kulturalne latem,: wystawy ,koncerty, stoiska regionalne,
- promocja miasta Nidzica,

Poprawa estetyki

- więcej nasadzeń i zieleni w mieście,
- zagospodarowanie parku Gregoroviusa,
- rewitalizacja terenów zielonych,

Poprawa jakości środowiska naturalnego

- wzmożone kontrole przeciwdziałające opalaniu oponami i śmieciami,
- dofinansowanie na wymianę pieców,
- dofinansowanie instalacji fotowoltaiki i ekologicznych technologii ogrzewania budynków,
- melioracje rzek, regulacja linii brzegowych stawów i jezior,
- kampania edukacyjna,

Rozwój transportu publicznego

- komunikacja autobusowa okołogminna,
- dowóz starszych ludzi do miasta,
- przywrócenie komunikacji do obszarów wiejskich,

Poprawa jakości systemu ochrony zdrowia

- dostęp do poradni specjalistycznych na terenie gminy,
- większa dostępność do specjalistów,
- badania profilaktyczne

Poprawa bezpieczeństwa

- monitoring na głównych ulicach,
- zwiększenie liczebności straży miejskiej, więcej straży miejskiej na ulicach,
- bariery na ścieżkach pieszo-rowerowych przy przejściach dla pieszych,
- budowa obwodnicy Nidzicy,
- drogi i oświetlenie przejść dla pieszych,

Rozwój przedsiębiorczości

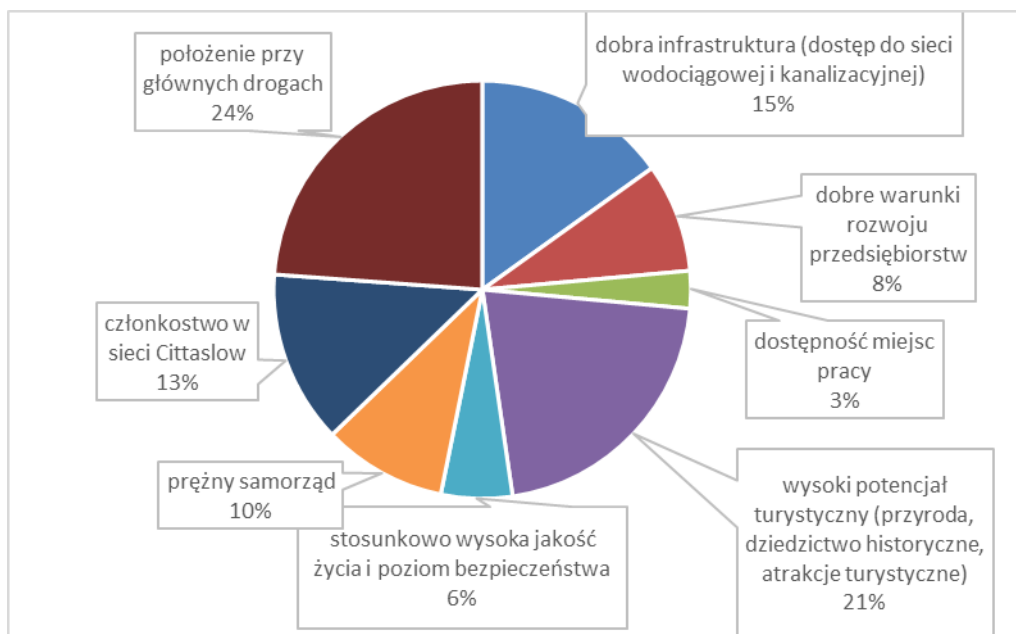
- tereny inwestycyjne,
- rozbudowy infrastruktury strefy ekonomicznej,
- ulgi dla małych przedsiębiorców,

3. Co w Pani/Pana miejscowości trzeba zrobić w pierwszej kolejności, w najbliższych latach?

Inwestycje, jakie pojawiły się w odpowiedzi były podobne, co zostały wskazane w odpowiedziach na pytanie 2.

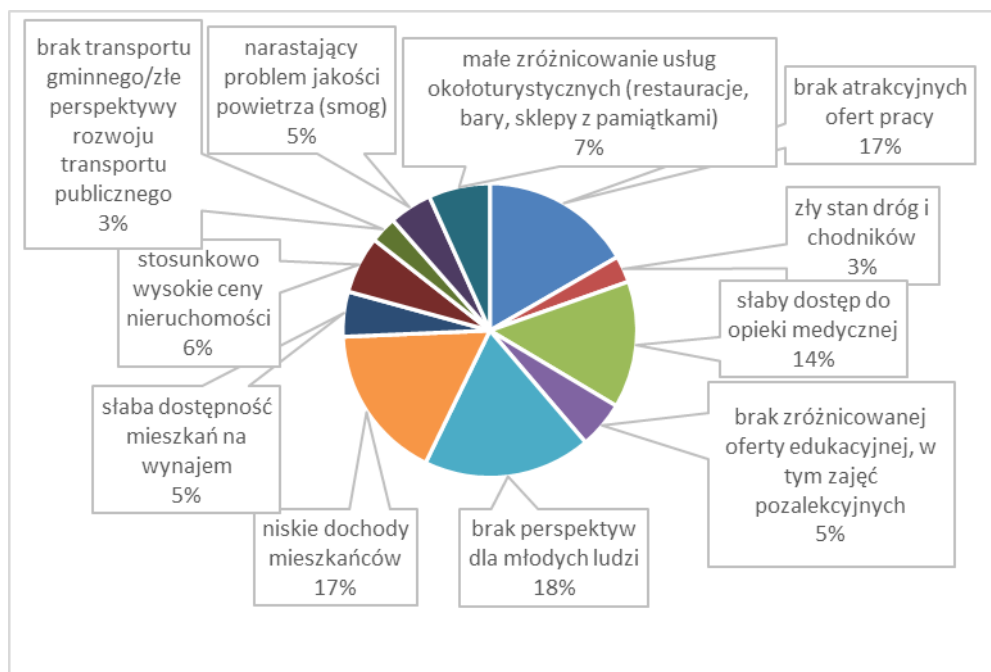
4. Proszę o zaznaczenie 3 mocnych stron Gminy Nidzica

Do najważniejszych mocnych stron Gminy Nidzica według respondentów jest wysoki potencjał turystyczny (21 proc.), położenie przy głównych drogach (24 proc.) i dobra infrastruktura (15 proc.).

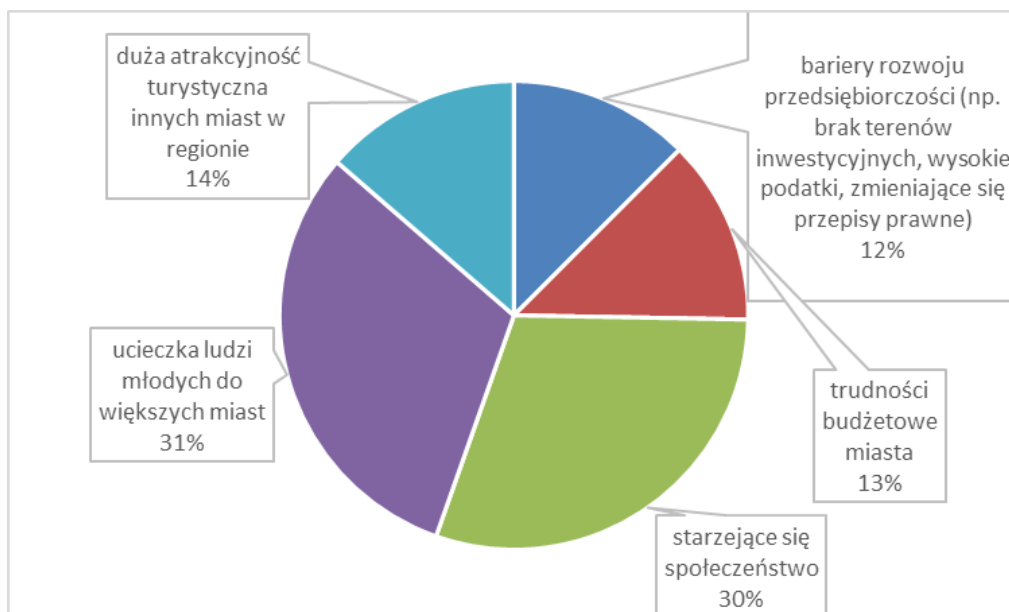
5. Proszę o zaznaczenie 3 słabych stron Gminy Nidzica.

Według respondentów trzy najłabsze strony Gminy to brak perspektyw dla młodych ludzi (18 proc.), brak atrakcyjnych ofert pracy (17 proc.), słaby dostęp do opieki medycznej (14 proc.).

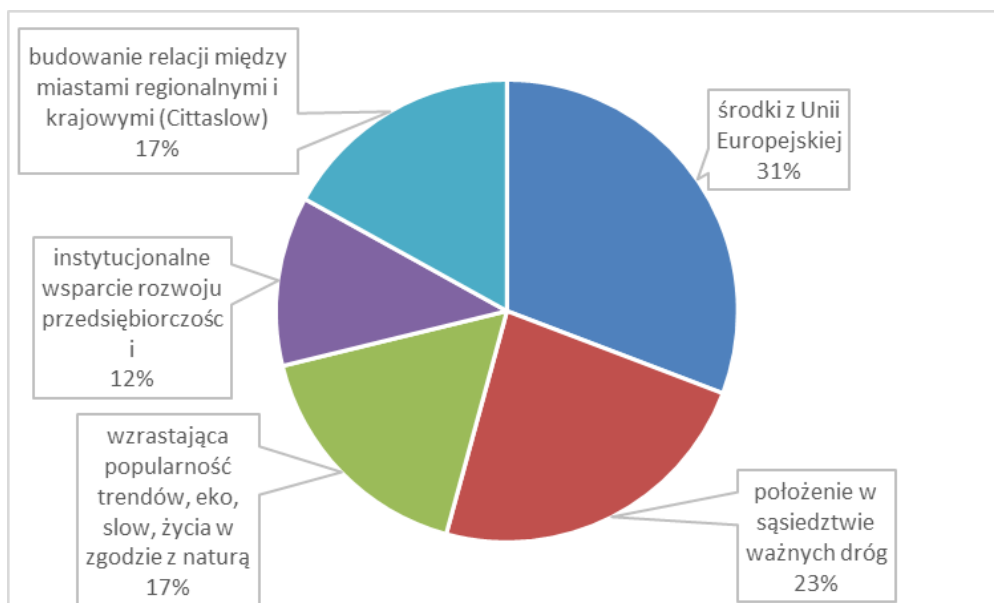
6. Proszę o zaznaczenie 3 największych zagrożeń dla rozwoju obszaru Gminy

Do największych zagrożeń dla rozwoju Gminy Nidzica według respondentów ankiety jest ucieczka ludzi młodych do większych miast (31 proc.), starzejące się społeczeństwo (30 proc.) oraz duża atrakcyjność turystyczna innych miast w regionie (14 proc.).

7. Proszę o zaznaczenie 3 szans rozwojowych dla obszaru Gminy Nidzica.

Do najważniejszych szans rozwojowych dla obszaru Gminy Nidzica są środki z Unii Europejskiej (31 proc.), położenie w sąsiedztwie ważnych dróg (23 proc.).

8. Proszę dokończyć zdanie: Uważam, że Gmina Nidzica jest

- ... miastem z potencjałem.
- ... fajnym miejscem do mieszkania na starość.
- ... pięknym miastem o bardzo dużym potencjale turystycznym, który trzeba wykorzystać w maksymalny sposób.
- ... dobrym miejscem do życia rodzinnego.
- ... fajnym miastem, dużo się dzieje ale trzeba więcej.
- ... wymierająca i dla starych ludzi.
- ... coraz lepszym piękniejszym i ciekawszym miejscem do życia.

- ... bardzo ładnym miasteczkiem. Brakuje jednak miejsc pracy szczególnie dla kobiet.
- ... mało rozreklamowana i mało atrakcyjna.
- ... miastem bez perspektyw dla młodych ludzi.
- ... sympatycznym miastem z możliwościami rozwoju.
- ... najlepsze miejsce aby założyć rodzinę, wybudować dom i żyć w zgodzie z naturą.
- ... dobrym miastem do spokojnego życia.

8. SPIS WYKRESÓW, TABEL I RYSUNKÓW

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Budynki mieszkalne w gminie Nidzica w latach 2016-2023 (szt.)	29
Wykres 2. Nowe budynki mieszkalne na 1000 ludności.....	31
Wykres 3. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności	32
Wykres 4. Udziały źródeł emisji w poszczególnych zanieczyszczeniach powietrza w województwie warmińsko-mazurskim	37
Wykres 5. Liczba ludności w gminie Nidzica w latach 2016-2023.....	45
Wykres 6. Liczba kobiet i mężczyzn w gminie Nidzica w latach 2016-2023.....	46
Wykres 7. Liczba urodzeń, zgonów i przyrost naturalny	47
Wykres 8. Przyrost naturalny na 1000 ludności	47
Wykres 9. Małżeństwa w latach 2016-2023.....	48
Wykres 10. Małżeństwa na 1000 ludności w latach 2016-2023	48
Wykres 11. Ludność w wieku ekonomicznym w 2023 roku w gminie Nidzica (%)	49
Wykres 12. Wskaźniki demograficzne	49
Wykres 13. Podział ludności względem płci i ich wieku	50
Wykres 14. Saldo migracji w gminie Nidzica (osoba)	51
Wykres 15. Saldo migracji na 1000 ludności	51
Wykres 16. Porównanie grup ekonomicznych w latach 2020 i 2060.....	53
Wykres 17. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2016-2023 (%)	55
Wykres 18. Współczynnik skolaryzacji brutto w latach 2016-2023 (%)	56
Wykres 19. Liczba rodzin i osób w rodzinach, którym przyznano świadczenia w latach 2016-2023....	61
Wykres 20. Kluby sportowe na 10 tys. ludności w gminie Nidzica na tle powiatu nidzickiego, województwa warmińsko-mazurskiego i Polski w latach 2016, 2018, 2020 i 2022)	69
Wykres 22. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w gminie Nidzica na tle powiatu nidzickiego województwa warmińsko-mazurskiego i Polski.....	70
Wykres 22. Dostęp do Internetu w gospodarstwach domowych (w % ogółu gospodarstw)	86
Wykres 23. Gospodarstwa domowe posiadające dostęp do Internetu w domu (w % ogółu gospodarstw).....	87
Wykres 24. Liczba podmiotów gospodarczych w gminie Nidzica w latach 2016-2023	91
Wykres 25. Podmioty według rodzajów działalności w 2023 r.	92
Wykres 26. podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności w gminie Nidzica na tle powiatu nidzickiego, województwa warmińsko-mazurskiego oraz Polski	94
Wykres 27. Stopa bezrobocia w powiecie nidzickim na tle województwa warmińsko-mazurskiego i Polski w latach 2016-2023 (%).....	97
Wykres 28. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci (%).....	98
Wykres 29. Liczba osób bezrobotnych w gminie Nidzica w latach 2016-2023 (osoba)	98
Wykres 30. Dochód na 1 mieszkańca w gminie Nidzica na tle powiatu nidzickiego, województwa warmińsko-mazurskiego oraz Polski	101
Wykres 31. Dochody własne na 1 mieszkańca w Gminie Nidzica na tle powiatu nidzickiego, województwa warmińsko-mazurskiego oraz Polski.....	101

Wykres 32. Wydatki ogółem Gminy Nidzica na 1 mieszkańca na tle powiatu nidzickiego, województwa warmińsko-mazurskiego i Polski.....	102
Wykres 33. Wynik finansowy budżetu Gminy Nidzica w latach 2016-2023	103
Wykres 34. Wartość projektów finansowanych ze środków unijnych w okresie finansowania 2014-2020.....	103

SPIS TABEL

Tabela 1. Sołectwa z miejscowościami w gminie Nidzica.....	11
Tabela 2. Czas dojazdu z Nidzicy do wybranych miejsc w 2019 r.	18
Tabela 3. Gospodarka wodociągowa w gminie Nidzica w latach 2016-2023.....	21
Tabela 4. Gospodarka ściekowa na w gminie Nidzica w latach 2016-2023	24
Tabela 5. Ilość wytworzonych odpadów komunalnych w gminie Nidzica w latach 2017-2023.....	25
Tabela 6. Odpady zebrane selektywnie w gminie Nidzica latach 2017-2023	26
Tabela 7. Atrakcyjność osadnicza w gminie Nidzica w latach 2016-2023	30
Tabela 8. Klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia ludzi - klasyfikacja podstawowa (klasy: A, C oraz A1, C1 dla pyłu PM _{2,5})	38
Tabela 9. Obszary interwencji oraz kierunki interwencji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Nidzica na lata 2021-2024 z perspektywą na lata 2025-2028.....	42
Tabela 10. Prognoza ludności w gminie Nidzica do 2060 roku	52
Tabela 11. Powody trudnej sytuacji życiowej w latach 2016 i 2023	62
Tabela 12. Frekwencja w wyborach w latach 2018-2023	71
Tabela 13. Działalność Nidzickiego Ośrodka Kultury.....	72
Tabela 14. Czytelnictwo w gminie Nidzica w latach 2016-2023.....	74
Tabela 15 Atrakcyjność turystyczna powiatu nidzickiego na tle województwa warmińsko-mazurskiego i Polski.....	85
Tabela 16. Liczba zdarzeń w 2023 r. w odniesieniu do 2022 r.	89
Tabela 17. Struktura podmiotów gospodarki narodowej w gminie Nidzica według wybranych sekcji PKD 2007 w 2016 r. i 2023 r.	93
Tabela 18. Liczba podpisanych umów o dofinansowanie beneficjentów z gminy Nidzica – wartość narastająca	95
Tabela 19. Wartość umów o dofinansowanie projektów realizowanych przez beneficjentów z gminy Nidzica w perspektywie 2014-2020 – wartość narastająco	96
Tabela 20. Barometr zawodów w powiecie nidzickim – zawody deficytowe	99
Tabela 21. Dochody Gminy Nidzica w latach 2016-2023 roku.....	100
Tabela 22. Wydatki Gminy Nidzica w latach 2016-2023	102
Tabela 23. Diagnoza porównawcza – sfera przestrzenno-środowiskowa.....	109
Tabela 24. Diagnoza porównawcza - sfera społeczna	110
Tabela 25. Diagnoza porównawcza – sfera gospodarcza	111

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Gmina Nidzica na tle województwa warmińsko-mazurskiego	5
Rysunek 2. Mapa gminy Nidzica.....	10
Rysunek 5. Dostępność komunikacyjna gminy Nidzica	16
Rysunek 6. Dostępność drogowa do węzła autostrady lub drogi ekspresowej	18

Rysunek 7. Schemat powiązań międzymiastowych komunikacją publiczną w województwie warmińsko-mazurskim w 2019 r. – mapa syntetyczna	19
Rysunek 8. Indeks syntetyczny dostępności drogowej z perspektywy atrakcyjności inwestycyjnej	20
Rysunek 7. Mapa zagrożenia powodzią na terenie gminy Nidzica.....	40
Rysunek 10 . Szlak Tatarski na tle mapy gminy Nidzica.....	82
Rysunek 11. Szlak Bursztynowy na tle gminy Nidzica	83
Rysunek 12. Szlak Generała Samsonowa na tle Gminy Nidzica	83
Rysunek 11. Analizowane jednostki administracyjne w diagnozie porównawczej.....	106